

БИЛТЕН

11/12
2002

Интернет адреса
на Министерството за финансии на Република Македонија
<http://www.finance.gov.mk/>

Интернет адреса
на Управата за јавни приходи
<http://www.ujp.gov.mk/>

Интернет адреса
на Агенцијата на Република Македонија за приватизација
<http://www.mpa.org.mk/>

Интернет адреса
на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност
<http://www.mse.org.mk/>

Интернет адреса
на Комисијата за хартии од вредност
<http://www.sec.gov.mk/>

Интернет адреса
на Националната платежна картичка
<http://www.npk.com.mk/>

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

Скопје, ноември и декември 2002

СОДРЖИНА

ТАБЕЛИ И ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: Република Македонија - Основни макроекономски индикатори	5
Табела 2: Одбрани макроекономски индикатори во земјите - кандидати за прием во Европската Унија	5
Табела 3: Бруто домашен производ (реални стапки на раст)	6
Табела 4: БДП според произведен метод	7
Табела 5: БДП според расходиен метод	7
Табела 6: Основни краткорочни економски трендови	8
Бруто домашен производ	10
Цени	11
Надворешно-трговска размена	12
Краткорочни економски движења - октомври 2002 година	14
Краткорочни економски движења - ноември 2002 година	26
Табела 7: Приходи на Централниот буџет на Република Македонија	37
Табела 8: Расходи на Централниот буџет на Република Македонија	38
Табела 9: Буџет - Централна државна власт	39
Табела 10: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на Република Македонија	
Табела 11: Приходи и расходи на Централниот буџет на Република Македонија (согласно со GFS методологијата на ММФ)	40
Табела 12: Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	42
Табела 13: Фонд за здравствено осигурување	43
Табела 14: Републички завод за вработување	44
Табела 15: Фонд за магистрални и регионални патишта	46
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност - ноември 2002 година	47
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност - декември 2002 година	53
Табела 16: Македонска берза - извештај за тргување од 1.11.2002 до 30.11.2002	52
Табела 17: Македонска берза - извештај за тргување од 1.12.2002 до 31.12.2002	58
Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност	59
Депозити на физичките лица кај банките и штедилниците	60

СТАТИИ

Кратки вести	61
Д-р Брајан В. Робертс - Анализа на економскиот раст во Република Македонија во периодот 1997-2001 година	67
Д-р Глигор Бишев - Макроекономските предизвици - I дел	72
Лесли Липиц, Тимоти Лејн и Алекс Мормура - Дилемата „Гошовски“ - Наплив на капитал во земјите во транзиција	77
Цената на расипништвото	82

ПОЧИТУВАНИ,

Пред вас е декемврискиот број на Билтенот на Министерството за финансии. Од објективни причини, при подготвувањето на овој број дојде до мало задоцнување, поради што повторно се одлучивме за двоброј во кој ќе бидат опфатени последните два месеца од 2002 година. Воедно, ова издание претставува еден мал јубилеј - две години откако започнавме со издавањето на Билтенот на Министерството за финансии. Во таа насока, би сакал да ја искористам оваа можност и да им се заблагодарам на сите што учествуваа во неговата подготовка и публикување и кои помогнаа овој Билтен да ги достигне квалитетот и репрезентативноста кои во моментот ги поседува. Ветуваме дека во наредниот период ќе продолжиме со квалитетно и стручно следење и публикување на најновите економски движења во земјата, се разбира на месечна основа.

Периодот ноември-декември вообичаено е период во кој во Министерството за финансии забрзано се извршуваат подготовките за новиот буџет во 2003 година, како и подготовките за престојната мисија на Меѓународниот монетарен фонд. Обновувањето на соработката со ММФ ќе претставува позитивен сигнал за меѓународната заедница и потврда на здравата макроекономска политика и реформската ориентација. Воедно, со склучувањето на аранжманот со ММФ ќе се овозможи користење на средствата од донаторската конференција и поголем прилив на странски инвестиции. Во моментите кога Билтенот ќе биде пред вас, резул-

Димко **КОКАРОСКИ**
заменик министер за
финансии

татите од преговорите со ММФ за склучување на нов Stand-by аранжман ќе бидат веќе познати и сигурен сум, позитивни за Република Македонија.

Сепак, и покрај нормализирањето на политичко-безбедносната состојба, Република Македонија влегува во 2003 година со кривка макроекономска стабилност и тежок социјален товар. Минатогодишната стапка на раст на БДП од 0,3% ги одложи надежите за брзо закрепнување на македонската економија, а ескалацијата на проблемите со невработеноста, социјалната несигурност и растечката сиромаштија сериозно го загрози квалитетот на животот на граѓаните.

Кога на тоа ќе се додадат влошената фискална позиција на среден рок и неподготвеноста на голем дел од економските субјекти за соочување со заострената странска конкуренција, како неминовен ефект од претстојниот влез во Светската трговска организација, ќе се добие многу пореална слика за предизвиците со кои се соочува оваа Влада.

Во таа насока, одржувањето на здраво макроекономско опкружување и забрзувањето на структурните реформи претставуваат два најзначајни столба за унапредување на инвестиционата клима, за враќање на економскиот раст и за создавање нови работни места.

Согласно проектираните макроекономски индикатори, во наредната 2003 година очекуваме реален пораст на Бруто домашниот производ од 3% и инфлација од 3%, надолнето со пораст на вработеноста од 2% и пораст на платите од 5%. Во исто време, предложената буџетска политика за 2003 година ќе доведе до намалување на даночното оптоварување и јавната потрошувачка, оставајќи повеќе простор за реформските мерки, поттикнување на претприемништвото, зголемување на растот на БДП и подобрување на стандардот на живеење.

Покрај ова, за одбележување се и позитивните трендови во индустриското производство започнати кон крајот на третиот квартал кои продолжија и

во четвртиот квартал од 2002 година, евидентирани преку неколку месечен пораст на десејонаното индустриско производство. На тој начин, македонската економија полека но сигурно ја напушта зоната на рецесија и повторно се враќа на патеката на нормалниот економски раст.

Уживајте во страниците на Билтенот на Министерството за финансии.

Со почит,

д-р Димко Кокароски

Заменик министер за финансии

ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ
годишни податоци за Република Македонија

		1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*
Реален БДП	%	-7,5	-1,8	-1,1	1,2	1,4	3,4	4,3	4,5	-4,5
Инфлација (просек)	%	362	128	15,7	2,3	2,6	-0,1	-0,7	5,8	5,5
Инфлација (крај на период)	%			8,8	-0,7	2,7	-2,4	2,4	6,1	3,7
Имплицитен дефлатор	%	442,1	151,9	17,1	2,9	3,4	1,4	2,7	8,2	3,6
Буџетско салдо (централен буџет и фондови)	% БДП	-13,4	-2,9	-1,2	-0,5	-0,4	-1,7	0,0	2,5	-6,1
Девизен курс, просек	ДЕН/1USD	23,6	43,2	38,0	40,0	49,8	54,5	56,9	65,9	68,1
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1USD	44,6	40,6	38,0	41,4	55,4	51,8	60,3	65,3	69,2
Извоз (F.O.B.)	USD млд.	1,06	1,08	1,20	1,15	1,20	1,31	1,19	1,32	1,15
Увоз (C.I.F.)	USD млд.	1,01	1,27	1,42	1,46	1,59	1,91	1,78	2,08	1,68
Трговски биланс	USD млд.	0,05	-0,19	-0,22	-0,31	-0,39	-0,60	-0,59	-0,76	-0,53
Биланс на тековна сметка (со грантови)	USD млд.	0,02	-0,16	-0,22	-0,28	-0,27	-0,31	-0,11	-0,11	-0,24
како % од БДП	%	0,8	-4,7	-4,9	-6,3	-7,2	-8,7	-3,0	-3,1	-8,6
Девизни резерви	USD млд.	0,12	0,16	0,27	0,27	0,28	0,33	0,48	0,71	0,79
Покривање на увозот (резерви/увоз)	месеци	1,4	1,6	2,3	2,2	1,9	2,1	3,2	4,1	4,9
Надворешен долг ¹⁾	USD млд.	1,14	1,26	1,44	1,17	1,13	1,44	1,49	1,49	1,44
како % од БДП	%	45,5	37,2	32,3	26,5	30,3	40,1	40,6	41,5	37,0

1) Почнувајќи од 1998 година, согласно новата методологија препорачана од Светската Банка, вкупниот надворешен долг ги опфаќа краткорочните, среднорочните и долгорочните кредити.

* Проценка или прелиминарни податоци.

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија.

ОДБРАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ВО ЗЕМЈИТЕ-КАНДИДАТИ ЗА ПРИЕМ ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА

	Реален БДП				Потрошувачки цени ¹⁾				Тековна сметка (салдо) ²⁾			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Кандидати за прием во Европската унија	4,9	-	3,0	4,1	24,7	21,1	16,8	11,9	-5,1	-2,6	-3,4	-3,5
Бугарија	5,4	4,0	4,0	5,0	10,4	7,5	6,4	4,3	-5,6	-6,1	-5,6	-5,5
Чешка Република	3,3	3,3	2,7	3,2	3,9	4,7	2,7	3,0	-5,3	-4,6	-5,2	-4,6
Естонија	7,1	5,0	4,5	5,0	4,0	5,8	3,7	3,0	-5,8	-6,1	-6,9	-7,4
Унгарија	5,2	3,8	3,5	4,0	9,8	9,2	5,5	5,2	-2,8	-2,2	-3,8	-3,7
Латвија	6,8	7,6	5,0	6,0	2,6	2,5	3,0	3,0	-6,9	-10,0	-8,5	-7,5
Литванија	3,8	5,9	4,4	4,8	1,0	1,3	1,1	2,5	-6,0	-4,8	-5,9	-5,7
Полска	4,0	1,0	1,0	3,0	10,1	5,5	2,1	2,3	-6,3	-4,0	-3,6	-4,2
Романија	1,8	5,3	4,3	4,9	45,7	34,5	24,2	19,1	-3,9	-5,9	-5,1	-4,9
Словачка	2,2	3,3	4,0	3,7	12,0	7,3	4,2	7,1	-3,6	-8,6	-8,5	-7,2
Словенија	4,6	3,0	2,5	3,2	8,9	8,4	7,7	5,5	-3,4	-0,4	-0,8	-0,6
Турција	7,4	-7,4	3,9	5,0	54,9	54,4	47,1	28,6	-4,9	2,3	-0,8	-1,0

¹⁾ Годишен просек.

²⁾ Процент од БДП.

Извор: World Economic Outlook (Recessions and Recoveries), IMF, Washington D.C., September 2002.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

(реални стапки на раст, квартал во однос на ист квартал претходна година, 1998-2002)

		Земјоделство, лов, шумарство и рибарство	Вадење руди и камен, преработувачка индустрија и снабду- вање со електрична енергија, гас и вода	Градеж- ништво	Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба	Хотели и ресторани	Сообраќај, складирање и врски	Финансиско посреду- вање, активности во врска со недвижен имот, изнајмување и импутирани станарини	Јавна управа и одбрана, задолжител- на социјална заштита, образование, здравств- во и социјална работа	Импутирани банкарски услуги	Дода- дена вред- ност	Нето- даноци на произ- водство	„БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД“
		A + Б	В + Г + Д	Ѓ	Е	Ж	З	С + И + Љ	Ј + К + Л + Н				
1998	I	2,0	8,3	-15,3	5,4	5,7	33,1	-0,9	-0,7	9,5	4,3	5,7	4,5
	II	3,8	6,5	1,3	3,7	3,7	35,2	-0,4	-0,3	11,3	4,8	6,1	5,0
	III	3,4	-2,2	16,7	-3,2	15,4	23,1	0,5	2,7	16,1	2,7	3,8	2,8
	IV	4,0	-5,3	22,7	-3,2	3,0	17,2	0,8	3,1	17,5	1,3	2,5	1,4
	98/97	3,3	1,4	7,7	0,4	7,3	26,5	0,0	1,2	13,5	3,2	4,5	3,4
1999	I	0,7	-9,0	14,4	-6,1	31,4	9,7	1,5	5,7	-2,3	0,0	-1,9	-0,3
	II	1,6	-5,3	27,0	-4,9	30,6	14,7	1,6	5,4	-2,0	3,0	1,1	2,7
	III	1,5	15,6	3,3	10,9	12,9	21,0	2,3	2,9	0,7	8,8	7,0	8,5
	IV	-0,2	6,3	1,3	11,2	28,2	22,7	2,3	2,6	0,9	6,4	4,5	6,1
	99/98	0,9	1,7	10,4	3,0	24,7	17,2	1,9	4,1	-0,7	4,6	2,7	4,3
2000	I	2,4	16,3	4,1	37,7	-7,1	13,4	2,4	1,0	0,5	11,4	15,1	12,0
	II	3,6	17,1	-9,9	4,6	-14,8	11,1	2,5	1,3	0,8	5,6	9,0	6,1
	III	1,2	1,8	5,3	-8,7	-9,6	10,1	2,7	-0,8	1,9	0,6	3,9	1,0
	IV	-3,1	4,5	12,5	-12,7	-13,1	0,7	3,2	-1,1	3,7	-0,3	3,0	0,2
	00/99	1,0	9,4	2,6	3,0	-11,3	8,5	2,7	0,1	1,7	4,1	7,5	4,5
2001 *	I	-6,9	-2,8	0,7	-18,9	6,7	-4,8	3,0	-8,7	-6,9	-6,2	-6,9	-6,3
	II	-12,5	-4,7	-4,9	4,5	-7,1	-7,2	2,6	-5,1	-8,5	-3,8	-4,4	-3,9
	III	-13,3	-10,6	-22,9	4,4	-14,7	-11,1	1,4	0,8	-13,1	-6,2	-6,9	-6,4
	IV	-10,3	-0,5	-22,8	9,7	-0,1	-9,9	1,3	3,7	-13,5	-1,5	-2,2	-1,6
	01/00	-10,8	-4,6	-14,4	-0,8	-4,5	-8,3	2,1	-2,3	-10,5	-4,4	-5,1	-4,5
2002 *	I	-2,7	-13,9	-11,0	7,6	-8,8	9,0	0,6	2,3	6,3	-2,2	-2,2	-2,2
	II	2,2	-7,7	-3,7	6,5	6,9	5,3	-0,5	0,7	10,9	-0,5	-0,5	-0,5
	III	3,6	-5,6	0,8	6,0	17,5	9,9	-0,4	0,5	15,8	1,0	1,0	1,0

* Претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД ПРОИЗВОДНИОТ МЕТОД

Во милиони денари

По тековни цени

НКД сектор	Назив	1998	1999	2000	2001 ¹⁾	Индекси 2001/2000
A	Земјоделство, лов и шумарство	22.224	23.094	23.756	22.933	96,5
B	Рибарство	52	29	14	24	171,4
B	Вадење на руди и камен	1.584	1.620	1.856	1.312	70,7
Г	Преработувачка индустрија	35.202	36.764	40.926	39.587	96,7
Д	Снабдување со електрична енергија, гас и вода	8.868	9.203	10.381	10.041	96,7
Ѓ	Градежништво	11.267	10.880	13.361	11.801	88,3
Е	Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба и за домаќинствата	21.914	22.383	25.402	26.076	102,7
Ж	Хотели и ресторани	3.063	3.984	3.463	3.410	98,5
З	Сообраќај, складирање и врски	14.309	17.233	21.261	21.694	102,0
С	Финансиско посредување	7.229	6.977	7.342	7.420	101,1
И	Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	5.206	5.890	7.466	8.304	111,2
Ј	Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	12.067	14.351	14.333	14.445	100,8
К	Образование	8.030	8.769	8.266	8.048	97,4
Л	Здравство и социјална работа	8.310	8.592	8.987	8.690	96,7
Љ	Други комунални, културни, општи и лични услужни активности	4.887	4.967	5.217	5.548	106,3
	Импутирани станарини	9.058	9.597	10.465	10.631	101,6
	Минус: импутирани банкарски услуги	5.036	5.017	5.153	4.738	91,9
A	Додадена вредност по основни цени	168.235	179.316	197.344	195.230	98,9
Б	Нето даноци на производство	26.747	29.694	39.045	38.611	98,9
A + Б	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	194.979	209.010	236.389	233.841	98,9

1) Претходни податоци.

Извор: Државен завод за статистика

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД РАСХОДНИОТ МЕТОД

	Во милиони денари				Во %			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	194.979	209.010	236.389	233.841	100,0	100,0	100,0	100,0
(по тековни цени)								
Финална потрошувачка	180.582	188.702	218.986	221.770	92,6	90,3	92,6	94,8
Финална потрошувачка на домаќинствата	141.078	145.693	175.965	163.791	72,4	69,7	74,4	70,0
Финална јавна потрошувачка	39.504	43.009	43.021	57.979	20,3	20,6	18,2	24,8
Бруто-инвестиции	43.408	41.171	50.683	42.760	22,3	19,7	21,4	18,3
Инвестиции во основни средства	33.982	34.710	38.332	34.716	17,4	16,6	16,2	14,8
Пораст на залихи	9.426	6.461	12.351	8.044	4,8	3,1	5,2	3,4
Извоз на стоки и услуги	80.343	88.143	114.209	99.091	41,2	42,2	48,3	42,4
Извоз на стоки	70.618	67.988	87.161	78.625	36,2	32,5	36,9	33,6
Извоз на услуги	7.147	14.367	19.971	15.894	3,7	6,9	8,4	6,8
Набавки на нерезидентите во земјата	2.579	5.788	7.077	4.572	1,3	2,8	3,0	2,0
Увоз на стоки и услуги	109.355	109.007	147.489	129.780	56,1	52,2	62,4	55,5
Увоз на стоки	92.845	90.554	123.910	107.166	47,6	43,3	52,4	45,8
Увоз на услуги	16.510	18.543	23.579	22.614	8,5	8,8	10,0	9,7

Извор: Државен завод за статистика.

ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

	2000	2001	2002	2001				2002			Октомври	Ноември
				К - 1	К - 2	К - 3	К - 4	К - 1	К - 2	К - 3		
РЕАЛЕН СЕКТОР												
Производство												
<i>реални промени</i>												
Бруто домашен производ	4,6	-4,1	0,3	-5,7	-3,4	-6,0	-1,2	-2,2	-0,5	1,0		
Индустриско производство	3,5	-3,1	-5,4	-1,3	-3,2	-9,4	1,3	-14,4	-7,7	-5,6	0,1	5,4
Индустриско производство месечни стапки на пораст (десезонирани)												
<i>номинални промени</i>												
Инвестиции во машини и опрема	20,8	-16,9	-	-57,6	-0,5	13,2	13,5	52,1	22,8	-0,6		
Цени												
Трошоци на живот	5,8	5,5	2,4	5,0	4,4	6,0	4,1	3,7	3,5	-0,9	1,9	1,5
Цени на производители на индустриски производи	8,9	2,0	-	4,6	3,8	1,6	-1,8	-1,9	-1,0			
Конкурентност на индустријата												
Продуктивност	6,0	-6,7										
Трошоци за работна сила по единица производ	-4,7	7,0									-	-
Реални трошоци за работна сила по единица производ	-12,5	4,9									-	-
Берзански цени на најважните извозни и увозни производи												
<i>цени во САД \$</i>												
Сурова нафта-брент	28,3	24,4	24,9	25,8	27,3	25,3	19,3	21,2	25,1	26,9	27,5	24,2
Јагнешко месо(с/kg)	261,9	291,2	330,3	285,8	291,3	283,9	303,7	311,1	319,2	339,7	346,0	351,1
Никел	8638,0	5944,7	6772,0	6551,0	6677,0	5495,0	5055,7	6203,0	6946,0	6.833,0	6804,0	7314,0
Бакар	1813,0	1578,3	1559,0	1764,0	1652,0	1471,7	1425,7	1557,0	1611,0	1.516,0	1484,0	1582,0
Олово	45,4	47,6	45,3	49,3	46,3	47,0	47,9	49,1	45,5	43,0	41,8	44,2
Цинк	112,8	88,6	77,9	102,0	93,4	82,6	76,3	79,5	78,2	76,6	75,5	76,5
Ладно валани челични лимови	385,8	299,2	328,3	319,6	302,0	295,0	299,2	280,0	300,0	353,0	380,0	380,0
Топло валани челични лимови	295,8	216,5	246,7	231,3	224,0	210,8	216,5	200,0	236,7	270,0	280,0	280,0
НАДВОРЕШЕН СЕКТОР												
<i>номинални промени на доларски вредности</i>												
Извоз на стоки(ФОБ)	11,0	-12,7		-12,0	-10,2	-14,3	-14,1	-16,7	-7,5	3,0	-2,1	-3,3
Увоз на стоки (ЦИФ)	17,9	-19,4		-34,0	-13,4	-19,5	-8,2	9,8	8,1	29,1	14,2	15,0
Трговски биланс (милиони САД \$)	-771	-533		-109	-131	-83	-209	-197	-186	184	-83	-88
Тековна сметка на Платниот биланс (милиони САД \$)	-236	-38		-55	-127	-74	-96	-103,6	-62,5	-44,4	-31,5	-39,3
Промена во девизните резерви (милиони САД \$)												
„-“ значи намалување	236	38		203	-126	-53	13	12,8	-21,7	-40,7	-20,9	-29,4
Надворешен долг средно. долго. (крај на период во милиони САД \$)	1.436	1.378	1.518	1.417	1.382	1.413	1.378	1.422	1.488	1.498	1.495	1.487

ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

	2000	2001	2002	K - 1	2001 K - 2	K - 3	K - 4	2002 K - 1	K - 2	K - 3	Октомври	Ноември
Курсеви												
денар/ЕУРО	0,2	0,3		0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1
денар/САД \$	15,8	3,3		7,2	7,0	2,2	-2,6	5,6	-13,5	-6,1	-7,5	-11,1
ВЛАДИНИ ФИНАНСИИ												
<i>номинални промени</i>												
Приходи	22,5	-10,3		8,5	-29,4	-15,1	-0,7	20,5	32,9	27,3	-0,2	-11,8
Даночни приходи	22,1	-6,9		6,4	-26,7	-14,4	8,7	13,1	31,3	23,7	-0,6	-10,1
ДДВ	75,2	-1,8		63,9	-34,7	-19,3	5,4	-4,5	52,0	40,9	14,9	-15,3
Расходи	12,7	27,0		13,4	40,7	41,0	15,4	21,3	-10,0	1,4	9,5	-16,9
Тековни расходи	1,8	31,9		17,5	35,2	49,0	25,9	12,0	-16,0	-15,5	1,7	-3,1
Капитални расходи	94,5	28,3		-20,9	108,2	24,7	22,4	92,7	3,7	114,7	114,4	-65,9
Салдо на централниот буџет (во милиони денари)	6285	-12490		463	-6411	-4979	-1563	-1502	-1530	-3402	209	55
Салдо на консолидираниот буџет (во милиони денари)	5905	-13171		-296	-6327	-5368	-1180	-1332	-1558			
МОНЕТАРЕН СЕКТОР												
<i>номинални промени (крај на период)</i>												
Нето девизни средства	73,8	57,6		121,1	75,2	35,1	57,6	2,1	3,3	13,6	11,2	-0,4
Кредити на приватен сектор	17,2	7,3		18,0	12,8	9,4	7,3	5,4	7,6	13,1	11,3	12,1
Готови пари во оптик	16,6	48,5		52,3	40,6	14,6	48,5	25,8	32,9	65,5	53,3	35,0
M1	22,6	5,6		12,7	11,2	5,5	5,6	16,9	23,3	36,3	36,1	24,0
M2	29,4	61,9		17,0	9,7	5,5	61,9	47,7	60,5	64,6	55,7	35,3
M4	25,6	56,7		14,5	9,0	6,4	56,7	42,0	51,7	55,2	45,0	28,4
Однос на девизните резерви спрема M4 денарски дел	123,0	122,6		156,4	150,4	148,3	122,6	127,4	145,4	119,2	105,4	109,3
Однос на девизните резерви спрема M1	191,0	196,5		255,8	244,1	250,6	196,5	202,1	231,9	192,75	168,2	178,5
СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР												
Пазар на работна сила												
Стапка на невработеност(АПС)	32,2	30,5	31,9									
Вкупно нововработени	101 996	90 308	110 401	28 226	21 103	19 520	21 459	24 093	27 490	29 980	10 813	7 870
Нововработени на неопределено време	63 987	63 346	74 341	18 960	14 927	13 646	15 813	15 973	18 492	21 607	7 049	5 253
Лица кои бараат работа отпуштени поради стечај и технолошки вишок	-	10 125	13 002	1 797	1 949	1 892	4 487	4 906	2 954	3044	792	726
Плати												
Номинални нето плати	5,5	3,5	-	5,0	3,9	2,5	2,8	4,7	5	8,9	10,9	6,2
Реални нето плати	-0,3	-1,9	-	0,0	-0,5	-3,4	-3,1	1,0	1,4	-	8,8	4,6
Потрошувачка кошница	2,4	4,9	-	-2,1	-0,5	-3,4	-3,1	8,2	4,8	9,5	2,8	1,1
Социјална заштита												
Број на пензионери	238 162	244 035	249 421	241 795	243 287	244 773	246 286	247 376	247 908	248 218	248 522	249561
Број на домаќинства кои примаат социјална заштита	75 277	77 309	82 673	77 989	76 492	76 062	78 692	80 931	79 552	81 626	81 133	81885
Број на лица кои примаат надомест за невработени	34 618	36 975		36 685	36 606	36 230	38 381	42 636	45 065	48 118	48 267	47 330

Source: State Statistical Office, National Bank of the Republic of Macedonia, Ministry of Labour and Social Policy, Employment Fund, World Development Prospects (Pink Sheets), Ministry of Finance.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

- во мил. САД долари

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾	3.450	3.389	3.351	3.390	3.458	3.575	3.730	3.899	3.723

Извор: Државен завод за статистика

- во САД долари

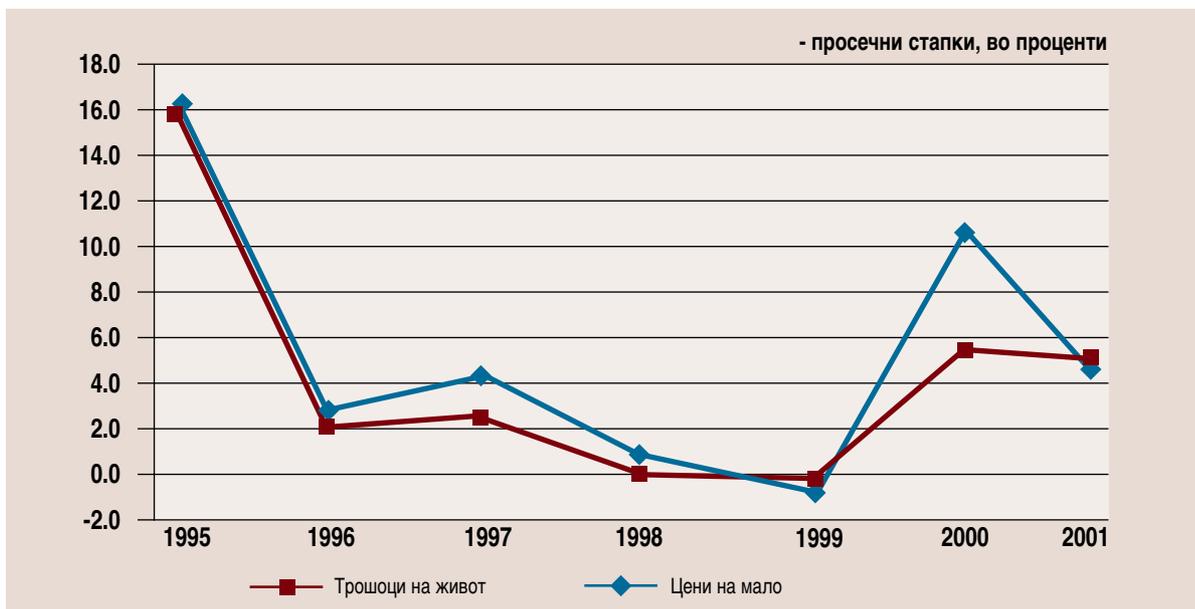
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001 ²⁾
Бруто домашен производ по жител ¹⁾	1.785	1.742	1.705	1.709	1.732	1.781	1.848	1.924	1.830

Извор: Државен завод за статистика

1) Пресметани по ПАРЕ методологија на ООН со која се врши конверзија со курс приспособен кон движењата на цените во националната економија. При тоа, како базен е земен курсот на САД\$ во однос на денарот во 1994 година и е извршена индексација со дефлаторот за секоја наредна година.

2) Проценка.

ЦЕНИ

- просечни стапки, во проценти

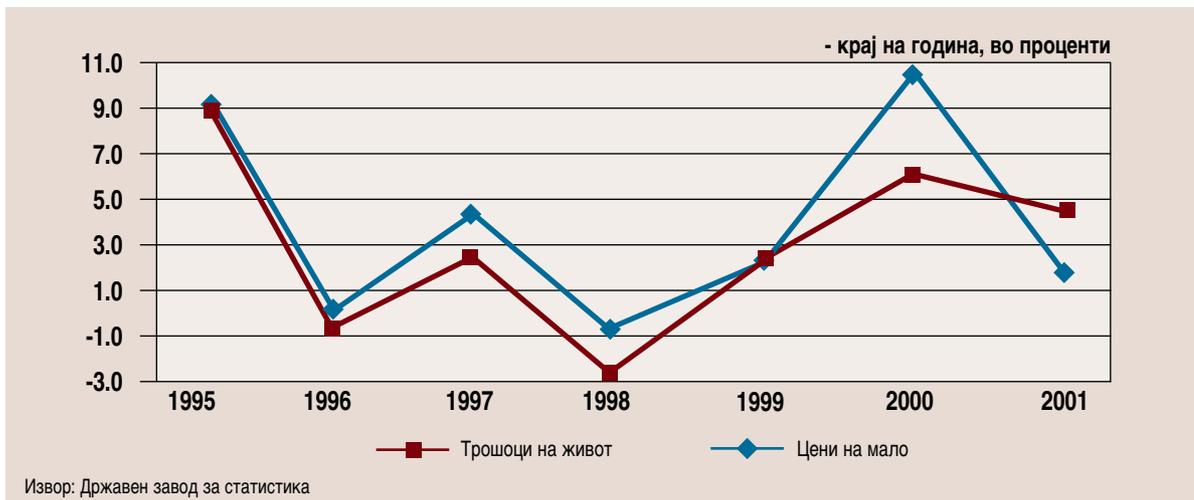
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Трошоци на живот	15.7	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5
Цени на мало	15.9	3.0	4.4	0.8	-1.1	10.6	5.2

Извор: Државен завод за статистика

- крај на година, во проценти

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Трошоци на живот	8.8	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7
Цени на мало	9.2	0.2	4.5	-1.0	2.3	10.8	1.2

ЦЕНИ

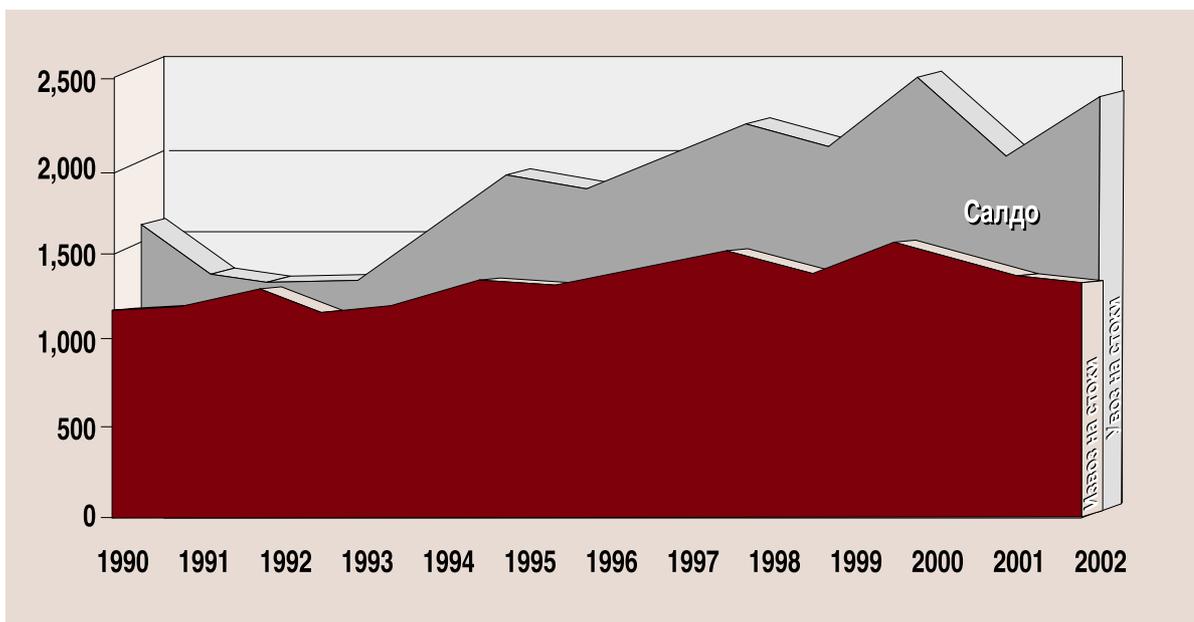

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

- во мил. САД долари

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002*
Извоз на стоки	1.113	1.096	1.199	1.055	1.086	1.204	1.148	1.237	1.311	1.192	1.323	1.155	1.105
Увоз на стоки	1.531	1.274	1.206	1.199	1.484	1.719	1.627	1.779	1.915	1.776	2.094	1.688	1.952
Салдо	-418	-178	-7	-144	-398	-515	-479	-542	-604	-584	-771	-533	-847

* Прелиминарни податоци

НАДВОРЕШНО-ТРГОВСКА РАЗМЕНА

(во милиони денари)

		Вкупно			Германија			СР Југославија		
		Извоз	Увоз	Дефицит	Извоз	Увоз	Дефицит	Извоз	Увоз	Дефицит
1997		1.236,8	1.778,5	-541,7	199,0	239,0	-40,0	273,6	206,0	67,6
1998		1.310,7	1.914,7	-604,0	286,0	255,2	30,8	240,0	245,6	-5,6
1999		1.191,3	1.776,2	-584,9	254,3	245,8	8,5	254,5	183,9	70,6
2000		1.322,6	2.093,8	-771,2	257,5	253,3	4,2	335,2	190,4	144,8
2001		1.155,0	1.687,6	-532,6	237,5	213,3	24,2	266,8	157,2	109,6
1995	Q1	313,5	371,4	-57,9	34,5	78,7	-44,2	23,2	36,3	-13,1
	Q2	326,6	409,5	-82,9	39,0	68,9	-29,9	18,1	36,3	-18,2
	Q3	272,8	419,6	-146,8	38,2	65,4	-27,2	18,8	39,5	-20,7
	Q4	291,1	518,4	-227,3	41,4	70,0	-28,6	24,7	49,0	-24,3
1996	Q1	271,5	355,6	-84,1	53,1	56,3	-3,2	55,3	36,0	19,3
	Q2	288,5	414,4	-125,9	53,9	64,2	-10,3	62,2	43,8	18,4
	Q3	276,2	399,9	-123,7	51,3	57,5	-6,2	65,1	42,1	23,0
	Q4	311,2	457,0	-145,8	56,3	61,9	-5,6	63,2	43,7	19,5
1997	Q1	272,9	374,2	-101,3	46,3	52,5	-6,2	66,5	49,0	17,5
	Q2	302,9	416,1	-113,2	50,7	66,9	-16,2	71,4	53,3	18,1
	Q3	308,5	429,5	-121,0	51,5	56,6	-5,1	64,8	50,8	14,0
	Q4	316,9	520,3	-203,4	50,5	63,0	-12,5	70,9	52,9	18,0
1998	Q1	274,5	377,7	-103,2	66,8	46,9	19,9	50,9	53,2	-2,3
	Q2	299,5	418,4	-118,9	65,6	64,5	1,1	66,3	60,8	5,5
	Q3	313,0	439,4	-126,4	72,1	57,6	14,5	66,8	61,9	4,9
	Q4	349,8	543,0	-193,2	76,1	86,2	-10,1	56,0	69,7	-13,7
1999	Q1	254,0	345,4	-91,4	69,1	49,5	19,6	26,6	41,5	-14,9
	Q2	250,6	364,9	-114,3	58,4	58,2	0,2	20,3	26,6	-6,3
	Q3	343,4	476,7	-133,3	67,2	59,4	7,8	115,1	46,7	68,4
	Q4	343,5	589,2	-245,7	59,6	78,7	-19,1	92,5	69,1	23,4
2000	Q1	331,1	606,8	-275,7	66,1	80,9	-14,8	78,8	47,8	31,0
	Q2	317,7	481,0	-163,3	56,9	52,7	4,2	76,3	47,3	29,0
	Q3	345,1	470,6	-125,5	70,8	55,0	15,8	82,8	47,3	35,5
	Q4	328,7	535,4	-206,7	63,7	64,7	-1,0	97,3	48,0	49,3
2001	Q1	291,5	400,4	-108,9	69,0	52,8	16,2	62,3	34,9	27,4
	Q2	285,3	416,6	-131,3	52,9	59,0	-6,1	74,1	39,2	34,9
	Q3	295,7	378,9	-83,2	61,9	42,8	19,1	62,9	33,4	29,5
	Q4	282,5	491,7	-209,2	53,7	58,7	-5,0	67,5	49,7	17,8
2002	Q1	243,4	443,3	-199,9	60,7	56,2	4,5	46,9	38,2	8,7
	Q2	263,9	459,8	-195,9	53,9	69,1	-2,4	53,4	47,8	5,6
	Q3	288,6	494,6	-206,0	60,2	75,0	-9,8	55,8	47,7	8,1
2000	I	90,8	133,2	-42,4	17,3	15,5	1,8	19,3	11,3	8,0
	II	115,0	172,8	-57,8	24,6	22,3	2,3	26,1	13,6	12,5
	III	125,3	300,8	-175,5	24,2	43,1	-18,9	33,4	22,9	10,5
	IV	104,5	126,8	-22,3	17,1	13,5	3,6	23,8	16,6	7,2
	V	99,6	167,0	-67,4	16,1	19,0	-2,9	26,2	15,4	10,8
	VI	113,6	187,2	-73,6	23,7	20,2	3,5	26,3	15,3	11,0
	VII	115,0	144,3	-29,3	26,0	19,4	6,6	27,2	14,6	12,6
	VIII	106,5	152,5	-46,0	20,8	19,0	1,8	27,5	16,1	11,4
	IX	123,6	173,8	-50,2	24,0	16,6	7,4	28,1	16,6	11,5
	X	107,4	160,7	-53,3	21,0	18,3	2,7	29,0	14,8	14,2
	XI	105,5	182,4	-76,9	18,1	20,4	-2,3	33,3	16,5	16,8
	XII	115,8	192,3	-76,5	24,6	26,0	-1,4	35,0	16,7	18,3
2001	I	82,3	118,6	-36,3	20,6	18,8	1,8	18,6	10,3	8,3
	II	98,4	131,2	-32,8	23,9	16,0	7,9	25,0	11,3	13,7
	III	110,8	150,6	-39,8	24,5	17,9	6,6	18,7	13,2	5,5
	IV	95,9	130,8	-34,9	16,2	15,9	0,3	25,1	12,8	12,3
	V	88,9	146,6	-57,7	15,5	23,3	-7,8	25,0	11,1	13,9
	VI	100,5	139,2	-38,7	21,2	19,8	1,4	23,9	15,3	8,6
	VII	97,1	133,2	-36,1	22,6	17,2	5,4	21,3	10,1	11,2
	VIII	92,3	118,6	-26,3	17,4	13,6	3,8	17,5	10,7	6,8
	IX	106,3	127,1	-20,8	21,9	12,1	9,8	24,0	12,6	11,4
	X	102,6	161,0	-58,4	18,8	17,6	1,2	25,3	15,1	10,2
	XI	97,9	158,7	-60,8	16,0	19,0	-3,0	22,6	18,7	3,9
	XII	82,0	172,0	-90,0	18,9	22,1	-3,2	19,8	16,0	3,8
2002	I	68,3	155,6	-87,3	17,7	15,7	2,0	13,0	9,6	3,4
	II	82,5	145,1	-62,6	20,6	21,9	-1,3	17,0	12,5	4,5
	III	92,6	142,6	-50,0	22,4	18,6	3,8	16,9	16,1	0,8
	IV	88,8	150,9	-62,1	15,8	20,7	-4,9	19,5	19,2	0,3
	V	76,7	146,7	-70,0	15,1	23,8	-8,7	19,4	12,4	7,0
	VI	98,4	162,2	-63,8	23,0	24,6	-1,6	20,9	13,0	7,9
	VII	113,5	185,7	-72,2	22,1	26,6	-4,5	28,1	15,4	12,7
	VIII	89,0	149,2	-60,2	18,7	20,2	-1,5	21,8	16,8	5,0
	IX	102,2	154,1	-51,9	21,3	20,2	1,1	22,8	14,4	8,4
	X	100,3	183,7	-83,4	16,3	23,7	-7,4	25,0	16,3	8,7
	XI	94,7	182,5	-87,8	19,6	26,1	-6,5	22,8	15,6	7,2

Извор: Државен завод за статистика

НАДВОРЕШНО-ТРГОВСКА РАЗМЕНА

(во милиони денари)

САД			Италија			Грција			Русија		
Извоз	Увоз	Дефицит	Извоз	Увоз	Дефицит	Извоз	Увоз	Дефицит	Извоз	Увоз	Дефицит
117,0	83,4	33,6	43,6	96,0	-52,4	99,0	130,0	-31,0	26,6	69,2	-42,6
174,0	101,6	72,4	91,9	109,1	-17,2	83,1	112,9	-29,8	26,1	90,9	-64,8
136,1	54,7	81,4	77,6	92,7	-15,1	85,9	164,5	-78,6	15,1	91,2	-76,1
165,6	83,0	82,6	90,8	111,1	-20,3	84,1	201,5	-117,4	10,3	191,8	-181,5
99,7	51,5	48,2	88,7	107,7	-19,0	101,4	184,0	-82,6	13,9	139,4	-125,5
5,8	14,6	-8,8	26,9	30,7	-3,8	3,7	6,6	-2,9	19,0	21,4	-2,4
6,1	14,2	-8,1	29,9	80,3	-50,4	3,3	6,5	-3,2	25,8	14,1	11,7
5,1	13,3	-8,2	26,9	32,6	-5,7	3,9	7,8	-3,9	18,5	11,4	7,1
18,6	15,7	2,9	34,7	35,7	-1,0	3,3	8,0	-4,7	23,9	13,5	10,4
15,9	14,0	1,9	11,6	24,1	-12,5	24,0	17,0	7,0	10,7	28,4	-17,7
17,8	15,0	2,8	13,9	30,2	-16,3	25,7	19,6	6,1	8,6	30,7	-22,1
19,0	20,7	-1,7	13,0	30,6	-17,6	24,9	21,0	3,9	10,0	30,8	-20,8
18,0	12,7	5,3	12,9	24,9	-12,0	27,8	19,8	8,0	9,3	32,4	-23,1
26,5	19,3	7,2	9,9	19,8	-9,9	25,0	34,2	-9,2	6,5	16,5	-10,0
32,1	20,5	11,6	12,7	25,4	-12,7	27,4	34,8	-7,4	6,6	18,4	-11,8
27,6	21,6	6,0	11,0	23,2	-12,2	23,0	29,2	-6,2	6,4	17,9	-11,5
30,8	22,0	8,8	10,0	27,6	-17,6	23,6	31,8	-8,2	7,1	16,4	-9,3
32,7	17,4	15,3	21,1	20,6	0,5	19,4	24,9	-5,5	5,9	24,2	-18,3
45,3	18,9	26,4	23,0	30,0	-7,0	21,3	26,6	-5,3	7,6	25,9	-18,3
51,2	19,4	31,8	21,9	24,4	-2,5	20,9	30,3	-9,4	5,8	14,4	-8,6
44,8	45,9	-1,1	25,9	34,1	-8,2	21,5	31,1	-9,6	6,8	26,4	-19,6
34,5	12,5	22,0	21,9	14,6	7,3	20,4	24,8	-4,4	3,0	27,9	-24,9
32,5	12,7	19,8	19,4	23,4	-4,0	23,5	34,1	-10,6	3,3	9,2	-5,9
27,8	12,3	15,5	16,6	26,2	-9,6	18,4	39,6	-21,2	3,9	31,1	-27,2
41,3	17,2	24,1	19,7	28,5	-8,8	23,6	66,0	-42,4	4,9	23,0	-18,1
49,6	16,3	33,3	25,4	29,4	-4,0	19,7	43,1	-23,4	2,6	60,8	-58,2
48,6	16,5	32,1	27,4	29,3	-1,9	18,4	42,3	-23,9	2,7	38,6	-35,9
37,5	23,4	14,1	18,1	25,4	-7,3	23,5	55,3	-31,8	2,1	33,2	-31,1
29,9	26,8	3,1	19,9	27,0	-7,1	22,5	60,8	-38,3	2,9	59,2	-56,3
28,4	13,4	15,0	24,0	19,2	4,8	21,2	40,2	-19,0	2,8	53,4	-50,6
23,4	15,6	7,8	21,4	23,3	-1,9	24,3	38,7	-14,4	3,7	31,7	-28,0
26,9	11,7	15,2	24,3	29,5	-5,2	30,6	51,1	-20,5	3,3	26,9	-23,6
21,0	10,8	10,2	19,0	35,7	-16,7	25,3	54,0	-28,7	4,1	27,4	-23,3
17,6	17,9	-0,3	26,7	24,4	2,3	19,2	45,9	-26,7	3,4	49,4	-46,0
18,5	15,6	2,9	25,1	26,0	-0,9	27,5	49,1	-21,6	3,6	22,3	-18,7
16,5	10,7	5,8	21,2	29,4	-8,2	30,1	51,9	-21,8	3,5	13,3	-9,8
11,6	5,3	6,3	7,5	5,4	2,1	6,1	6,8	-0,7	0,4	17,5	-17,1
17,9	4,2	13,7	9,6	7,2	2,4	6,8	15,4	-8,6	1,2	19,0	-17,8
20,1	6,8	13,3	8,3	16,8	-8,5	6,8	20,9	-14,1	1,0	24,3	-23,3
16,7	4,9	11,8	11,2	6,3	4,9	5,8	11,5	-5,7	0,8	13,8	-13,0
14,9	4,7	10,2	9,7	8,4	1,3	5,1	16,1	-11,0	1,0	13,3	-12,3
17,0	6,9	10,1	6,5	14,6	-8,1	7,5	14,7	-7,2	0,9	11,5	-10,6
14,4	5,0	9,4	6,7	10,7	-4,0	9,0	14,4	-5,4	0,5	5,3	-4,8
12,2	4,8	7,4	4,5	7,9	-3,4	6,1	24,5	-18,4	0,7	5,3	-4,6
10,9	13,6	-2,7	6,9	6,8	0,1	8,4	16,4	-8,0	0,9	22,6	-21,7
7,5	5,8	1,7	6,7	7,8	-1,1	8,9	19,2	-10,3	1,0	17,0	-16,0
8,2	12,4	-4,2	6,1	7,7	-1,6	7,3	23,1	-15,8	0,9	21,0	-20,1
14,2	8,6	5,6	7,1	11,5	-4,4	6,3	18,5	-12,2	1,0	21,2	-20,2
10,5	6,7	3,8	5,8	5,0	0,8	5,8	8,4	-2,6	1,0	21,0	-20,0
9,3	2,4	6,9	8,1	6,6	1,5	6,3	14,5	-8,2	0,7	18,1	-17,4
8,6	4,2	4,4	10,1	7,6	2,5	9,1	17,2	-8,1	1,0	14,3	-13,3
7,3	4,7	2,6	7,2	7,5	-0,3	8,0	10,2	-2,2	1,0	9,6	-8,6
8,4	5,3	3,1	5,9	7,4	-1,5	8,2	12,4	-4,2	1,5	12,8	-11,3
7,7	5,6	2,1	8,3	8,4	-0,1	8,1	16,1	-8,0	1,2	9,3	-8,1
9,6	3,2	6,4	8,9	11,4	-2,5	8,0	17,1	-9,1	0,9	9,1	-8,2
9,4	4,1	5,3	7,0	9,2	-2,2	12,5	15,8	-3,3	1,2	8,5	-7,3
7,9	4,4	3,5	8,4	8,8	-0,4	10,1	18,1	-8,0	1,3	9,3	-8,0
5,2	3,6	1,6	8,6	9,7	-1,1	10,0	20,7	-10,7	1,3	8,6	-7,3
10,3	4,4	5,9	5,5	10,9	-5,4	8,8	17,7	-8,9	1,9	8,2	-6,3
5,5	2,9	2,6	4,9	15,2	-10,3	6,5	15,6	-9,1	0,9	10,6	-9,7
4,4	5,9	-1,5	7,8	7,0	0,8	5,1	16,7	-11,6	1,1	29,5	-28,4
5,5	8,5	-3,0	8,3	7,8	0,5	6,4	14,7	-8,3	1,1	11,4	-10,3
7,7	3,5	4,2	10,6	9,6	1,0	7,7	14,5	-6,8	1,2	8,5	-7,3
5,3	3,6	1,7	6,2	8,6	-2,4	13,4	19,9	-6,5	1,3	2,4	-1,1
3,5	3,6	-0,1	4,4	11,2	-6,8	9,0	17,5	-8,5	1,0	2,4	-1,4
8,0	6,8	1,2	6,7	12,5	-5,8	10,8	22,5	-11,7	1,1	1,7	-0,6
5,8	5,8	0,0	6,9	14,8	-7,9	10,8	27,4	-16,6	1,8	2,5	-0,7
6,5	3,4	3,1	4,9	6,8	-1,9	8,0	28,5	-20,5	1,1	2,5	-1,4
5,5	3,2	2,3	7,3	7,6	-0,3	9,8	18,6	-8,8	1,8	3,2	-1,4
7,2	3,4	3,8	5,6	11,0	-5,4	12,9	14,6	-1,7	1,7	16,9	-15,2
5,3	4,0	1,3	3,4	9,4	-6,0	9,5	18,4	-8,9	0,8	19,1	-18,3

Извор: Државен завод за статистика

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Октомври 2002 година

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО ОКТОМВРИ 2002 ГОДИНА

- **Продолжува закрепнувањето на индустријата**
- **Ниска стапка на инфлација од само 2% на годишно ниво**
- **Значително подобрена наплата на данокот на додадена вредност (14.9%)**
- **Продолжува порастот на трансферите од буџетот**
- **Трговскиот дефицит во пораст (79 милиони долари)**
- **Надворешниот долг бележи благо намалување**
- **Зголемување на прометот на девизниот пазар како резултат на новиот Закон за девизно работење**
- **Комерцијалните банки во најголем дел ја задоволија зголемената потреба за девизи**
- **Пораст на каматните стапки на пазарот на пари и благајнички записи**

1. ОПШТИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Индустриското производство во октомври 2002 година забележа пораст од 31.1 % во споредба со миналниот месец. Ова е веќе втор последователен месец на зголемување на производството пред се како резултат на зголемувањето на производството во преработувачката индустрија. Текстилната индустрија го продолжува закрепнувањето започнато во јуни како резултат на обновените извозни договори на македонските текстилци, додека високиот месечен раст на производството на основни метали укажува на нагорен тренд во работата на оваа индустрија која веќе подолго време се наоѓа во рецесија. Рестартирањето на работењето на единствената македонска рафинер-

ија за нафта „Окта“, како и изземањето на македонскиот челик од протекционистичките мерки на САД се очекува да придонесе за дополнително зголемување на индустриското производство. Според оценките на македонските менаџери, вкупната економска состојба на нивните претпријатија во октомври 2002 година се уште се оценува како неповолна во однос на претходните месеци, но со значителни знаци на подобрување. Обемот на производството во октомври се зголеми, но тековната обезбеденост на производството со порачки се уште е неповолна.

Во октомври 2002 година започна да се применува новиот Закон за девизно работење. Основна цел на новата законска регулатива е подобрување на состојбата на билансот на плаќања, како и приближување на македонската регулатива со директивите и стандардите на Европската унија во согласност со парафираната спогодба за асоцијација и стабилизација. Согласно со политиката за таргетирање на девизниот курс на денарот во однос на еврото, како и одржување на ценовна стабилност, Народната банка ги употреби сите расположливи пазарни инструменти, при што и покрај зголемената побарувачка за девизи на девизниот пазар, курсот на денарот остана стабилен, а стапката на инфлација се задржа под проектираното ниво. Со оглед дека нема најави за зголемување на некои административни цени, не може да се препознаат други посериозни инфлаторни притисоци до крајот на годината. Иако зголемувањето на платите на вработените во државниот сектор беше посочувано како фактор кој ќе резултира со повисока стапка на инфлација, тоа не се случи. Во октомври 2002 година стапката на инфлација мерена преку трошоци на живот изнесуваше 1.9% на годишно ниво.

Извозот на стоки во октомври 2002 година забележа благо намалување од 2,1% во однос на септември оваа година. Истовремено високото зголемување на увозот од 16,9% во однос на септември делуваше на зголемување на трговскиот дефицит од 51,3 милиони долари во септември на 79,3 милиони долари во

Деловни тенденции во преработувачката индустрија - октомври 2002 година

Доколку се анализираат одговорите на менаџерите на македонските претпријатија, во октомври 2002 година подобрена е вкупната економска состојба на нивните претпријатија во споредба со претходниот месец. Во истиот период, споредено со септември 2002 година, дојде до зголемување и во обемот на производство, додека оценката за тековната обезбеденост на производството со порачки сеуште е неповолна. Нема промена кај залихите на сировини и репроматеријали, додека залихите на готови производи се приближуваат до нормалата.

Во октомври 2002 година, просечната искористеност на производните капацитети изнесуваше 62,1%, што претставува мало подобрување од 2,6% во однос на септември истата година. И покрај малиот пораст, просечното искористување на производните капацитети сеуште е на мошне ниско ниво. Притоа, како основни ограничувачки фактори се наведуваат слабата домашна и странска побарувачка, економското опкружување и финансиските проблеми во претпријатијата.

Состојби во земјоделството

Есенската сеидба заврши успешно, при што се засеани сите планирани површини со есенски култури (кај одредени култури извршувањето е над планираниот обем).

Според *Ориентациониот план за есенска сеидба*¹ беше предвидено да се засеат вкупно околу 180.8 илјади хектари со есенски култури, што претставува зголемување од 17% во однос на лани. Заклучно со 15.11.2002 година, кога завршија оптималните рокови за есенска сеидба засеани се вкупно околу 165,6 илјади хектари или 92 % од планот, а во тие рамки со житни култури се засеани 156,9 илјади ха или 91%; со индустриски култури околу 80%; со градинарски 81%; со крмни култури 84% од планот.

Зголемување на обемот за есенска сеидба во однос на минатата година има кај житните култури за 17%; кај индустриските култури за 39%; кај градинарските култури за 3% и кај крмните култури за 16%.

¹ Според податоците од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство од раните посеви е добиено околу 250 илјади тони пченица, 127,8 илјади тони јачмен и 6,4 илјади тони 'рж. Од доцните посеви е добиено 162,3 илјади тони пченка, 7,3 илјади тони сончоглед, 5,7 илјади тони ориз, 28,9 илјади тони тутун, 44 илјади тони шеќерна репа, 168,8 тони компир, 94,2 илјади тони домати и 65,5 илјади тони шипер.

3. ЦЕНИ

3.1. Трошоци на живот

Цените на стоките и услугите кои се користат за лична потрошувачка како дел од трошоците на живот во месец октомври 2002 година бележат пораст во однос на септември истата година за 0,5% а во однос на октомври 2001 година пораст од 1,9%.

Во самиот индекс на трошоците на живот во октомври 2002 година споредено со претходниот месец истата година цените на стоките и услугите бележат пораст и тоа цените на стоките од 0,4% додека цените на услугите пораст од 1%.

Анализирајќи ги главните групи во октомври споредено со септември оваа година забележано е зголемување на цените и тоа во групата „здравје“ за 2,3% и „домување, вода, електрика и други горива“, за 1,3% додека минимално намалување на цените од 0,1% е забележано во групата „покуќнина, мебел и одржување на покуќнината“.

Графикон 3.1.1: Годишна стапка на инфлација (трошоци на живот)

Извор: Државен завод за статистика

Графикон 3.1.2: Месечни стапки на пораст на трошоците на живот

Извор: Државен завод за статистика

3.2. Берзански цени на главните македонски извозни производи

Во втората половина од 2002 година, движењата на берзанските цени ја рефлектираат состојбата на зголемена побарувачка на сировини на светските берзи, иницирана од закрепнувањето на индустриското производство во светски рамки. Како резултат на ова, се очекува натамошно зголемување на берзанските цени на основните метали во последниот квартал од 2002 и првата половина од 2003 година.

Сепак, во октомври 2002 година, нивото на берзанските цени на главните македонски извозни производи не ја отсликува во целост генералната оценка за движењето на берзанските цени, добиена од изјавите на менаџерите за набавките и идните нарачки. Споредено со претходниот месец, кај најголем дел од производите (никелот, бакарот, шеќерот и јагнешкото месо) евидентиран е пораст на берзанската цена, додека намалување е забележано кај златото, оловото и цинкот.

Најголемо зголемување во однос на претходниот месец е реализирано кај шеќерот. Споредено со септември 2002 година, берзанската цена на шеќерот во октомври се зголеми за дури 8%. Доколку се погледнат податоците за движењето на цената на шеќерот во изминатите неколку години, јасно се гледа дека станува збор за сезонско зголемување на цената како резултат на зголемената побарувачка во последните месеци од тековната година.

Гледано од аспект на македонскиот извоз, посебна поволност претставува повторниот пораст на берзанската цена на никелот, кој дојде по период на двомесечно намалување на цената, кога никелот загуби 7,1% од берзанската цена. Во октомври 2002 година, никелот достигна цена од 6.804 САД \$ за еден метрички тон (УС\$/мт), што претставува зголемување од 2,5% споредено со септември истата година. Споредено со октомври минатата година, цената на никелот оваа година е зголемена за дури 41%, што овозможи профитабилно работење на единствениот македонски производител на никел. Од останатите метали, благо зголемување на берзанската цена во однос на претходниот месец е евидентирано единствено кај бакарот (0,34%). Со оглед на промените на цената на бакарот во изминатите месеци, со голема сигурност можеме да истакнеме дека ова претставува краткотрајно зголемување, бидејќи станува збор за метал чија цена на светските берзи постојано варира.

Графикон 3.2.1.: Никел (US\$/mt)

Извор: World development prospects

Од останатите производи со поголемо значење за македонскиот извоз, поволни тенденции се присутни и кај јагнешкото месо. Кај овој производ, со мали отстапувања, присутен е тренд на постојан пораст на берзанската цена, започнат уште во август минатата година. Притоа, во октомври 2002 година, јагнешкото месо достигна берзанска цена од 346 УС ?/кг (односно 3,46 УС\$/кг), што претставува зголемување од 0,7% во однос на претходниот месец. Споредено со истиот период минатата година, цената на јагнешкото месо порасна за 15%. Ваквиот тренд претставува реална основа за остварување на солиден финансиски резултат кај производителите и извозниците на овој производ од Република Македонија.

Графикон 3.2.2.: Јагнешко месо

Извор: World development prospects

Споредено со претходниот месец, намалување на берзанските цени е евидентирано кај оловото и цинкот, од 0,7% и 0,13% респективно. Намалувањето на берзанската цена кај оловото претставува само продолжување на надолниот тренд присутен во текот на целата 2002 година, при што овој метал загуби 18,5% од својата вредност. Истата судбина ја дели и цинкот, чии ценовни движења се речиси идентични со оние на оловото.

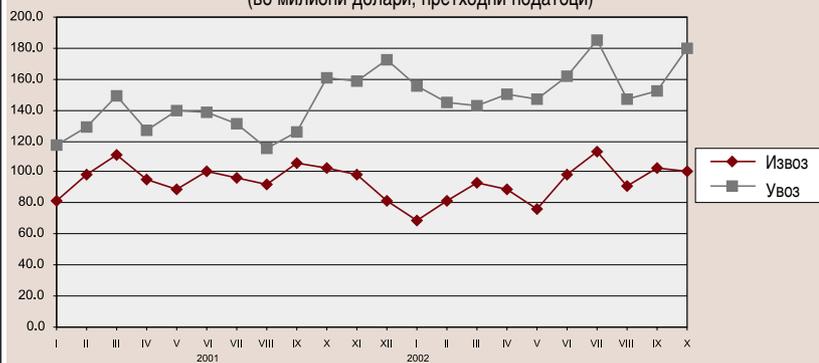
На ниво од претходниот месец останаа цените на челикот, како и ладноваланите и топловаланите челични лимови. Во споредба со останатите производи, промените на цените кај челикот и челичните лимови се доста ретки и доаѓаат по период од повеќемесечно стабилно, непроменето ценовно ниво.

4. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

4.1. Надворешно-трговска размена

Извозот на стоки во октомври забележа благо намалување од 2,1% во однос на септември оваа година. Истовремено високото зголемување на увозот од 16,9% во однос на септември делуваше на зголемување на трговскиот дефицит од 51,3 милиони долари во септември на 79,3 милиони долари во октомври, со што вкупниот трговски дефицит на државата за периодот јануари-октомври изнесува 656,1 милиони долари.

Графикон 4.1.1 Остварен извоз на стоки во 2001 и 2002 година
(во милиони долари, претходни податоци)

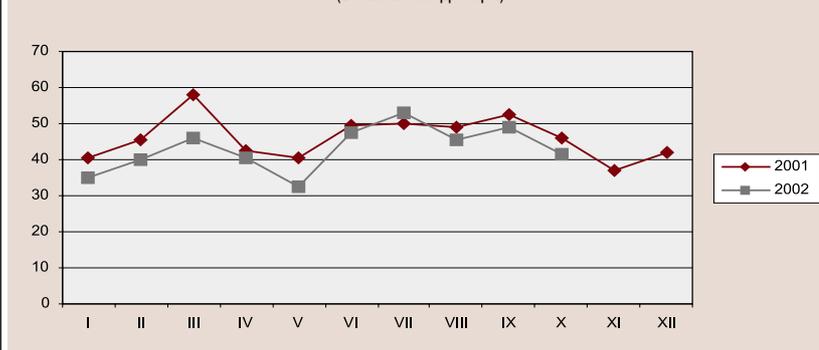

Извор: Државен завод за статистика

Гледано на годишно ниво, извозот во октомври 2002 година бележи намалување од 2,4% во однос на истиот месец од 2001 година.

И покрај очекуваниот пораст на извозот на „лон“ работите во втората половина од оваа година, тој и во октомври забележа високо намалување кое изнесува 15,7%. Спротивно на овие движења, увозот на „лонот“ во октомври забележа зголемување од 20,7% во однос на септември оваа година.

Графикон 4.1.2 Остварен извоз од „лон“ работи
(во милиони долари)

Извор: Државен завод за статистика

¹ Извозот во Грција во октомври е зголемен за околу 29% во однос на септември оваа година, пред сè од извозот на производите кои најмногу учествуваат во неговата структура и тоа: текстилните производи, топловаланите производи, овчето месо и тн. Извозот во САД е зголемен пред сè кај тутунот и женската и машката конфекција.

² Извозот од Република Македонија во Бугарија за периодот јануари-октомври 2002 година изнесува 17,1 милиони долари и е на нивото од истиот период минатата година, додека увозот изнесува 107,5 милиони долари и е поголем за 23,1 милиони долари од тој во минатата година. Слични движења се забележуваат и во размената со Словенија, каде главно се извезуваат земјоделски производи, додека се увезуваат готови и производи со повисок степен на обработка. Договорот со Турција, исто така, се реализира со исклучително ниско искористување на преференцијалните квоти.

Позначајно месечно зголемување на извозот се согледува кај поважните извозни производи и тоа: тутун и преработки од тутун (2,5 милиони долари), железо и челик (1,1 милион долари), маслодајно семе и плодови (1 милион долари) и др. Наспроти ова, извозот на облека и обувки бележи намалување во однос на нивото од претходниот месец (за 3,3 милиони долари, односно 1 милион долари, последователно).

Анализата на економската намена на производите укажува на неповолни тенденции во извозот. Намален е извозот на стоките со повисок степен на обработка, односно стоките за широка потрошувачка за 6,7%, а зголемен е извозот на производите за репродукција за 5,3% во однос на нивото од септември.

Гледано по економски групации на земјите, извозот во доминантниот партнер Европска унија е намален за 7,3% (околу 4 милиони долари), со што структурното учество во вкупниот извоз за изминатите десет месеци изнесува 50,7%.

Извоз по економска намена³⁾

	во долари		стапки (во %)
	септември 2002	октомври 2002	
Производи за репродукција	45,446,812	47,785,979	5.1
Средства за работа	2,805,174	1,899,804	-32.3
Стока за широка потрошувачка, вкупно	53,865,317	50,286,823	-6.6
Храна	8,933,834	9,056,053	1.4
Пијалоци и тутун	3,922,384	4,185,066	6.7
Облека и обувки	34,022,289	29,823,301	-12.3
Мебел	412,834	457,080	10.7
Текстил (освен облека)	1,809,439	1,892,793	4.6
Медицински, фармац. и козм. препарати	2,778,953	3,078,636	10.8
Други стоки за широка потрошувачка	1,985,583	1,793,893	-9.7
Нераспределено	119,882	85,194	-28.9
Вкупно	102,237,184	100,057,800	-2.1

Извор: Државен завод за статистика, претходни податоци

СР Југославија и Германија и понатаму се наши најголеми партнери, чие учество во извозот покрива скоро една половина од вкупниот извоз. Забележителна позитивна промена во октомври оствари извозот во Грција и САД.

Увозот на стоки забележа зголемување од 16,9% во однос на септември 2002.

Од остварувањата во структурата на увозот според економска намена на производите се согледува зголе-

Увоз на друмски возила
-во милиони долари

Увозот на друмски возила во изминатите десет месеци од оваа година се зголеми за 2,5 пати, пред сè, како резултат на промените во Законот за Царинска тарифа, односно намалувањето на увозната царина на патничките автомобили

	2001	2002	стапки на пораст (во %)
I	4.8	6.2	29.2
II	6.2	12.3	98.4
III	4.6	9.9	115.2
IV	4.8	9.4	95.8
V	4.7	11.9	153.2
VI	4.6	10.9	137.0
VII	4.7	10.8	129.8
VIII	3.0	9.4	213.3
IX	4.7	8.9	89.4
X	5.0	11.3	126.0
Вкупно	42.1	89.7	113.1

Извор: Државен завод за статистика

мување на увозот на суровини и репроматеријали за 20,5% повеќе во однос на претходниот месец, како резултат пред сè на увозот на погонско гориво и готови производи за репродукција. Увозот на стоки за широка потрошувачка е зголемен за 7,1%.

Тенденцијата на неповолното остварување на одделни договори за слободна трговија продолжува и во месец октомври. Значајно повисок увоз од извоз со истата динамика продолжува да се остварува со Бугарија, Словенија и Турција². Дефицитот во трговската размена само со овие три земји за периодот јануари - септември 2002 изнесува околу 219,3 милион долари.

Графикон 4.1.3: Остварен извоз и увоз со земји со кои се реализираат договори за слободна трговија (јануари-октомври 2002, во милиони долари)

Извор: Државен завод за статистика

4.2. Надворешен долг

Надворешниот долг на Република Македонија врз основа на среднорочни и долгорочни кредити и заеми³ на крајот на октомври 2002 година изнесува 1491 милиони долари и во споредба со септември бележи благо намалување⁴. Промените во состојбата на долгот се резултат од значително поголемите отплати на долгот од новите задолжувања, како и позитивните курсни разлики, кои за месец октомври изнесуваат 1,91 милиони долари.

Најголем поединечен доверител на Република Македонија и понатаму е Лондонскиот клуб со 254 милиони долари и ИБРД (Меѓународната банка за обновa и развој) и ИДА (Меѓународната агенција за развој) со 424 милиони долари.

Графикон 4.2.1: Состојба и динамика на надворешен долг

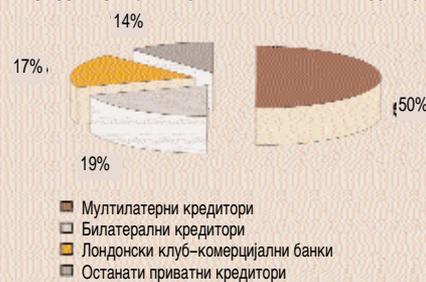
Извор: Народна банка на Република Македонија

Во октомври 2002 година, повлечени се 8,5 милиони долари од странските кредитори врз основа на веќе одобрени кредити и заеми и речиси во целост се од официјалните кредитори (7,5 милиони долари од мултилатерални и 1,0 милиони долари од билатерални). Кумулативно за десет месеци од 2002 година повлечено е 132,3 милиони САД \$, од кои повеќе од половина се од мултилатерални и билатерални кредитори.

Истовремено, во октомври сервисирани се 16,4 милиони САД долари обврски спрема странство, од кои 15,1 милиони долари главница и 1,3 милиони долари камата. Најголем дел од платените обврски 15 милиони долари се спрема мултилатералните и билатералните кредитори, а мал дел 1,5 милиони долари кон приватните кредитори. Кумулативно, за десет месеци од 2002 година сервисирани се 183,2 милиони САД \$, од кои 138,6 милиони долари главница и 44,6 милиони долари камата. Од вкупните обврски 115,1 милиони САД \$ се платени кон официјалните кредитори и 67,9 милиони САД \$ кон приватните кредитори.

Структурата на долгот по кредитори и натаму останува непроменета, при што половина отпаѓа на мултилатералните кредитори, а останатиот дел отпаѓа на билатералните и приватните кредитори.

Графикон 4.2.2: Структура на надворешен долг по кредитори (состојба на 31.10.2002 година)

Извор: Народна банка на Република Македонија

Според планот на отплата на Народна банка на Република Македонија во ноември и декември 2002 година, достасуваат за плаќање обврски спрема странство во износ од 29,2 милиони долари, од кои 23,5 милиони долари главница и 5,7 милиони долари камата.

Во текот на месец октомври склучени се нови договори за кредити во износ од 0,87 милиони долари и целосно потекнуваат од приватните кредитори. Овој износ е значително помал во однос на просечните движења во претходните месеци од годината. Кумулативно за десет месеци годинава, склучени се нови кредити во износ од 97 милиони долари, од кои над 50% се од приватни кредитори.

³ Според предходните податоци од Народна Банка на Република Македонија

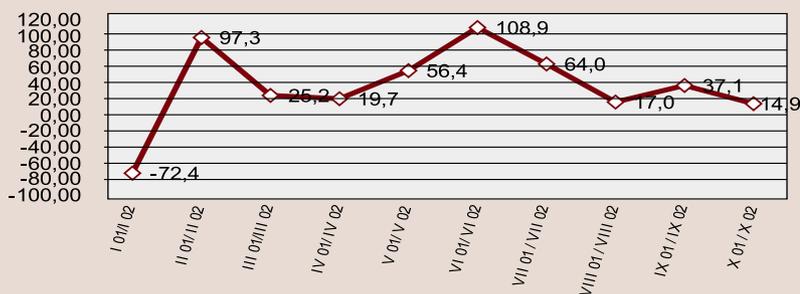
⁴ Податокот за надворешниот долг со состојба на 30.09.2002 година е ревидиран од Народна Банка на Република Македонија од 1476 на 1495 милиони долари.

5. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

Во првите десет месеци од 2002 година **вкупните приходи на централниот Буџет** изнесуваа 47.084 милиони денари, што претставува зголемување од 11,92% во однос на истиот период минатата година. Зголемената наплата, пред сè, се должи на повишоките приходи од данокот на додадена вредност (за 23,2% повеќе споредено со истиот период лани или споредено со октомври 2001 година за 14,9%), со што се потврдува трендот на закрепнувањето на реалниот сектор. Увозните давачки, и покрај склучените договори за слободна трговија, забележаа пораст од 3,9%. Приходите од данокот на добивка забележаа намалување во набљудуваниот период од 12,7% споредено со истиот период лани, заради тоа што данокот на добивка се плаќа како аконтација врз основа на остварениот профит во минатата година, во која Република Македонија беше погодена од криза.

Во периодот јануари-октомври 2002 година вкупните расходи на централниот буџет изнесуваа 54.200 милиони денари, што претставува пораст од 4% во истиот период лани.

Графикон 5.1: Данок на додадена вредност
(меѓугодишни стапки на пораст, I 2001 - X 2002)

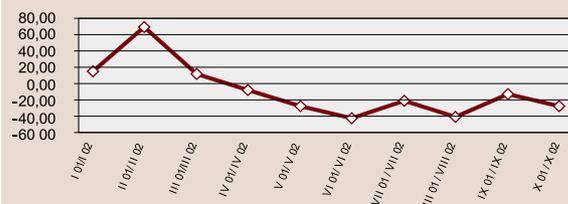
Извор: Министерство за финансии

Зголемувањето на расходите, пред сè, се должи на зголемување на масата на плати и капиталните трошоци. Во делот на исплатената маса на плати од централниот буџет забележан е пораст од 13,5% во месец октомври 2002 во однос на октомври 2001 година или во периодот јануари-октомври 2002 година изнесуваа 14.966 милиони денари (или 10,5% повеќе во споредба со првите девет месеци од 2001 година. Исто така и капиталните расходи кои во периодот јануари-октомври изнесуваат 7.915 милиони денари бележат пораст од 74,1% споредено со периодот јануари-октомври 2002 со истиот период лани.

Набљудувано по месеци, во структурата на тековните трошоци се забележуваат внатрешни поместувања во насока на сè помало учество на трошоците за стоки и услуги, што е во чекор со нормализирањето на

безбедносната состојба, а зголемување на учеството на трансферите, особено кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување и Заводот за вработување. Потврда на оваа констатација претставува постепено намалување на трошоците за стоки и услуги, кои набљудувано по месеци, бележат сè поголеми опаѓачки меѓугодишни стапки на раст. Инаку, во набљудуваниот период за стоки и услуги беа исплатени 25.276 милиони денари, што е за 14,3% помалку во однос на првите десет месеци од 2001 година.

Графикон 5.2: Трошоци за стоки и услуги
(меѓугодишни стапки I 2001 - X 2002)

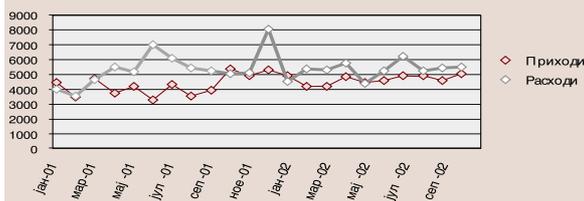

Извор: Министерство за финансии

Тековните трансфери во првите десет месеци од 2002 година изнесуваа 14.346 милиони денари, односно остварен е пораст од 21,6% во однос на истиот период лани. Најголемо учество во структурата на тековните трансфери имаа трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување (445 милиони денари или 28,9%), потоа за Заводот за вработување на Република Македонија (340 милиони денари или 22%) и за социјални програми (287 милиони денари или 18,6%). Во овој период се продолжи со поддршката на структурните реформи, за што се потрошени 185 милиони денари што претставува околу триесет пати повеќе во однос на истиот месец минатата година. Каматните плаќања во првите десет месеци од годината изнесуваа 3.159 милиони денари, што е за 14,5% помалку во однос на истиот период минатата година. Најголемиот дел од каматните плаќања се по основ на странски кредити (2.094 милиони денари или 66,3%), додека каматите по домашните обврзници беа исплатени во висина од 1.065 милиони денари. Структурно набљудувано, најголем дел се камати по обврзниците за исплатување на депонираните девизни влогови на граѓаните по кои гарант е Република Македонија и каматата на обврзницата издадена во процесот на санација на Стопанска банка.

Дефицитот на централниот буџет, според прелиминарните податоци, во јануари-октомври 2002 година изнесуваше 7.116 милиони денари. Дефицитот главно беше финансиран од домашни извори, односно преку повлекување на депозити на државата во централната банка.

Графикон 5.3: приходи и расходи на централниот Буџет | 2001 - X 2002

Извор: Министерство за финансии

6. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

6.1. Монетарни агрегати и монетарни индикатори

Четиримесечната тенденција на зголемување на примарните пари во октомври 2002 година беше прекината. Имено во овој месец примарните пари се намалија за 4.5% и достигнаа ниво од 18 милијарди денари. Падот се должи на намалувањето на сите составни делови на паричната маса и тоа: Готовите пари во оптек за 4,5%, ликвидноста на банките за 5,9% и средствата на жиро-сметките на банките кај централната банка за 2,2%. И во октомври 2002 година заради неволните движења во екстерниот сектор (трговски дефицит од 79 милиони долари), како и зголемената побарувачка за девизи како резултат на примената на новиот Закон за девизно работење, Народната банка беше принудена да интервенира со продажба на девизи на девизниот пазар со што нето девизната актива повторно делуваше во насока на повлекување на примарни пари. Во исто време нето домашната актива делуваше во насока на креирање на примарните пари, пред се како резултат на намалувањето депозитите на државата кај централната банка (1.1%).

Како резултат на примената на новиот Закон за девизно работење, вкупниот промет на девизниот пазар забележа значително зголемување (32.7% во однос на претходниот месец) и достигна 178 милиони САД долари. Имено со новиот закон се укина прометот на девизни средства помеѓу претпријатијата и се пренасочи кон банките. Комерцијалните банки во најголем дел ја задоволија зголемената потреба за девизни средства, меѓутоа неопходна беше и интервенцијата на Централната банка.

Монетарниот агрегат M1⁵ во октомври 2002 година се намали за 2,2% со што прекина повеќемесечниот тренд на пораст. Ова се должи на намалувањето на готовите пари во оптек за 4,5%, додека депозитите по видување го задржаа нивото од претходниот месец. Во истиот период монетарниот агрегат M2 забележа зголемување за 1,2% пред се како резултат на зголемување на квази депозитите во приватниот сектор. При тоа, забележано е зголемување на девизните депозити, а во исто време намалување на денарските депозити.

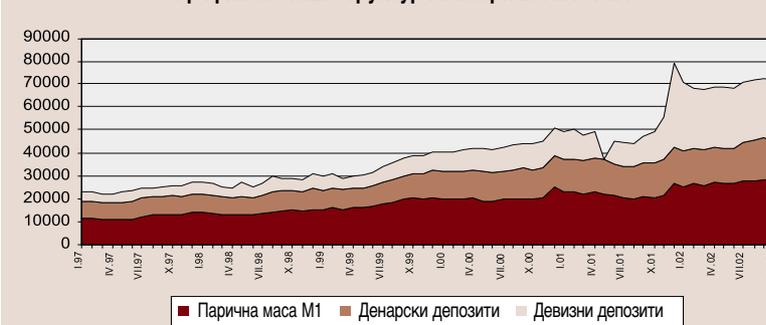
Графикон 6.1.1: Монетарни агрегати промена од истиот месец претходната година

Извор: Народна банка на Република Македонија

Најшироко дефинираниот монетарен агрегат M4 на крајот на октомври изнесуваше 72.2 милијарди денари што всушност преставува незначително намалување во однос на претходниот месец, а 45% зголемување во однос на истиот месец претходната година. Во однос на претходниот месец девизната компонента е поголема за 4.3%, додека денарскиот дел забележа намалување од 5.6%. Значително влијание врз намалувањето на монетарниот агрегат M4 имаа и немонетарните депозити кои во октомври 2002 година се намалија за 18% во однос на претходниот месец и 20% во однос на октомври 2001 година.

Графикон 6.1.2: Структура на парична маса M4

Извор: Народна банка на Република Македонија

Петмесечната тенденција на пораст на готовите пари во оптек односно парите вон банкарскиот систем во октомври 2002 година, исто така беше прекината. Имено готовите пари во оптек изнесуваа 14.5 милијарди денари што во однос на претходниот месец претставува намалување за 4.3% додека во однос на истиот месец од претходната година претставува пораст од цели 53%.

Графикон 6.1.3 Готови пари во оптек (во милиони денари)

Извор: Народна банка на Република Македонија

⁵ Најтесно дефиниран монетарен агрегат кој ги опфаќа готовите пари во оптек и денарските депозити по видување.

Учеството на готовите пари во оптек во примарните пари изнесува 61% со што Република Македонија се наоѓа на приближно исто ниво како Република Полска. Всушност овој показател ни покажува колкава е довербата на економските субјекти (домќинствата и претпријатијата) во банкарскиот систем. За Република Македонија значајна е тенденцијата на намалување на учеството на готовите пари во оптек во примарните пари. Имено, на 31.12.2001 година овој сооднос беше 66% со што Република Македонија спаѓаше во земјите со високо ниво на готови пари во оптек. Всушност тоа е и разбирливо бидејќи 2001 година беше кризна година, па економските субјекти преферираа во своето портфолио да чуваат готовина.

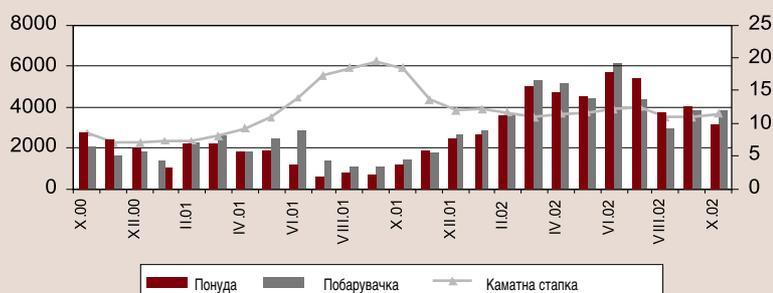

Извор: Меѓународен монетарен фонд

6.2 Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност

На пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност во октомври 2002 година, вкупниот промет во однос на претходниот месец се намали за 1.3% и изнесуваше 2.9 милијарди денари. Притоа, карактеристично е тоа што во овој период значително се намали понудата на ликвидни средства (25%), додека побарувачката го задржа нивото од претходниот месец. Со тоа јазот помеѓу понудата и побарувачката се зголеми и изнесуваше 667 милиони денари на страна на побарувачката. Каматната стапка во просек изнесуваше 11.3% што претставува зголемување за 0.5 процентни поени. Зголемувањето на каматната стапка е резултат на значителното зголемување на побарувачката на пазарот на пари, детерминирано од значителното намалување на ликвидноста на банките.

Графикон 6.2.1: Пазар на пари (во милиони денари)

Извор: Народна банка на Република Македонија

6.3 Благајнички записи

Согласно со политиката на Централната банка за таргетирање на девизниот курс на денарот во однос на еврото, како и одржување на ценовна стабилност, на крајот на октомври 2002 година продадените благајнички записи изнесуваа 4 761 милијарди денари со просечна каматна стапка од 11.1%. Во однос на претходниот месец вкупниот промет не забележа значителна промена (зголемен за 0.5%), додека каматната стапка порасна за 1.5 процентни поени. Од 17.07.2002 година прометот со благајнички записи веќе не е според принципот на тендер на износи, туку се премина кон принципот на аукција на каматни стапки. Пазарното формирање на каматните стапки на благајничките записи придонесе истите да се намалат за неколку процентни поени. Имено во периодот додека благајничките записи Народна банка ги продаваше по принципот на тендер на износи, каматната стапка се движеше околу 13%.

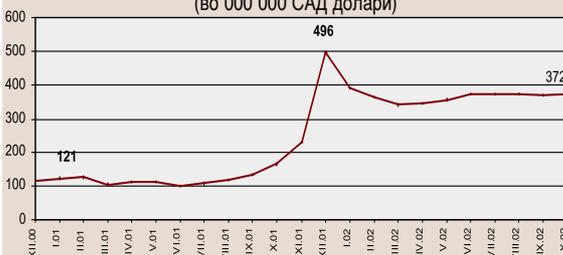

Извор: Народна банка на Република Македонија

6.4 Девизно штедење на граѓаните

На крајот на октомври 2002 година девизното штедење на граѓаните во однос на претходниот месец забележа незначително зголемување, додека во однос на истиот период од претходната година забележа пораст од 2,2 пати. Флукуациите на девизниот курс на денарот во однос на еврото и интервенциите на централната банка на девизниот пазар за негово стабилизирање, придонесоа за намалување на денарските депозити за 3.5% со истовремено зголемување на девизните депозити.

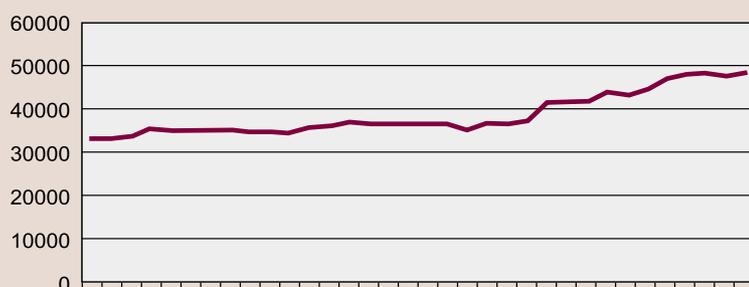
Графикон 6.2.1: Девизно штедење на граѓаните (во 000 000 САД долари)

Извор: Народна банка на Република Македонија

повеќе од претходниот месец, односно за 31,7% повисоко во однос на нивото од истиот месец од претходната година. Порастот се должи пред се на изгубените работни места по основ на технолошки вишок, односно во структурата на корисниците на паричен надоместок доминираат лицата со технолошки вишок од работен однос и технолошки вишок на загубарите.

Графикон 7.1.1: Корисници за надомест за невработени

Извор: Завод за вработување на Република Македонија

8. СОЦИЈАЛНИ ДВИЖЕЊА

8.1 Корисници на пензии

Во октомври 2002 година, вкупниот број на корисници на пензии изнесуваше 248.522, што претставува пораст за 344 пензионери во однос на претходниот месец, додека во однос на декември 2001 година, тој број се зголемува за 1322 лица. На годишна основа (окт. 2002 / окт. 2001г.), тоа претставува пораст од 3332 лица односно 1.3%.

Просечната пензија во октомври 2002 година беше 6.961 денари, што во споредба со претходниот месец оваа година претставува незначителен пад, додека споредено со октомври 2001 година таа реално е зголемена за 6.0%.

Графикон 8.1.1. Корисниците на пензии (во илјади лица)

Извор: Фонд на пензиско и инвалидско осигурување на Македонија

Соодносот на просечната пензија за октомври⁶ 2002 година со просечната исплатена нето плата во септември 2002, изнесува 60.3%.

Од 248.522 корисници на пензија, 88.2% примаат пензија до 10.850 денари, а само 11.8% примаат пензија над 10.850 денари.

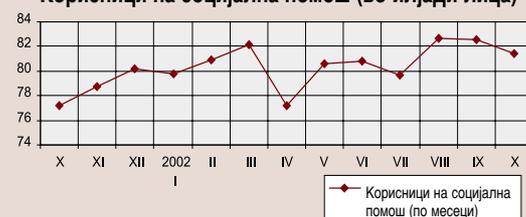
Во октомври 2002 година за пензии се исплатени 1.733 милиони денари на 248.5 илјади корисници на пензии.

8.2 Корисници на социјална помош

Според најновите податоци од Министерството за труд и социјална политика во октомври 2002 година за социјална помош исплатени се 192 милиони денари на 81.433 загрозуени домаќинства. Правото од постојана парична помош го оствариле околу 5.231 корисници, а по основ на туѓа нега и помош ова право го оствариле околу 20.316 корисници.

Графикон 8.2.1.

Корисници на социјална помош (во илјади лица)

Во однос на истиот месец од претходната година, бројот на корисници на социјална помош е зголемен за 4272 лица односно 5.5%.

8.3 Потрошувачка кошница

Вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалоци 3, во месец октомври 2002 година изнесуваше 10209 денари, и во однос на претходниот месец е повисока за 0.4%

Зголемување на вредноста е забележано кај „свежиот и преработен зеленчук“ (7.4 %) и „млеко и млечни производи“ (0.2 %). Намалување е забележано кај „свежо и преработено овошје“ (3.3%), „свежо и преработено месо“ (0.9%) и „останати прехранбени производи“ (0.1%).

Вредноста на кошницата во групата „маснотии, и „жито и производи од жито“ е на ниво на претходниот месец. Вредноста на потрошувачката кошница за октомври 2002 г. е повисока за 2.8% во однос на истиот месец од претходната година.

⁶ Споредбата се врши со просечната плата од претходниот месец бидејќи податокот за платите излегува со еден месец задоцнување.

Извор: Државен завод за статистика

Најголем процент од потрошувачката кошница зазема „свежото и преработено месо, и „житото и житните производи“.

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Ноември 2002 година

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО НОЕМВРИ 2002 ГОДИНА

- Десезонираното индустриско производство бележи позитивна стапка на раст во три последователни месеци
- Стапката на инфлација нема да надмине 2% на годишно ниво
- Приходите на централниот буџет во првите единаесет месеци се повисоки за 13,3%
- Поволни движења на берзанските цени на главните македонски извозни производи
- Трговскиот дефицит на крајот на ноември достигна 751 милиони долари
- Надворешниот долг бележи благо намалување
- Пораст на каматните стапки на пазарот на пари и на благајничките записи

1. ОПШТИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Ноември 2002 година претставува трет последователен месец на зголемување на индустриското производство, кое пред сè, е резултат на порастот на производството во преработувачката индустрија. Имено, индустриското производство забележа пораст од 22,0% во споредба со претходниот месец. Текстилната индустрија го продолжува закрепнувањето започнато во јуни, како резултат на обновените извозни договори на македонските текстилци, додека високиот месечен раст на производството на основни метали од 21,7% укажува на нагорен тренд во работата на оваа индустрија, која подолго време се наоѓаше во рецесија. Особено висок пораст од 29,8% забележа производството на нафта и нафтени деривати. Рестартирањето на работењето на единствената македонска рафинерија за нафта „Окта“, како и изземањето на македонскиот челик од протек-

ционистичките мерки на САД се очекува да придонесе за дополнително зголемување на индустриското производство. Според оценките на македонските менаџери, вкупната економска состојба на нивните претпријатија во ноември 2002 година сè уште се оценува како поповолна во однос на претходните месеци, со знаци на подобрување, особено во оценките за обемот на производство во наредниот период. Обемот на производството во ноември се зголеми, но тековната обезбеденост на производството со порачки се уште е неповолна.

Во согласност со политиката за таргетирање на девизниот курс на денарот во однос на еврото, како и одржување на ценовната стабилност, централната банка ги употреби сите расположливи пазарни инструменти, при што беше задоволена зголемената побарувачка за девизи на девизниот пазар. Со оглед дека нема најави за зголемување на некои административни цени, не може да се препознаат други посебни инфлаторни притисоци до крајот на годината. Иако зголемувањето на платите на вработените во државниот сектор беше посочувано како фактор кој ќе резултира со повисока стапка на инфлација, тоа не се случи. Во ноември 2002 година стапката на инфлација мерена преку трошоци на живот изнесуваше 1,8% на годишно ниво.

Во ноември 2002 година, извозот и увозот забележаа намалување во однос на претходниот месец. Имено, извозот забележа пад од 5,6%, додека увозот од 0,5%, со што трговскиот дефицит во ноември достигна 87,7 милиони долари.

На пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност каматната стапка значително се зголеми (за 2 процентни поени повеќе), што се должи на намалената ликвидност на банките.

2. ИНДУСТРИСКО ПРОИЗВОДСТВО

Позитивните трендови во индустриското производство евидентирани во претходните два месеци продолжија и во ноември 2002 година. Споредено со просечното производство во 2002 година, индустриското производство во ноември е повисоко за 22%.

Сите овие показатели говорат во прилог на фактот дека македонската економија, полека но сигурно излегува од тешката рецесија присутна во првите три квартали од 2002 година и навлегува во зоната на економски раст предводен од порастот на индустриското производство во носечките сектори.

Извор: Државен завод за статистика

За прв пат во последните две години, десезонираното индустриско производство бележи позитивна стапка на раст во три последователни месеци, овојпат за 7,2%.

Притоа, растот на индустриското производство е инициран од зголемениот обем на производство во групите „енергија“ за 21,6%, „интермедијарни производи“ за 20,1% и „капитални производи“, за . На ниво на просечното производство од 2002 година останаа „нетрајните производи за широка потрошувачка“, чие учество во индустриското производство иснесува околу 50%.

Гледано по сектори, растот е повторно воден од преработувачката индустрија, каде е реализиран пораст од 24,7%, пред сè како резултат на зголеменото производство во секторите: прехранбени производи и пијалаци (6,2%), текстилни ткаенини (15,2%), нафтени деривати (29,9%), хемикалии и хемиски производи (9%), метални производи во металопреработувачка фаза (28,7) и основни метали (21,7%). Вкупното учество на овие сектори во структурата на индустриското производство иснесува околу 62%.

Анализите покажуваат дека најголем пораст во споредба со просекот од 2001 година е остварен кај производството на нафтени деривати. Зголемената индустриска активност во овој сектор доаѓа по неколкумесечното затишје во производниот процес во

рафинеријата ОКТА, поради неопходните подготовки за приклучување на рафинеријата на нафтоводот Скопје-Солун. По успешното завршување на овој процес, повторно започна нормалното производство во овој индустриски капацитет.

Исто така, евидентно е и закрепнувањето на текстилната индустрија иницирано од обновените договори за извоз (иако во најголем дел станува збор претежно за лон-работи), што претставува уште еден позитивен сигнал за закрепнувањето на македонската економија.

Извор: Министерство за финансии

Со оглед на позитивните движења во изминатиот период, со сигурност можеме да истакнеме дека македонската економија ги „залечува“, последиците предизвикани од минатогодишната криза и процесот на реструктурирање на дел од најголемите индустриски капацитети. Успешното рестартирање на одделни претпријатија-загубари по преземањето на контролниот пакет од страна на странските инвеститори („Југохром“), надолнето со закрепнувањето на текстилната и челичната индустрија, се очекува дека во наредниот период ќе имаат силен импулс врз индустриското производство во насока на остварување на позитивни стапки на реален раст во првата половина на 2003 година.

Извор: Министерство за финансии

Деловни тенденции во преработувачката индустрија - ноември 2002 година

Судејќи според одговорите на менаџерите на македонските претпријатија, вкупната економска состојба на нивните претпријатија во ноември 2002 година е оценета како поповолна во однос на претходниот месец. Во исто време, дојде и до зголемување на обемот на производството во споредба со минатиот месец, а присутни се и оптимистички најави за обемот на производството во наредните 3–4 месеци. За разлика од ова, негативни очекувања се присутни во поглед на бројот на вработените, како и во поглед на тековната обезбеденост на производството со порачки. Според македонските менаџери, залихите на сировини и репроматеријали како и залихите на готови производи, се' уште се под нормалата. Во однос на просечните набавни цени на инпутите и просечните продажни цени на готовите производи, се очекува поголем пораст во наредните неколку месеци, споредено со порастот искажан во октомври.

Во ноември 2002 година дојде до подобрување на просечната искористеност на производните капацитети која во овој месец достигна ниво од 66%, што претставува зголемување од 6,3% во однос на минатиот месец. И покрај кумулативниот пораст од 15,8% остварен во периодот јануари–ноември 2002 година, просечната искористеност на индустриските капацитети се' уште е на мошне ниско ниво. Притоа, како основни ограничувачки фактори се наведуваат слабата домашна и странска побарувачка (34,6), неизвесното економско опкружување (16,4%) и финансиските проблеми во претпријатијата (13,2%).

Земјоделство

И покрај неповолните временски услови, есенската сеидба заврши успешно, при што се засеани сите планирани површини со есенски култури (кај одредени култури извршувањето е над планираниот обем). Во однос на лани, обемот на есенската сеидба е зголемен за 17%.

Според Ориентациониот план за есенска сеидба, беше предвидено да се засеат вкупно околу 180.8 илја-

ди хектари со есенски култури. Заклучно со 15.11.2002 година, кога завршија оптималните рокови за есенска сеидба засеани се вкупно околу 165,6 илјади хектари или 92% од планот, а во тие рамки со житни култури се засеани 156,9 илјади ха или 91%; со индустриски култури околу 80%; со градинарски 81%; со крмни култури 84% од планот.

Зголемување на обемот за есенска сеидба во однос на минатата година има кај житните култури за 17%; кај: индустриските култури за 39%; кај градинарските култури за 3% и кај крмните култури за 16%.

3. ЦЕНИ

Цените на стоките и услугите кои се користат за лична потрошувачка како дел од индексот на трошоците на живот, во месец ноември 2002 година во однос на претходниот месец бележат пораст од 0,2% а споредувано во однос на месец октомври 2001 година пораст од 1,5%.

Споредувајќи го самиот индекс на трошоците на живот во ноември 2002 година со претходниот месец од истата година, цените на стоките и услугите бележат пораст и тоа цените на стоките од 0,2% додека цените на услугите пораст од 0,4%.

Анализирајќи ги главните групи, според намената на потрошувачката, во ноември споредбено со октомври оваа година забележано е зголемување на цените и тоа во групата „комуникации“ за 1,8%, потоа во групата „алкохолни пијалоци и тутун,“ за 0,6% додека минимално намалување е забележано кај цените во групата на „хотели и ресторани“ од 0,1%.

Графикон 3.1.1: Годишна стапка на инфлација (трошоци на живот)

Извор: Државен завод за статистика

Графикон 3.1.2: Месечни стапки на пораст на трошоците на живот

Извор: Државен завод за статистика

3.1. Берзански цени на главните македонски извозни производи

Во последниот квартал од 2002 година, движењата на цените на светските берзи во целост ја отсликуваат зголемената побарувачка на суровини. Гледано од аспект на македонската економија, во ноември 2002 година радуваат поволните тенденции кај главните македонски извозни производи евидентирани преку зголемување на берзанските цени на речиси сите производи. Во исто време, намалување на цената од 12,3% е остварено единствено кај суровата бренд нафта. Со оглед на најавите за заострување на конфликтот на Блискиот Исток, најверојатно станува збор за краткотрајно намалување, по што се очекува повторен пораст на берзанската цена на нафтата во наредниот неколкумесечен период. Најавите за конфликтот имаа влијание и врз зголемувањето на цената на златото на светските берзи, овојпат за 0,8% во споредба со октомври 2002 година. Со оглед на развојот на настаните, во последниот месец од 2002 и првиот квартал од 2003 година се очекува рекордно зголемување на берзанската цена на златото (Извор: World Development Prospects).

Претпоследниот месец од 2002 година го карактеризира порастот на цените на обоените метали, при што најголемо зголемување на берзанската цена во однос на претходниот месец е остварено кај никелот. Споредено со октомври, цената на никелот порасна за 7,5%, достигнувајќи износ од 7.314 САД \$ за еден метрички тон (US\$/mt), што претставува највисока цена во последните две години. Со овој тренд на постојан пораст на берзанската цена, никелот повторно се приближува до ценовното ниво од 2000-та година, т.н. „златно време на никелот,,“ кога никелот се продаваше по цена од над 10.000 САД \$ за еден метрички тон (US\$/mt). Ваквите движења се особено повољни за Република Македонија, имајќи го предвид фактот дека во периодот јануари-октомври 2002 година, само од никелот остварен е девизен прилив во износ од 26,5 милиони САД \$.

Графикон 3.2.1.: Никел (US\$/mt)

Извор: World development prospects

Кај останатите обоени метали, најголемо е зголемувањето кај бакарот чија цена порасна за 6,6% во однос на претходниот месец. Во ноември 2002 година, до промена во берзанската цена дојде и кај оловото и цинкот, и тоа за 5,7% и 1,3% респективно. Во чекор со закрепнувањето на индустриското производство во светски рамки, а соодветно на тоа и зголемената побарувачка, се очекува натамошно зголемување на берзанските цени на овие метали.

Како резултат на сезонски зголемената побарувачка во последните месеци од годината, повторно дојде до пораст на берзанската цена на шеќерот. Така, во ноември 2002 година споредено со претходниот месец, цената на овој производ се зголеми за 4,7% достигнувајќи ниво од 17,3 ¢/g , со што за период од само четири месеци цената на шеќерот на светските берзи оствари кумулативен пораст од 24,4%.

Од останатите производи со поголемо значење за македонскиот извоз, продолжуваат поволните тенденции присутни кај јагнешкото месо. Овојпат, цената на јагнешкото месо се зголеми за 1,5% во споредба со минатиот месец и достигна износ од 351,1 САД ¢/kg , највисок во последните две години. Споредено со истиот период минатата година, цената на јагнешкото месо е повисока за 16,7%. Да се надеваме дека македонските производители и извозници на јагнешко месо ќе ги искористат овие повољни трендови на светскиот пазар и ќе остварат солидни финансиски резултати.

Графикон 3.2.2.: Јагнешко месо

Извор: World development prospects

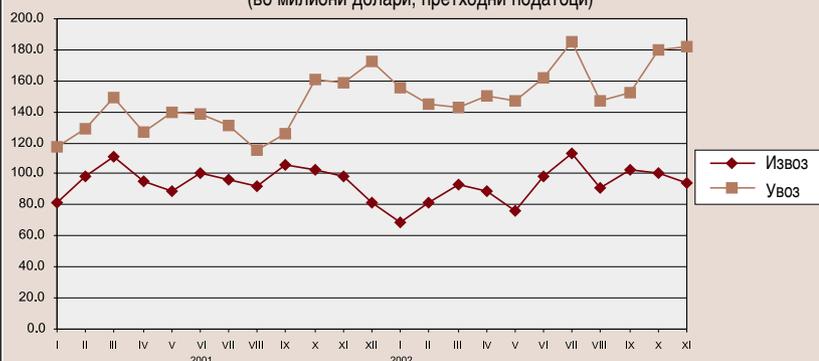
На ниво од претходниот месец останаа цените на челикот, како и ладноваланите и топловаланите челични лимови. Последната промена на цените на овие производи на светските берзи се случи во август 2002 година, како резултат на протекционистичките мерки од страна на Соединетите Американски Држави. Во споредба со останатите производи, промените на цените кај челикот и челичните лимови се доста ретки и доаѓаат по период од повеќемесечно стабилно, непроменето ценовно ниво.

4. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

4.1. Надворешно-трговска размена

Извозот на стоки во ноември забележа намалување од 5,6% во однос на октомври 2002 година. Истовремено, поумереното намалување на увозот од 0,6% во однос на октомври делуваше на зголемување на трговскиот дефицит од 83,4 милиони долари во октомври на 87,8 милиони долари во ноември, со што вкупниот трговски дефицит на државата во првите единаесет месеци од 2002 година изнесува 751,3 милиони долари.

Графикон 4.1.1 Остварен извоз на стоки во 2001 и 2002 година
(во милиони долари, претходни податоци)

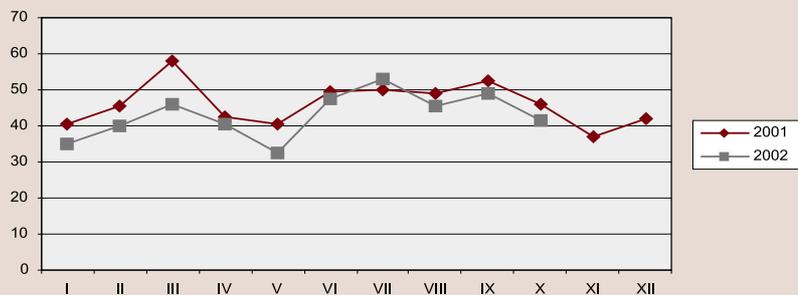

Извор: Државен завод за статистика

Гледано на годишно ниво, извозот во ноември 2002 година бележи намалување од 3,3% во однос на истиот месец од 2001 година.

Извозот на „лон„ работите во ноември забележа позитивен пораст од 6,6% во однос на октомври. Приближно ист пораст (6,4%) забележа и увозот на „лон„ работите.

Графикон 4.1.2 Остварен извоз од „лон“ работи
(во милиони долари)

Извор: Државен завод за статистика

Месечно зголемување на извозот е регистрирано кај извозот на облека (за околу 8%), извозот на железно и челик е на нивото од претходниот месец, додека намалување се забележува кај извозот на тутун и

преработки од тутун (2,6 милиони долари или 33,5%), овошје и зеленчук (2 милиони долари или 34,2%), хемиски производи (1,4 милиони долари или 18,5%) и др.

Анализата на економската намена на производите укажува дека е намален извозот на стоките со понизок степен на обработка, односно сировини и репроматеријали (за околу 11%), а истовремено, стоките за широка потрошувачка се речиси на нивото од претходниот месец.

Извоз по економска намена*)

	во долари		стапки (во%)
	октомври 2002	ноември 2002	
Производи за репродукција	48,043,271	42,574,041	-11.4
Средства за работа	1,904,717	2,024,131	6.3
Стока за широка потрошувачка, вкупно	50,277,523	50,033,773	-0.5
Храна	9,086,261	7,245,026	-20.3
Пијалоци и тутун	4,207,896	5,258,769	25.0
Облека и обувки	29,762,114	31,396,163	5.5
Мебел	465,001	349,186	-24.9
Текстил (освен облека)	1,898,647	1,111,005	-41.5
Медицински, фармац. и козм. препарати	3,078,636	3,038,423	-1.3
Други стоки за широка потрошувачка	1,778,968	1,635,201	-8.1
Нераспределено	85,194	95,692	12.3
Вкупно	100,310,705	94,727,637	-5.6

*) Извор: Државен завод за статистика, претходни податоци

Гледано според економските групации на земјите, извозот во доминантниот партнер - Европската унија е зголемен за 2,6%, со што структурното учество во вкупниот извоз за периодот јануари-ноември 2002 година изнесува 50,6%.

СР Југославија и Германија и понатаму се наши најголеми партнери, чие учество во извозот покрива помалку од половина од вкупниот извоз. Забележителна негативна промена во ноември оствари извозот во Грција и САД

Увозот на стоки забележа благо намалување од 0,6% во однос на октомври 2002.

Од остварувањата во структурата на увозот според економска намена на производите се согледува мало зголемување на увозот на сировини и репроматеријали (за 1,3%) во однос на претходниот месец, како и на увозот на стоки за широка потрошувачка (за 1,9%).

Увоз на друмски возила
-во милиони долари

Увозот на друмски возила во единаесетте месеци од 2002 година се зголеми за повеќе од 2 пати, пред се, како резултат на промените во Законот за Царинска тарифа, односно намалувањето на увозната царина на патничките автомобили.

	2001	2002	стапки на пораст (во %)
I	4,8	6,2	29,2
II	6,2	12,3	98,4
III	4,6	9,9	115,2
IV	4,8	9,4	95,8
V	4,7	11,9	153,2
VI	4,6	10,9	137,0
VII	4,7	10,8	129,8
VIII	3,0	9,4	213,3
IX	4,7	8,9	89,4
X	5,0	11,3	126,0
XI	6,4	10,9	70,3
Вкупно	42,1	89,7	113,1

Извор: Државен завод за статистика

* Извозот во Грција во ноември е намален за околу 27% во однос на октомври 2002 година, а извозот во САД за 26,4%.

Тенденцијата на неповолното остварување на договорите за слободна трговија продолжува и во ноември 2002 година. Значајно повисок увоз од извоз со истата динамика продолжува да се остварува со Бугарија, Словенија и Турција². Дефицитот во трговската размена само со овие три земји за периодот јануари - ноември 2002 изнесува околу 241,2 милиони долари.

Извор: Државен завод за статистика

4.2. Надворешен долг

Надворешниот долг на Република Македонија врз основа на среднорочни и долгорочни кредити и заеми³ на крајот на ноември 2002 година изнесува 1479,7 милиони долари и почнувајќи од октомври бележи тенденција на благо намалување⁴. Намалувањето на состојбата на надворешниот долг во претпоследниот месец од 2002 година е резултат на значително поголемите отплати од новите задолжувања, како и позитивните курсни разлики, кои за ноември изнесуваат 4,07 милиони долари.

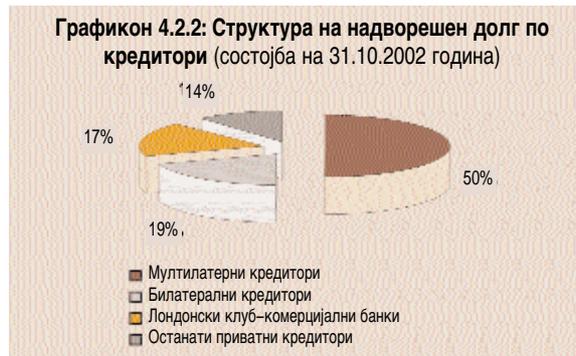
Извор: Народна банка на Република Македонија

Во ноември 2002 година, од странските кредитори се повлечени само 4,1 милиони долари врз основа на веќе одобрени кредити и заеми, кои речиси во најголем дел се одобрени од официјалните кредитори (3,0 милиони долари од мултилатерални и 1,0 милиони долари од билатерални кредитори). Користените кредити во ноември се значително помалку во однос на просечните во претходните месеци година-

ва. Кумулативно, во периодот јануари-декември 2002 година се повлечени 146,9 милиони долари, од кои над 60% се од мултилатерални и билатерални кредитори.

Истовремено, во ноември сервисирани се 19,1 милиони долари обврски кон странство, од кои 16,5 милиони долари за отплата на главница и 2,6 милиони долари за камата. Најголем дел од платените обврски 17,5 милиони долари се спрема мултилатералните и билатералните кредитори, а мал дел 1,6 милиони долари кон приватните кредитори. Кумулативно, за единаесет месеци од 2002 година сервисирани се 202,3 милиони долари, од кои 155,1 милиони долари главница и 47,2 милиони долари камата. Од вкупните обврски 132,5 милиони долари се платени кон официјалните кредитори и 69,8 милиони долари кон приватните кредитори.

Структурата на долгот по кредитори е поволна, при што 69% од надворешниот долг го сочинуваат официјалните кредитори, а остатокот се однесува на долгот кон приватните кредитори. Во групата на официјалните кредитори, долгот кон мултилатералната изнесува 50%, што е 2,6 пати повеќе од долгот кон билатералните кредитори. Најголем поединечен приватен доверител е Лондонскиот клуб со 254 милиони долари, а во рамките на официјалните кредитори се ИБРД (Меѓународна банка за обнова и развој) и ИДА (Меѓународно здружение за развој) со 427 милиони долари.

Извор: Народна банка на Република Македонија

Според планот на отплата на Народна Банка на Република Македонија во декември 2002 година, достасуваат за плаќање обврски спрема странство во износ од 18,6 милиони долари, од кои 14,6 милиони долари главница и 4 милиони долари камата.

Во текот на месец ноември склучени се нови договори за кредити во износ од 3,4 милиони долари, кои во

² Извозот во Бугарија го карактеризираат многу помал број производи отколку увозот. Слични движења се забележуваат и во размената со Словенија, каде главно се извезуваат земјоделски производи, додека се увезуваат готови и производи со повисок степен на обработка. Договорот со Турција, исто така, се реализира со исклучително ниско искористување на преференцијалните квоти.

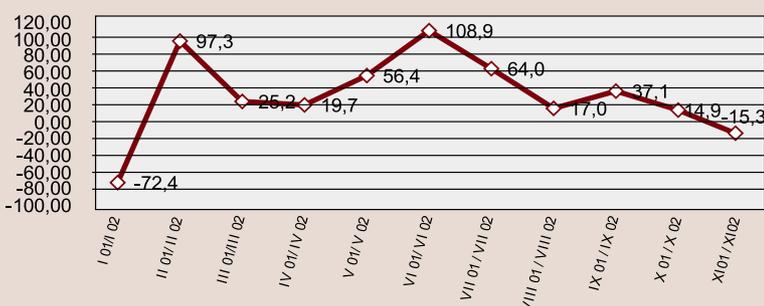
³ Според претходните податоци од Народна Банка на Република Македонија
⁴ Податокот за надворешниот долг со состојба на 31.10.2002 година е ревидиран од Народна Банка на Република Македонија од 1491 на 1488 милиони долари.

целост потекнуваат од приватните кредитори. Овој износ е значително помал во однос на просечните склучени договори за кредити во претходните месеци од годината. Кумулативно за единаесет месеци годинава, склучени се нови кредити во износ 108,3 милиони долари, од кои 58% се од приватни кредитори.

5. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

Во периодот јануари-ноември 2002 година вкупните приходи на централниот буџет изнесуваа 52.636 милиони денари, што претставува зголемување од 13,3% во однос на истиот период минатата година. Приходите од данокот на додадена вредност, кои се за 19,1% повеќе споредено со истиот период лани, се главниот носител на овој пораст.

Графикон 5.1.1: Данок на додадена вредност
(меѓугодишни стапки на пораст, I 2001 - X 2002)

Извор: Министерство за финансии

Трендот на намалување на приходите од данокот на добивка продолжи и во претпоследниот месец од 2002 година, при што кумулативно, вкупните приходи од овој данок во првите 11 месеци од оваа година споредено со истиот период лани се пониски за 13,1%. Ова првенствено се должи на аконтативното плаќање на данокот на добивка (врз основа на остварениот профит во минатата воена година) и не го рефлектира здравувањето на македонската економија во четвртиот квартал од 2002 година. Во ноември забележителен е порастот на приходите од акцизите и тоа за 9,4% споредено со претходниот месец, додека на годишна основа, приходите во првите единаесет месеци се повисоки за 0,7% во споредба со истиот период лани.

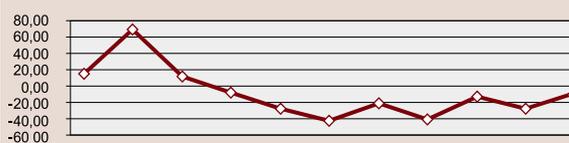
Графикон 5.1.2: Акцизи (меѓугодишни стапки на пораст, I 2001 - X 2002)

Извор: Министерство за финансии

Во првите единаесет месеци од 2002 година, вкупните расходи на централниот буџет изнесуваа 57.704 милиони денари, односно остварено е зголемување на расходите за 2,6% во споредба со истиот период минатата година. И покрај намалувањето на трошоците за стоки и услуги од 36,0% на годишна основа, умерениот пораст на вкупните расходи првенствено се должи на ниската споредбена основа на масата на плати во првата половина од 2002 година (евидентно е зголемување од 11,1% споредено со истиот период лани), како и на повисоките трансфери од централниот буџет.

Графикон 5.1.3: Трошоци за стоки и услуги
(меѓугодишни стапки I 2001 - X 2002)

Извор: Министерство за финансии

Тековните трансфери во првите единаесет месеци од 2002 година изнесуваа 15.752 милиони денари, при што е остварен пораст од 20,9% во однос на истиот период лани. Најголемо учество во структурата на тековните трансфери имаа трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување (4.784 милиони денари или 30,7%), потоа за Заводот за вработување на Република Македонија (3.782 милиони денари или 24,3%) и за социјални програми (3.153 милиони денари или 20,2%).

Каматните плаќања во првите единаесет месеци од годината изнесуваа 3.187 милиони денари, што е за 16,0% помалку во однос на истиот период минатата година. Најголемиот дел од каматните плаќања се по основ на странски кредити (2,099 милиони денари или 65,9%), додека каматите по домашните обврзници беа исплатени во висина од 1.088 милиони денари.

Истовремено, капиталните трошоци изнесуваа 8.008 милиони денари, што е за 50,9% повеќе во однос на првите единаесет месеци во 2001 година. Зголемувањето пред сè се должи на повисоките инвестиции во постојани средства (69,0%), кои во структурата на капиталните трошоци учествуваат со 72,2%. Зголемена инвестиционата активност е поврзана и со проектите финансирани од продажбата на Телеком (за 36,4% повеќе), што се должи на на нормализирањето на безбедносната состојба, како и на зголеменото трошење на одделни буџетски корисници во предизборниот период.

Извор: Министерство за финансии

Дефицитот на централниот буџет, според прелиминарните податоци, во јануари-ноември 2002 година изнесуваше 5.067 милиони денари.

6. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

6.1. Монетарни агрегати и монетарни индикатори

Во ноември 2002 година ефектите од зголемената ликвидност беа неутрализирани преку интервенции на централната банка на девизниот пазар, како и со продажба на благајнички записи (износот на продадени благајнички записи на 30 ноември 2002 година изнесуваше 4,1 милијарда денари). Истовремено, примарните пари забележаа значителен пад од 7,1%, кој главно се должи на намалувањето на средствата на жиро-сметките на банките кај централната банка за 28%, како и на готовите пари во оптек 3.5%, додека ликвидноста на банките забележа пораст од 6.7%. Во ноември 2002 година поради повисоката побарувачка на девизи на девизниот пазар, централната банка интервенираше на страната на понудата за девизи, при што, нето девизната актива делуваше во насока на повлекување на ликвидни средства во износ од 1,8 милијарди денари. Истовремено, нето домашната актива и благајничките записи делуваа во насока на креирање на ликвидни средства од 600 милиони денари денари, додека нето ефектот беше повлекување на 1,2 милијарди денари.

Монетарниот агрегат M1⁵ во ноември 2002 година се намали за 3.3% во однос на претходниот месец, што претставува најголемо намалување во текот на 2002 година. Ова се должи на нанамалувањето на двете составни компоненти на монетарниот агрегат M1 и тоа на готовите пари во оптек за 3.6% и на депозитите по видување од 3%. Во истиот период монетарниот агрегат M2, исто така, забележа намалување од 1,2%, што пред сè се должеше на намалувањето на монетарниот агрегат M1.

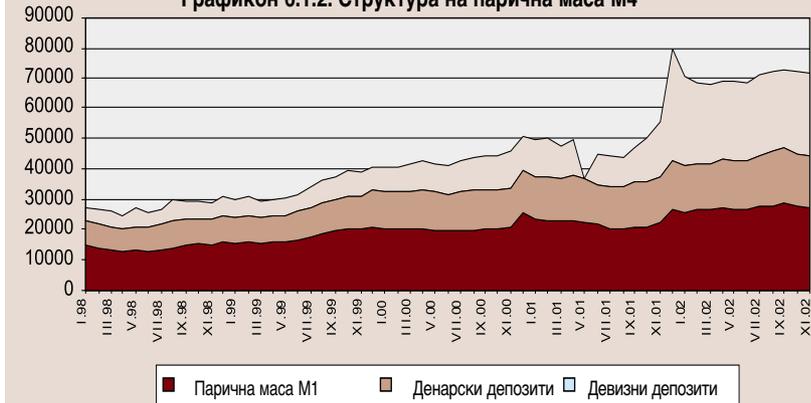
Графикон 6.1.1: Монетарни агрегати промена од истиот месец претходната година

Извор: Народна банка на Република Македонија

Најшироко дефинираниот монетарен агрегат M4 на крајот на ноември изнесуваше 71.8 милијарди денари што всушност претставува незначително намалување во однос на претходниот месец, а 28% зголемување во однос на истиот месец претходната година. Во однос на претходниот месец двата составни делови на монетарниот агрегат M4, односно девизната и денарската компонента се на речиси исто ниво.

Графикон 6.1.2: Структура на парична маса M4

Извор: Народна банка на Република Македонија

Во ноември 2002 година, нивото на готовите пари во оптек изнесуваше 13.9 милијарди денари, што претставува најниско ниво во последните пет месеци односно намалување за 3.5%.

Графикон 6.1.3
Готови пари во оптек (во милиони денари)

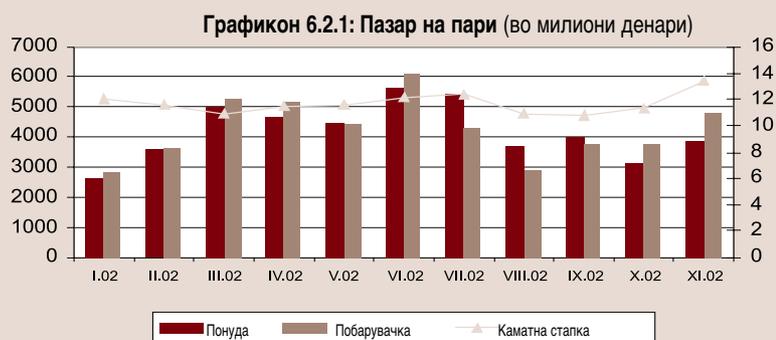

Извор: Народна банка на Република Македонија

⁵ Најтесно дефиниран монетарен агрегат кој ги опфаќа готовите пари во оптек и денарските депозити по видување

6.2. Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност

Вкупниот промет на пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност во ноември 2002 година забележа пораст од 29% во однос на претходниот месец и изнесуваше 3,8 милијарди денари. Притоа, како резултат на намалената ликвидност на банките, побарувачката за пари забележа значителен пораст што придонесе за зголемување на каматната стапка (во ноември 2002 година просечната каматна стапка изнесуваше 13.3%) како и продлабочување на јазот помеѓу понудата и побарувачката.

Извор: Народна банка на Република Македонија

6.3 Благајнички записи

Во согласност со политиката на Централната банка за таргетирање на девизниот курс на денарот во однос на еврото и одржување на ценовната стабилност, на крајот на ноември 2002 година продадените благајнички записи изнесуваа 4.1 милијарди денари.

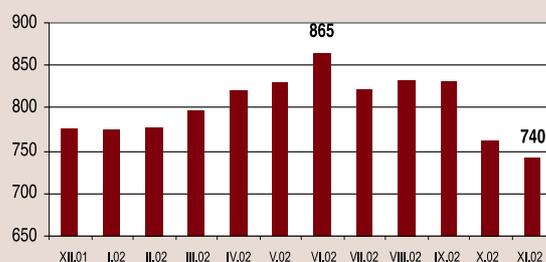
Извор: Народна банка на Република Македонија

6.4 Бруто девизни резерви

Бруто девизните резерви во ноември 2002 година изнесуваа 736 милиони долари, што во однос на претходниот месец претставува намалување од 21 милион долари или 2.8%. Согласно со политиката на

Централната банка за фиксен девизен курс на денарот во однос на еврото, во ноември Централната банка интервенираше на девизниот пазар со продажба на девизи, што придонесе за делумно намалување на бруто девизните резерви. Сепак, месечната покриеност на увозот со девизни резерви во 2002 година укажува дека бруто девизните резерви се на адекватно ниво, кое одговора на 4,1 месечен увоз.

Графикон 6.4.1 Бруто девизни резерви на НБРМ (во милиони САД долари)

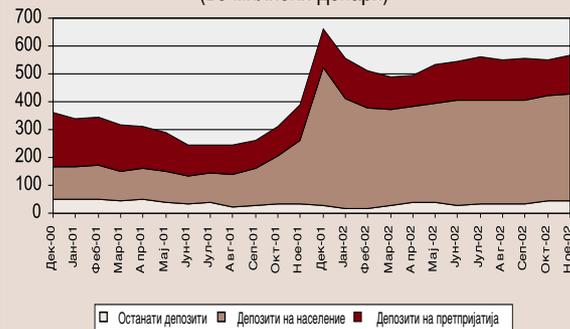

Извор: Народна банка на Република Македонија

6.5 Девизни депозити на економските субјекти

Во ноември 2002 година вкупните девизни депозити на економските субјекти изнесуваа 587 милиони долари, што во однос на претходниот месец претставува пораст од 2.4%. Порастот е резултат на зголемувањето на девизното штедење на населението за 2.2% (384 милиони долари во ноември 2002 година). Истовремено, девизните депозити на претпријатијата забележаа намалување од 2.1% (45 милиони долари).

Графикон 6.5.1 Девизни средства на економските субјекти (во милиони денари)

Извор: Народна банка на Република Македонија

7. ПАЗАР НА РАБОТНА СИЛА

7.1 Пазар на работна сила

На пазарот на работна сила во ноември 2003 година се забележани некои охрабрувачки, позитивни тенденции: намалување на бројот на лицата кои останале без работа по основ на стечај и технолошки вишок, намалување на вкупната невработеност и намалување на лицата корисници на надомест за невработеност.

Во ноември 2002 година се остварени 7,9 илјади вработувања, што е за 1,8% помалку во однос на истиот месец во претходната година, односно за 27,2% помалку спрема претходниот месец од оваа година. Од вкупно остварените вработувања 66,7% се на неопределено, а 33,3% на определено време и сезонски работи. Во тие рамки вработувањето на невработените вон евиденцијата е за четири пати поголемо (флукуација-промена на работните места), отколку на нови вработувања од евиденцијата на невработените.

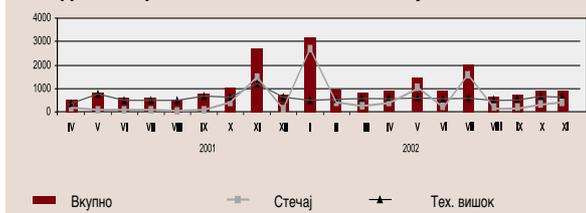
Графикон 7.1.1: Вкупни вработувања (од евиденцијата и вон евиденцијата)

Извор: Завод за вработување на Република Македонија

Бројот на лица кои го изгубиле работното место по основ на стечај и технолошки вишок како последица на неповолните состојби и разрешувањето на превработеноста во ноември 2002 година изнесува 726 лица и е за 66 лица помал од претходниот месец, или за 1972 лица помал во однос на истиот месец од претходната година, пред се, по основ на технолошки

Графикон 7.1.2: Лица кои бараат работа а на кои работниот одос им престанал по основ на стечај и тех. вошок

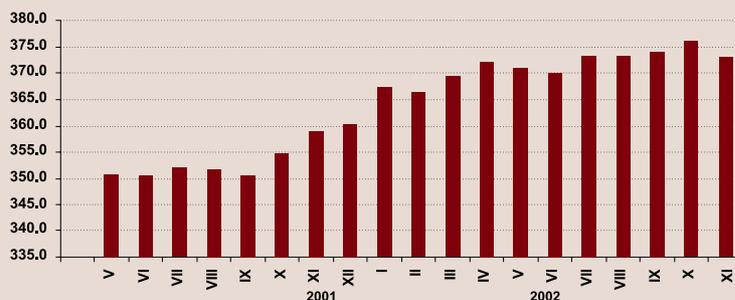

Извор: Завод за вработување на Република Македонија

вишок (61%), а помалку по основ на стечај (39%).

Бројот на лица кои бараат работа според Заводот за вработување, по исклучително високото ниво на невработеност достигнато во изминатиот месец, во ноември 2002 година забележа пад, при што овој број е за 0,6% понизок во однос на претходниот месец и изнесува 373,9 илјади лица.

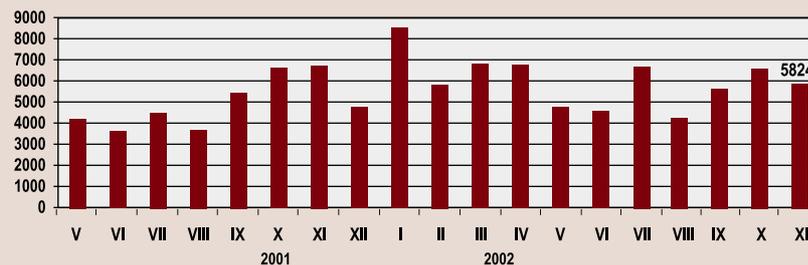
Графикон 7.1.3: Лица кои бараат работа (во илјади)

Извор: Завод за вработување на Република Македонија

Лицата кои бараат вработување, а кои првпат се пријавуваат во месецот изнесува 5,8 илјади лица и е за 14% помал во однос на истиот месец од претходната година.

Графикон 7.1.4: Лица кои бараат работа, а кои првпат се пријавени во месецот

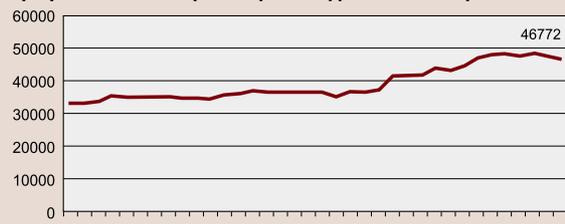

Извор: Завод за вработување на Република Македонија

7.2 Корисници на надомест за невработени

Неповолната тенденцијата на континуиран пораст на бројот на **корисниците на надомест по основ на невработени** е запрена, при што во ноември 2002 година, според евиденцијата на Заводот за вработување тој број изнесуваше 47.330 лица, што е за 1,9% помалку од претходниот месец, но сепак за 27,5% повиоко во однос на нивото од истиот месец од претходната година или за 10.201 корисник. Порастот се должи пред се на изгубените работни места по основ на технолошки вишок, односно во структурата на корисниците на паричен надоместок доминираат лицата со технолошки вишок од работен однос и технолошки вишок на загубарите.

Графикон 7.2.1: Корисници за надомест за невработени

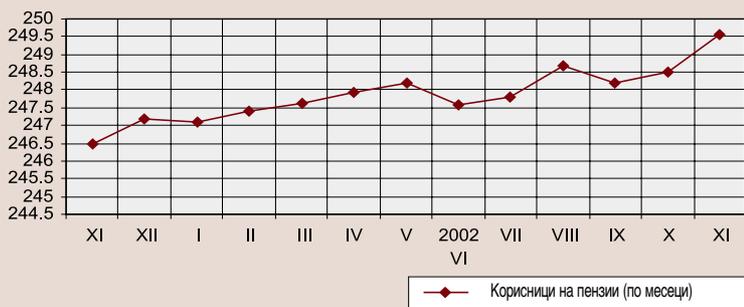
Извор: Завод за вработување на Република Македонија

8. СОЦИЈАЛНИ ДВИЖЕЊА

8.1 Корисници на пензии

Во ноември 2002 година, вкупниот број на корисници на пензии изнесуваше 249.561 што претставува пораст за 1039 пензионери во однос на претходниот месец, додека во однос на декември 2001 година, тој број е зголемен за 2361 лица. На годишна основа (ноември 2002 / ноември 2001) забележан е пораст од 3062 лица, односно 1,2%.

Графикон 8.1.1. Корисниците на пензии (во илјади лица)

Извор: Фонд на пензиско и инвалидско осигурување на Македонија

Просечната пензија во ноември 2002 година изнесуваше 6.958 денари, што во споредба со претходниот месец оваа година претставува мал незначителен пад, додека споредено со ноември 2001 година таа реално е зголемена за 6.4%.

Соодносот на просечната пензија за ноември⁶ 2002 година година со просечната исплатена нето плата во октомври 2002, изнесува 59.3%.

Од 249.561 корисници на пензија, 88.3% примаат пензија до 10.850 денари, а само 11.7% примаат пензија над 10.850 денари.

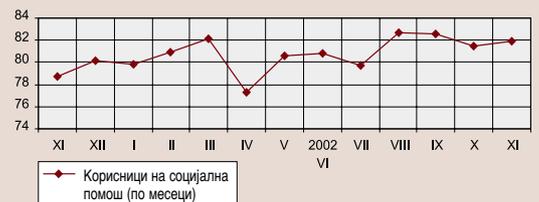
Во ноември 2002 година за пензии се исплатени 1.737 милиони денари на 249.5 илјади корисници на пензии.

8.2 Корисници на социјална помош

Според податоците од Министерството за труд и социјална политика во ноември 2002 година за соци-

јална помош се исплатени 192,8 милиони денари на 81.855 загрозеи домаќинства. Правото од постојана парична помош го оствариле околу 5.279 корисници, а по основ на туѓа нега и помош ова право го оствариле околу 20.990 корисници.

Графикон 8.1.2. Корисници на социјална помош (во илјади лица)

Извор: Министерство за труд и социјална политика

Во однос на претходниот месец ова 2002 година овој број е зголемен за 452 лица или 0,5% додека во однос на истиот месец од претходната година, бројот на корисници на социјална помош е зголемен за 3138 лица, односно 3,8%.

8.3 Потрошувачка кошница

Во ноември 2002 година, вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалоци⁷, изнесуваше 10254 денари, и во однос на претходниот месец е повисока за 0,4%

Зголемување на вредноста е забележано кај:

- „Свеж и преработен зеленчук“ (3,5%)
- „Млеко и млечни производи“ (0,4%) и
- „Останати прехранбени производи“ (0,3%).

Намалување е забележано кај:

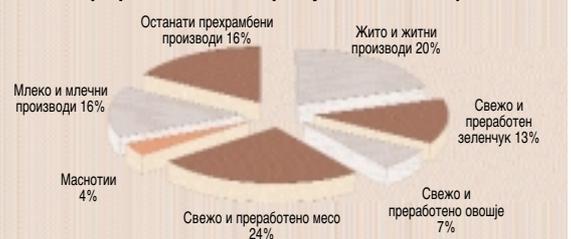
- „Свежо и преработено овошје“ (0,9%)
- „Свежо и преработено месо“ (0,1%)

Вредноста на кошницата во групата „маснотии“ и „жито и производи од жито“ е на ниво на претходниот месец.

Вредноста на потрошувачката кошница за ноември 2002 година е повисока за 1,1% во однос на истиот месец од претходната година.

Структурата на потрошувачката кошница за ноември 2002 година е прикажана на следниот графикон:

Графикон 8.4.1. Потрошувачка кошница

Извор: Државен завод за статистика

⁶ Споредбата се врши со просечната плата од претходниот месец бидејќи податокот за платите излегува со еден месец задолжување.

⁷ Сите производи од категоријата „исхрана и пијалоци“, кои ја сочинуваат кошницата, се одредени како просечни месечни потреби на едно четиричлено неzemјоделско домаќинство и тој список на производи е константен (исти производи-исти количества), во текот на една година.

ПРИХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (2001 и 2002 година)

(во милиони денари)

Вид на приходи	Остварено	Остварено 2002												
	Јан – дек 2001 година	Јануари	Февруари	Март	Април	Мај	Јуни	Јули	Август	Септември	Октомври	Ноември	Декември	Јан–дек
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
БИЛАНС НА ПРИХОДИТЕ	63.109	2.801	6.957	8.121	5.854	5.018	4.871	5.985	5.672	5.232	5.647	4.526	6.887	67.571
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	50.965	2.696	5.320	5.405	4.427	4.593	4.383	5.586	4.235	4.522	5.299	4.337	6.131	56.933
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	47.566	2.613	5.106	5.167	4.227	4.351	4.039	5.297	4.122	4.388	5.141	4.219	5.718	54.388
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	10.255	710	1.018	984	743	680	760	904	723	787	870	830	1.129	10.139
Персонален данок од доход	7.248	460	621	599	674	563	581	661	572	612	652	615	904	7.514
Данок од добивка	3.007	251	397	385	69	117	179	243	151	175	218	215	225	2.625
Домашни даноци на стоки и услуги	27.813	1.398	2.786	2.803	2.389	2.538	2.289	3.186	2.411	2.693	3.266	2.351	3.126	31.236
Данок на промет и ДДВ (од 1.04.2000)	17.132	621	2.055	1.985	1.554	1.652	1.368	2.268	1.343	1.680	2.390	1.393	2.212	20.521
Акцизи	10.681	777	731	818	835	886	921	918	1.068	1.013	876	958	914	10.715
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	6.111	12	754	823	491	585	485	582	450	366	433	542	815	6.338
Увозни давачки	4.821	12	600	670	399	477	403	488	378	297	365	452	691	5.232
Други увозни давачки и такси	1.290	0	154	153	92	108	82	94	72	69	68	90	124	1.106
Други даноци	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	4
Други даноци кои не се класифицирани на друго место	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	4
Даноци од специфични услуги	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Комунални даноци	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	275	41	18	24	25	29	22	24	30	24	28	30	42	337
Дозволи за вршење дејност	257	39	16	22	24	27	20	22	28	22	26	28	40	314
Такса за моторни возила	18	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	22
Данок на финансиски трансакции	3.111	451	530	532	578	519	482	600	508	518	545	466	606	6.335
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	3.399	83	213	238	200	242	344	289	113	134	158	118	413	2.546
Претприемачки приход и приход од имот	1.822	3	23	107	59	136	240	167	40	38	50	29	43	935
Профит од дополнителни активности на Владини институции	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Приходи од јавни финансиски и нефинансиски институции	1.095	0	14	95	57	127	43	34	30	34	45	27	40	546
Други приходи од имот	727	3	9	12	2	9	197	133	10	4	5	2	3	389
Такси и надоместоци	1.060	47	132	102	104	83	93	93	65	88	95	90	101	1.093
Парични казни	144	4	10	15	12	6	9	12	5	7	13	11	15	118
Судски такси	448	21	41	44	51	35	35	32	13	27	31	35	39	404
Административни такси	468	22	81	43	41	42	49	49	47	54	52	44	47	571
Други Владини услуги	486	31	42	27	35	18	9	7	7	6	11	1	9	204
Други неданочни приходи	31	2	17	2	2	5	2	22	1	2	2	-2	260	315
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	463	46	46	50	43	28	41	34	822	59	92	45	75	1.381
Продажба на капитални средства	439	40	41	41	35	26	21	23	31	33	33	39	70	433
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	24	6	5	9	8	2	20	11	791	26	60	6	5	949
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	415	0	945	768	901	0	27	0	0	0	0	0	0	2.641
Трансфери од други нивоа на власт	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Донации од странство	415	0	945	768	901	0	27	0	0	0	0	0	0	2.641
Општи и тековни донации	415	0	945	768	901	0	27	0	0	0	0	0	0	2.641
ПРИХОДИ ОД ПРИВАТИЗАЦИЈА И КОНЦЕСИЈА	8.834	60	602	388	454	397	420	365	615	651	256	144	681	5.033
ПРИХОДИ ОД СУКЦЕСИЈА	1.669	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	763	0	45	1.510	29	0	0	0	0	0	0	0	0	1.584
Меѓународни развојни агенции	763	0	45	1.510	29	0	0	0	0	0	0	0	0	1.584

РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (2001 и 2002 година)

(во милиони денари)

Вид на расходи	Остварено													
	Jan.-дек. 2001	Јануари	Февруари	Март	Април	Мај	Јуни	Јули	Август	Септемв.	Октомври	Ноември	Декември	Jan-дек
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ВКУПНИ РАСХОДИ	68.885	5.722	5.273	5.982	5.965	4.865	5.349	7.547	6.436	5.893	5.767	4.348	8.543	71.692
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	42.595	4.112	4.432	5.023	4.693	4.219	4.304	5.352	4.134	4.313	4.632	4.005	7.082	56.301
Плати, наемнини и надоместоци	12.105	1.282	1.526	1.470	1.525	1.411	1.448	1.622	1.431	1.621	1.630	1.673	1.700	18.339
Нето основни плати и наемнини	10.674	834	979	948	990	918	931	1.038	848	1.029	1.037	1.063	1.087	11.702
Придонеси од плати и персонален данок	1.430	448	547	522	535	493	517	584	583	592	593	610	612	6.637
Стоки и услуги	14.302	804	1.341	1.611	1.235	1.004	907	1.069	858	918	736	694	2.812	13.988
Патни и дневни трошоци	2.093	31	31	47	48	39	34	31	15	24	26	14	42	382
Комунални услуги	488	24	35	20	38	46	30	35	31	44	29	36	57	425
Трошоци за затоплување	481	84	147	117	88	63	41	52	27	19	41	23	131	834
Материјали	9.467	55	73	62	56	61	62	67	44	68	64	65	192	870
Трошоци за транспорт	483	504	910	883	772	603	561	608	510	529	372	324	1.681	8.258
Тековно (рутинско) одржување	91	16	12	38	56	19	32	27	21	48	21	18	194	502
Договорни услуги	650	65	90	104	123	118	110	105	45	67	81	50	266	1.224
Други оперативни трошоци	552	19	35	323	41	33	22	107	116	96	98	161	236	1.287
Резерви	-	6	8	17	13	22	15	37	49	22	4	3	11	207
Тековни трансфери	12.715	1.073	1.464	1.807	1.649	1.605	1.791	2.032	1.731	1.618	1.837	1.610	2.356	20.573
Трансфери до други нивоа на власт	1.303	869	902	883	917	865	975	918	889	956	996	901	1.169	11.239
Трансфери до домаќинства и физички лица	10.108	204	562	7	23	14	53	13	53	20	14	33	25	1.022
Трансфери по основ на субвенции	1.305	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Трансфери до непрофитни институции	-	-	-	917	709	726	763	1.101	789	642	827	676	1.162	8.312
Каматни плаќања	3.463	954	101	135	284	199	158	629	114	156	429	28	215	3.402
Камати по домашен долг	499	25	25	23	235	195	23	98	23	23	394	23	92	1.180
Камати по надворешен долг	2.975	928	75	112	49	4	135	531	91	133	35	5	123	2.222
КАПИТАЛНИ ТРОШОЦИ	3.928	331	651	512	554	581	873	1.027	984	1.058	911	255	630	8.366
Купување на капитални средства	2.520	232	488	322	346	294	600	815	595	791	451	126	359	5.419
Купување на земјишта и нематеријални средства	20	0	0	8	1	0	0	1	0	14	0	0	0	24
Купување на градежни објекти	341	0	93	19	1	0	0	6	0	0	9	0	0	129
Мебел и канцелариска опрема	174	12	70	39	17	63	25	36	20	26	84	10	21	423
Купување на моторни возила	69	0	0	2	0	3	2	8	17	3	11	0	5	51
Физибилити студии, подготовка на проекти и дизајн	6	4	0	0	4	2	5	80	21	3	1	0	1	122
Машинска опрема	818	0	0	0	0	0	2	6	12	0	0	0	12	33
Изградба, реновирање и унапредување	660	162	285	181	270	184	403	398	477	685	263	80	287	3.675
Основно и специјално одржување	433	26	39	67	50	38	20	62	47	59	66	35	33	542
Купување на стоковни резерви	28	0	6	2	4	142	218	0	0	17	0	1	418	
Капитални трансфери	1.408	99	162	190	208	286	273	212	389	267	461	129	270	2.947
Капитални трансфери до Владини институции	1.316	11	143	130	161	164	201	116	141	114	341	124	254	1.901
Капитални трансфери до други нивоа на власт	92	89	19	60	46	122	72	96	248	153	120	5	16	1.045
Капитални трансфери на поединци и непрофитни организации	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД ХАРТИИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИЦА	3.470	1.279	191	447	718	65	172	1.168	1.318	523	224	89	832	7.025
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	211	136	51	64	172	3	9	122	138	6	57	69	100	927
Домашни заеми и учество во капитал	294	136	51	64	167	-2	2	122	138	6	57	64	100	905
Странски заеми и учество во капитал	-	0	0	0	5	5	7	0	0	0	0	5	0	22
Амортизација (отплата на главница)	3.259	1.143	140	383	546	62	163	1.046	1.180	517	167	19	732	6.098
Отплата на главница по домашен долг	7	0	0	0	460	50	-8	135	1.027	67	167	19	568	2.485
Отплата на главница по надворешен долг	3.251	1.143	140	383	86	12	171	911	153	450	0	0	164	3.613

БУЏЕТ - ЦЕНТРАЛНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

(во денари)

	1999	2000	2001	2002
	Завршна сметка	Завршна сметка	Ребаланс	Ребаланс
ВКУПНИ ПРИХОДИ	50.493.469.454	65.713.522.924	75.842.074.000	72.565.262.000
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	44.728.175.441	56.760.081.090	54.292.000.000	56.984.000.000
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	41.858.828.319	51.120.246.193	50.484.000.000	54.026.000.000
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	12.793.078.777	13.585.772.246	10.166.000.000	10.101.000.000
Персонален данок од доход	10.233.016.110	10.792.594.721	7.191.000.000	7.479.000.000
Данок од добивка	2.559.325.945	2.793.156.390	2.975.000.000	2.622.000.000
Други даноци од доход, од добивка и од капитални добивки	736.722	21.135	0	0
Домашни даноци на стоки и услуги	20.631.883.947	29.733.381.841	30.251.000.000	31.192.000.000
Данок на додадена вредност (од 1.04.2000)	9.958.866.206	17.452.340.371	18.251.000.000	20.332.000.000
Акцизи	10.673.017.741	12.281.041.470	12.000.000.000	10.860.000.000
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	8.302.773.971	7.733.381.467	7.500.000.000	6.038.000.000
Увозни давачки	6.802.005.702	6.040.495.875	5.900.000.000	4.932.000.000
Други увозни давачки и такси	1.500.768.269	1.692.885.592	1.600.000.000	1.106.000.000
Други даноци	123.627.594	62.644.972	0	0
Даноци од специфични услуги	7.464.030	5.065.667	10.000.000	3.000.000
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	-	-	260.000.000	300.000.000
- Данок на финансиски трансакции	2.297.000.000	6.392.000.000	2.297.000.000	-
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	2.869.347.122	5.639.834.897	3.808.000.000	2.958.000.000
Претприемачки приход и приход од имот	798.125.658	1.133.367.383	2.063.000.000	791.000.000
Такси и надоместоци	1.156.606.788	1.215.770.217	1.200.000.000	1.140.000.000
Други Владини услуги	127.316.281	324.812.933	500.000.000	1.001.000.000
Други неданочни приходи	632.921.803	349.306.600	45.000.000	26.000.000
Продажба на капитални средства	15.437.592	2.616.577.764	10.027.443.000	5.469.000.000
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	-	-	15.000.000	234.000.000
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	2.419.089.626	4.155.269.452	6.896.631.000	8.294.262.000
Трансфери од други нивоа на власт	32.283.095	716.822.828	5.871.631.000	5.653.262.000
Донации од странство	2.386.806.531	3.438.446.624	1.025.000.000	2.641.000.000
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	3.330.766.795	2.181.594.618	4.611.000.000	1.584.000.000
Меѓународни развојни агенции	3.330.766.795	2.181.594.618	4.611.000.000	1.584.000.000
ВКУПНИ РАСХОДИ	49.761.209.035	57.689.326.704	75.842.074.000	72.565.262.000
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	42.088.365.187	46.985.485.342	60.981.237.000	56.849.538.000
Плати, наемнини и надоместоци	15.996.631.927	16.285.267.541	16.491.970.000	18.402.266.000
Стоки и останати услуги	5.646.765.633	6.293.788.729	20.769.555.000	14.340.463.000
Тековни трансфери	18.227.967.627	22.790.409.470	19.405.712.000	20.782.555.000
Каматни плаќања	2.217.000.000	1.616.019.602	4.314.000.000	3.324.254.000
КАПИТАЛНИ ТРОШОЦИ	2.407.296.601	5.186.477.309	11.210.837.000	8.832.822.000
Купување на капитални средства	1.312.799.356	3.230.738.464	8.894.794.000	5.886.372.000
Капитални трансфери	1.094.497.245	1.955.738.845	2.316.043.000	2.946.450.000
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД ХАРТИИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	5.265.547.247	5.517.364.053	3.650.000.000	6.882.902.000
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	2.942.547.247	3.956.462.261	579.500.000	866.000.000
Амортизација (отплата на главнина)	2.323.000.000	1.560.901.792	3.070.500.000	6.016.902.000

Забелешка:

Приходите во 1999 и 2000 година, се рекласифицирани според новиот Правилник за класификација на приходите.

ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(според GFS методологијата на ММФ)¹⁾

Во милиони денари	2002	2002	2002	2002	2002	2002	2002
	Јануари Остварено	Февруари Остварено	Март Остварено	К – 1 Остварено	Април Остварено	Мај Остварено	Јуни Остварено
ВКУПНИ ПРИХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ	4.960	4.251	4.252	13.463	4.874	4.522	4.601
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	4.060	4.499	4.482	13.041	4.538	4.204	4.000
Даноци на доход и добивка	710	1.019	984	2.713	743	680	760
Персонален данок на доход	460	621	599	1680	674	563	581
Данок на добивка	251	397	385	1033	69	117	179
Домашни даноци на добра и услуги	1.397	2.787	2.803	6.987	2.389	2.537	2.289
ДДВ	621	2055	1985	4661	1554	1652	1368
Акцизи	777	731	818	2326	835	886	921
Увозни давачки	12	754	823	1589	490	585	485
Други даноци ²⁾	1.941	-61	-128	1.752	916	402	466
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	83	199	239	521	199	239	150
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	46	46	50	142	43	28	41
СТРАНСКИ ДОНАЦИИ	0	0	0	0	0	0	0
ДРУГИ ПРИХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ³⁾	770	-493	-519	-242	94	51	410
			0,0				
ВКУПНИ РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ	4.569	5.146	5.659	15.374	5.418	4.802	5.188
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	3.989	4.275	4.829	13.093	4.597	3.985	4.081
Стоки и услуги	2081	2860	3067	8008	2746	2393	2342
Плати и надоместоци	1.282	1.526	1.471	4.278	1.524	1.411	1.448
Стоки и нефакторски услуги	799	1.334	1.596	3.728	1.222	982	894
Трошоци за бегалци	0	35	68	103	31	40	2
Трансфери	955	1.280	1.559	3.794	1.536	1.353	1.579
Трансфер до Фондот за ПИОМ	366	386	433	1.185	447	423	534
Социјални програми	399	655	882	1.935	623	651	692
Програми за социјална помош	0	282	557	839	287	279	294
Трансфер до Заводот за вработување	399	373	324	1.096	337	320	311
Други трошоци	0	0	0	0	0	52	87
Субвенции	35	-14	44	65	167	43	3
Други трансферни плаќања	155	253	201	609	299	236	350
Каматни плаќања	953	100	135	1.188	284	199	158
Камати по домашен долг	25	25	23	73	235	195	23
Камати по надворешен долг	928	75	112	1.115	49	4	135
КАПИТАЛНИ ТРОШОЦИ	419	720	593	1.732	559	586	880
Инвестиции во постојани средства	148	155	177	480	208	142	399
Нето позајмување	0	0	0	0	0	0	0
Учество во капитал	0	0	0	0	5	5	7
Капитални трансфери	99	212	211	522	161	164	205
Телеком проекти	172	353	205	730	185	275	269
РЕЗЕРВИ	5	7	16	28	13	21	14
РЕТРОАКТИВНА ИСПЛАТА НА 8% ЗА ПЕНЗИОНЕРИТЕ	98	95	94	287	107	97	94
ТРОШОЦИ ЗА СТРУКТУРНИ РЕФОРМИ	1	9	89	99	105	77	86
ТРОШОЦИ ЗА АДМИНИСТРАТИВНИ РЕФОРМИ	57	41	38	136	37	36	33
ДЕФИЦИТ / СУФИЦИТ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ	391	-895	-1.406	-1.911	-544	-280	-587
ФИНАНСИРАЊЕ	-391	895	1.407	1.911	544	280	587
ДОМАШНО ФИНАНСИРАЊЕ	749	35	-505	279	-421	277	676
Депозити на државата во централната банка	599	157	-852	-96	420	-45	778
Депозити на државата во комерцијалните банки	149	153	26	328	0	0	0
Друго домашно финансирање	1	-275	321	47	-841	322	-102
НАДВОРЕШНО ФИНАНСИРАЊЕ	-1.144	850	1.895	1.601	855	-12	-144
Приливи од надворешно финансирање	0	990	2.278	3.268	930	0	27
Грантови	0	945	768	1.713	901	0	27
Заеми	0	45	1.510	1.555	29	0	0
Отплата на главница (-)	-1.144	-140	-383	-1.667	-75	-12	-171
Репрограмирање / друго финансирање	0	0	0	0	0	0	0
ПРИХОДИ ОД ПРИВАТИЗАЦИЈА	4	11	17	31	110	15	55

Забелешки:

1) Статистика на владините финансии (Government Finance Statistics)

2) Кај „Другите даночни приходи“ можно е да појават негативни вредности, поради сметководствената корекција која се прави со цел се избегне двојно прикажување на веќе евидентираните приходи од Царинската управа.

3) Приходи (салда) на другите сметки на централниот буџет. На пример, сметките на сопствените приходи на буџетските корисници.

ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(според GFS методологијата на ММФ)¹⁾

2002 К - 2	2002 Јули	2002 Август	2002 Септември	2002 К - 3	2002 Јануари- септември
Остварено	Остварено	Остварено	Остварено	Остварено	
13.997	4.941	4.946	4.645	14532	41.992
12.742	5.200	4.062	4.489	13751	39.534
2.183	904	723	787	2414	7.310
1818	661	572	612	1845	5343
365	243	151	175	569	1967
7.215	3.186	2.411	2.693	8290	22.492
4574	2268	1343	1.680	5291	14526
2642	918	1068	1.013	2999	7967
1560	582	449	366	1397	4546
1.784	528	479	643	1650	5.186
588	145	112	134	391	1.500
112	35	822	59	916	1.170
0	0	0	0	0	0
555	-439	-50	-37	-526	-213
15.408	6.500	5.257	5.377	17.134	47.916
12.663	5.070	3.773	4.078	12921	38.677
7481	2663	2241	2520	7424	22913
4.383	1.622	1.431	1.621	4674	13.335
3.098	1.041	810	899	2750	9.576
73	51	6	0	57	233
4.468	1.727	1.412	1.403	4.542	12.804
1.404	432	437	441	1310	3.898
1.966	738	660	658	2.056	5.958
860	292	290	297	879	2.578
968	351	316	359	1026	3.090
139	95	54	2	151	290
213	81	0	6	87	365
885	476	315	298	1089	2.583
641	629	114	155	898	2.727
453	98	23	23	144	670
188	531	91	133	755	2.058
2.025	1.067	1.123	1.057	3247	7.004
749	592	309	399	1300	2.529
0	0	0		0	0
17	0	0		0	17
531	186	374	224	784	1.837
729	289	440	434	1163	
48	28	48	19	95	171
298	90	93	93	276	861
268	212	187	96	495	862
106	33	33	34	100	341
-1.411	-1.559	-311	-732	-2.602	-5.924
1.411	1.559	311	732	2.602	5.924
532	2.450	394	1.062	3.906	4.717
1.153	2.352	1.422	1.239	5013	6.070
0	0	0	0	0	328
-621	98	-1.028	-177	-1107	-1.681
699	-911	-153	-450	-1514	786
957	0	0	0	0	4.225
928	0	0	0	0	2.641
29	0	0	0	0	1.584
-258	-911	-153	-450	-1514	-3.439
0	0	0	0	0	0
180	20	70	120	210	421

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

Вкупните приходи на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во 2002 година изнесуваа 25.811 милиони денари, што претставува пораст од 6,3% во однос на претходната година. Овој планиран пораст на вкупните приходи беше резултат на проектираните обврски на државата за спроведување на структурните реформи, реформите во јавна администрација, за исплата на заостанатиот долг кон пензионерите (според пресудата на Уставниот суд на РМ) и други законски обврски. Во вкупната структура на приходите, изворните приходи учествуваат со 72,2%, кои бележат зголемување од 1,7% во однос на 2001 година. Трансферите од Буџетот на РМ до Фондот учествуваа со 27% во вкупните приходи, што претставува пораст од 21,2% во однос на претходната година.

Вкупните расходи на Фондот за пензиско и инвалид-

ско осигурување во 2002 година изнесуваа 25.889 милиони денари, што претставува зголемување од 4,8% во однос на минатата година. Зголемените трошоци се главно резултат на порастот на бројот на нови корисници на пензии поради остварување на право на предвремена пензија, повисокото ниво на старосна пензија на новите корисници на пензија и законското усогласување на пензиите со движењето на платите. Во структурата на вкупните расходи, доминантно учество имаат трошоците за пензии (86%), иако значаен дел отпаѓа и на интерфондовскиот трансфер до Фондот за здравствено осигурување (11,3%).

На крајот на 2002 година, Фондот оствари дефицит во износ од 78 милиони денари, што претставува намалување од 81% во споредба со остварениот дефицит во 2001 година.

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено
ПРИХОДИ	20,717	21,229	22,883	24,289	25,811
Придонес од плати	13,373	14,316	15,722	15,671	15,784
Придонес од доходот	239	311	311	331	283
Приходи од Буџетот на Републиката	3,618	3,266	4,174	5,744	6,961
Приходи од приватен сектор	400	439	404	377	409
Приходи од индивидуални земјоделци	74	65	58	41	61
Приходи од акцизи	691	632	804	716	688
Придонес од Заводот за вработување за невработени лица	961	868	1,101	1,126	1,404
Други приходи	122	45	74	73	29
Приходи од дивиденди и од продажба на хартии од вредност	50	67	53	209	192
Приходи по основ на нови вработувања	419	841	167	0	0
Пренесени приходи од претходна година	201	201	0	0	0
РАСХОДИ	20,521	20,669	22,940	24,697	25,889
Пензии	17,730	17,756	19,774	21,278	22,255
Редовни пензии	16,912	16,977	18,948	19,041	19,982
Воени пензии	464	458	505	514	518
Земјоделски пензии	354	321	321	297	262
Ретроактивна исплата на 8%	0	0	0	1,167	1,136
Предремено пензионирање според Законот од 2000 година	0	0	0	112	103
Предремено пензионирање според Законот од 2001 година	0	0	0	148	254
Надоместок за телесно оштетување	63	69	72	72	83
Надоместоци од инвалидско осигурување	98	95	94	91	76
Вработување и интернатско сместување на деца инвалиди	15	13	12	7	9
Придонес за здравствена заштита	2,321	2,450	2,672	2,805	2,934
Надоместок на стручната служба	133	132	141	153	165
Други расходи	161	154	175	254	222
Капитални средства	-	-	-	37	145
РАЗЛИКА					
Дефицит / Суфицит	196	560	-57	-408	-78

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ

Вкупните приходи на Фондот за здравство во 2002 година изнесуваа 13.656 милиони денари, што претставува зголемување од 11,1% во однос на вкупните приходи остварени во 2002 година. Во структурата на вкупните приходи во 2002 година, редовните приходи учествуваат со 64,6% додека 35,4% од остварените приходи отпаѓаат на трансферите од Фондот за пензиско осигурување и од Заводот за вработување. Притоа, ваквата структура на вкупно остварените приходи во 2002 година е во линија со структурата на приходите на Фондот за здравство реализирана во претходните неколку години.

Придонесите од Фондот за пензиско осигурување во 2001 година учествуваат со 62,9% во вкупните трансфери, што е за 0,2 процентни поени пониско од учеството во 2000 година. Најголем дел од придонесите од Фондот за пензиско осигурување или 98,5% отпаѓа на редовните придонеси, а останатиот дел на придонесите по основа на реформите во јавната администрација. Во рамки на придонесите од Заводот за вработување, најголемо учество заземаат редовните

придонеси (94,9%), потоа следат придонесите уплатени поради 25 загубари и Фесал 2 аранжманот.

Расходите на Фондот за здравство во 2002 година достигнаа ниво од 13.611 милиони денари што претставува зголемување од 11,5% во однос на минатата година. Ваквото зголемување е резултат на порастот на амбулантните трошоци кои во 2002 година достигнаа ниво од 4.430 милиони денари, што претставува зголемување од дури 76,8% во однос на лани, како и на порастот на трошоците за опрема и одржување кои оваа година се повисоки за 612 милиони денари. Зголемување е остварено и кај трошоците за лекување во странство, ортопедските трошоци и трошоците по кредити и камати.

Во структурата на расходите на Фондот, најголемо учество повторно имаат трошоците за болничко лекување на кои отпаѓа 36,2% од вкупните расходи, што е за 12,3 процентни поени пониско во споредба со 2001 година. Во 2002 година, Фондот за здравствено осигурување оствари суфицит од 45 милиони денари, што е за 50% помалку во споредба со претходната година.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено
ПРИХОДИ	11,087	12,068	12,790	12,295	13,656
Придонеси	6,7736	7,363	7,745	7,528	7.823
Придонеси од Пензискиот Фонд	2,309	2,417	2,649	2,616	3.075
Придонеси од Заводот за вработување	1,037	1,350	1,941	1,554	1.763
Придонеси од Министерството за труд и социјална политика	45	0	0	48	54
Други приходи	851	938	455	70	734
Приходи по договори за сини картони	109	0	0	0	0
Средства од Буџетот на РМ за задолжително здравствено осигурување	-	-	-	166	111
Пренесен вишок од претходната година	-	-	-	313	96
РАСХОДИ	13,689	11,692	12,463	12,205	13,611
Амбулантни трошоци	5,303	2,491	2,486	2,505	4.430
Болничко лекување	4,702	5,482	5,737	5,919	4.929
Трошоци по програми	214	125	105	306	123
Лекови	1,214	1,249	1,681	1,555	1.305
Забна заштита	638	667	687	522	521
Ортопедски трошоци	208	154	143	111	134
Лекување во странство	290	161	70	90	144
Друг вид лекување (надоместоци)	719	801	694	769	832
Администрација	326	288	250	268	360
Опрема и одржување	36	39	90	44	656
Други трошоци	41	234	200	48	23
Кредити и камати	0	0	321	71	154
РАЗЛИКА					
Дефицит / суфицит	-2,602	376	326	90	45

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии.

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

Остварените приходи на Заводот за вработување во 2002 година изнесуваа 5.918 милиони денари, што е за 22,6% повеќе во однос на остварените приходи во 2001 година. Порастот на приходите се должи на повисоките трансфери од Буџетот на Република Македонија, кои минатата година беа редуцирани поради актуелната состојба во земјата и пролонгирањето на структурните реформи. Имено, зголемувањето на бројот на невработени лица како резултат на структурните реформи и реформата на јавната администрација беше пониско од предвиденото, поради што беше трансфериран помал износ на средства од Буџетот кон Заводот за вработување. Најголем дел од вкупните приходи отпаѓа на трансферите од Буџетот (79,9%) што претставува зголемување од 3,7 процентни поени во однос на 2001 година, додека изворните приходи учествуваат со 19,9% во вкупните приходи.

Вкупните расходи на Заводот за вработување на

Република Македонија во 2002 година изнесуваа 5.868 милиони денари, што е за 23,6% повеќе во однос на остварените расходи во 2001. Структурно набљудувано, исплатата на паричните надоместоци учествува со 38,7% во вкупните расходи и бележи пораст од 21% во однос на претходната година, додека учеството на трансферите до Фондот за пензиско осигурување изнесува 24,8%. Зголемувањето на овие трансфери за 3,7 процентни поени во споредба со минатата година е резултат на зголемениот број на невработени лица поради спроведените структурни реформи. Трошоците за здравствено осигурување во 2002 година, на кои отпаѓаат 30% од вкупните расходи на Заводот, забележаа зголемување од 13,4% во однос на 2001 година.

Во текот на 2002 година, Заводот за вработување оствари позитивен финансиски резултат од 50 милиони денари.

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено
ПРИХОДИ	4,260	4,129	5,119	4,827	5,918
Приходи од придонеси	990	1,058	1,121	1,136	1,180
Придонес од плати	969	1,037	1,098	1,113	1,178
Придонес од работни луѓе кои самостојно вршат дејност	22	21	22	23	2
Придонес што го уплатуваат работниците на привремена работа во странство	0	0	0	0	4,726
Дотации од Буџетот на Републиката	3,261	3,066	3,990	3,677	3,742
За покривање на дефицитот на Републичкиот завод за вработување	2,737	2,575	3,470	3,170	944
За исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата кои во своето работење искажуваат загуба (загубари)	524	490	516	481	21
Реформа на јавната администрација	-	-	-	26	12
По други основи	0	0	3	26	
Други приходи	9	6	8	13	5,868
РАСХОДИ	4,264	4,135	5,110	4,749	5,658
Расходи за функцијата	4,084	3,970	4,913	4,571	2,273
Средства за обезбедување паричен надоместок на невработени лица	2,073	1,755	1,875	1,879	1,763
Придонеси за здравствено осигурување	1,039	1,347	1,936	1,555	1,453
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување	972	868	1,102	1,138	128
Средства за вработување на инвалидни лица	-	-	-	-	41
Надоместок за преквалификација	-	-	-	-	210
Расходи за стручната служба	180	165	198	178	124
Основни плати и наемнини	99	105	118	116	22
Надоместоци	14	17	19	18	42
Стоки и останати услуги	43	34	54	43	0
Тековни трансфери	0	0	0	0	0
Каматни плаќања	0	0	1	0	22
Капитални трошоци	24	8	6	2	
РАЗЛИКА					
Дефицит / Суфици	-4	-6	9	78	50

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА

Приходите на Фондот за магистрални и регионални патишта во 2002 година изнесуваа 3.434 милиони денари, што е за 14,4% помалку во однос на претходната година. Во структурата на вкупните приходи најголемо учество заемаат трансферите од Буџетот (38%), кои бележат намалување од 21,1% во однос на 2001 година. Изворните приходи на Фондот изнесуваат 1.231 милион денари, или 35,8% од вкупните приходи, што е за 6,6 процентни поени повеќе во однос на претходната година. Зголемувањето на наплатените изворни приходи во 2001 година се должи на високите приходи од надоместокот за користење на автопатите и надоместокот за возила што подлежат на регистрација. Вкупната вредност на добиените грантови во 2002 година изнесуваше 36 милиони денари.

Истовремено, вкупните расходи на Фондот за магистрални и регионални патишта во 2002 година остварија речиси идентично намалување, достигнувајќи

ниво од 3.420 милиони денари. Најголем дел од расходите отпаѓа на капиталните трошоци (36,5% од вкупните расходи), кои истовремено бележат намалување од 28,8% во споредба со претходната година како резултат на нереализирањето на планираното интензивирање на инвестиционата активност на Фондот во 2002 година. Така, повлекувањето на средства за инвестиции од странските кредити изнесуваше 862 милиони денари, наспроти планираните 1.050 милиони денари. Расходите за одржување на патишта изнесуваа 900 милиони денари (благ пад во однос на 2001 година), или 26,3% од вкупните расходи на Фондот, додека средствата за локални патишта учествуваа со 15,4% од расходите реализирани во 2002 година.

Врз основа на ваквата динамика, на крајот на 2002 година Фондот за магистрални и регионални патишта оствари суфицит од 14 милиони денари.

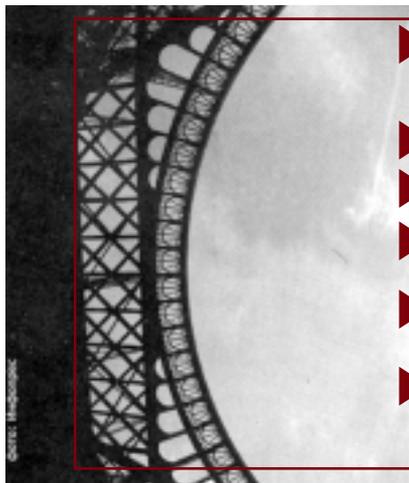
ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено
ПРИХОДИ	2,660	3,793	3,506	4,012	3,434
Приходи од Буџет	668	924	1,590	1,655	1,305
Надоместок за употреба на патишта штоги користат странските моторни возила	49	54	82	73	87
Годишен надоместок за патни моторни возила што подлежат на регистрација	524	518	746	704	381
Надоместок за употреба на автопат	468	492	537	375	862
Странски кредит	939	1,793	538	1,098	2
Други приходи	12	13	14	21	36
Грантови	-	-	-	87	
РАСХОДИ	2,660	3,793	3,506	4,013	3,420
Инвестиции	1,203	1,985	1,662	1,756	1,250
Расходи за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци	0	0	179	286	289
Одржување на патиштата	784	790	952	926	900
Отплата на кредити	264	148	212	299	304
Средства за локални патишта	321	386	502	596	528
Останати трошоци	89	142	0	0	0
Обврски од претходната година	0	342	0	0	149
Обврски спрема Агенцијата за санација на банки	0	0	0	150	
РАЗЛИКА					
Дефицит / суфицит	0	0	0	-1	14

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии.

МАКЕДОНСКА БЕРЗА ЗА ДОЛГОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ НОЕМВРИ 2002

- ▶ Берзанскиот индекс МБИ се зголеми за 13% и достигна 1.055,65 главно поради порастот на цените на акциите на Алкалоид АД Скопје и Макпетрол АД Скопје;
- ▶ Котација на акциите на Алкалоид АД Скопје на официјалниот Пазар;
- ▶ Вкупниот промет е намален за 60%;
- ▶ Просечната цена на државните обврзници за "старо" девизно штедење порасна за 3 поени на 63,5%;
- ▶ Осетно е намален прометот со конвертибилни обврзници (за 23 пати);
- ▶ Осетно намалена продажбата на државните резидуални акции (продаден само 1 пакет на резидуални акции за безготовинско плаќање во вредност од 69.800 денари).

Активностите кои се преземаат во врска со интеграционото поврзување на берзите во регионот ќе овозможат директно тргување на котираните компании на сите берзи во регионот, поголема конкуренција меѓу брокерите, зголемување на транспарентноста и свеста на акционерските друштва, зголемување на понудата на хартии од вредност, односно привлекување на странските инвеститори.

Во врска со започнатиот проект за интеграција на берзите во регионот, Македонската берза за долгорочни хартии од вредност во моментов е информационо поврзана со Љубљанската берза, додека до крајот на 2003 година се планира целосно интегрирање на овие две берзи.

Основна интенција претставува целосното информационо поврзување на берзите во Скопје, Белград, Љубљана и Загреб, до крајот на 2003 година. Со Атинската берза моментно се работи на дуална котација на хартиите од вредност.

Почнувајќи од декември 2002 година, значително е зголемен бројот на друштвата чии акции котираат на официјалниот пазар на Македонската берза за хартии од вредност (вкупно 45 друштва). Во јануари 2003 година, нивниот број се зголеми на 91 друштво. Овие бројки зборуваат за се поголемата понуда на хартии од вредност евидентен развој на Македонската берза, што меѓу другото, ќе придонесе за привлекување на странските инвеститори како резултат на зголемената транспарентност и интеграционото поврзување со берзите во регионот.

Берзански показатели - ноември 2002 година

Во ноември 2002 година, прометот на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност е намален за 60%, во однос на претходниот месец и изнесуваше 106.656.049 денари. Врз основа на вкупниот промет,

Берзански показатели - Ноември 2002

	Октомври 2002	Ноември 2002
□ Вкупен промет во денари:	257.832.572	106.656.049
□ Вкупен промет во акции:	226.496	92.370
□ Вкупен промет во обврзници во ЕВРА:	1.972.966	1.257.977
□ Вкупен број во конвертибилни сертификати (во денари)	111.731.519 1.604	566.377
□ Вкупен број на трансакции:	19	991
□ Вкупен број на денови на тргување:	44.759	16
□ Државен сегмент (во денари)	94.230.949	
□ Држ. сегмент – безготовинско плаќање (во ден)	65.246.190	69.804
□ Блок трансакции (во денари):		210.942.698
➤ Просечен дневен промет (во денари):	13.570.135	6.666.003
➤ Просечен број на трансакции дневно:	84	62
➤ Просечна вредност на една трансакција (во денари):	160.743	107.624
МБИ (04.11.2002)	927,15	930,87
(28.11.2002)	931,55	1.055,65

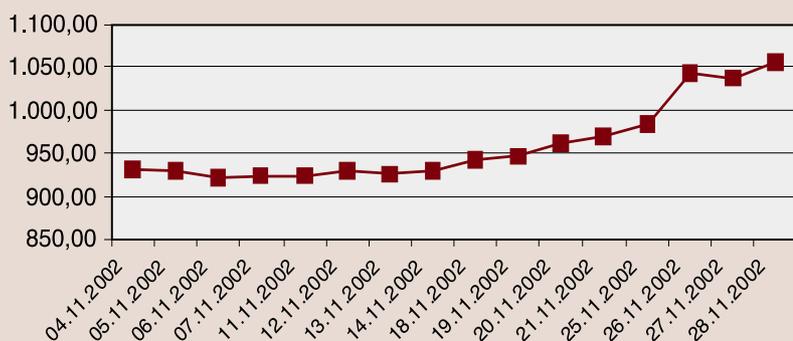
намален е и просечниот дневен промет, при што истиот изнесуваше 6.666.003 денари.

Вкупниот промет на обврзници во овој месец изнесуваше 1.257.977 ЕВРА, при што просечната цена на државните обврзници за „старото“ девизно штедење порасна на 63.5%. Исто така, значително е намален и прометот со конвертибилните обврзници (за 23 пати).

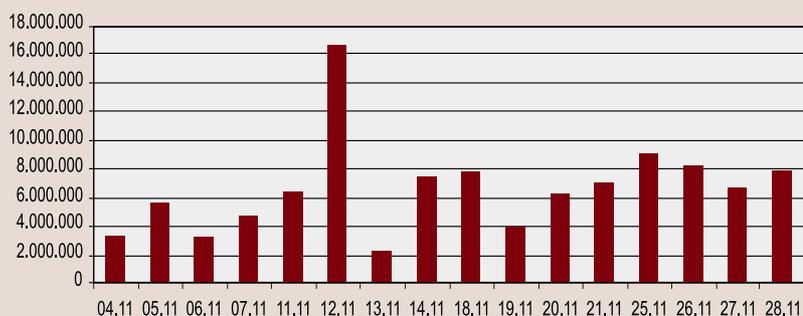
Индикаторот на движењето на цените на акциите, официјалниот берзански индекс (МКБ), се зголеми за 13% во споредба со претходниот месец и достигна износ од 1.055,65 пред се поради порастот на цените на акциите на Алкалоид АД Скопје и Макпетрол АД Скопје.

И овој месец, најголем промет е остварен на неофицијалниот берзански пазар во вредност од 64.014.801 денари, што претставува 66,10% од вкупниот промет. Од друга страна, на официјалниот пазар на Берзата е остварен промет во вредност од 646.780

Движење на Македонскиот берзански индекс - МБИ

Промет по денови на тргување Ноември 2002 (во денари)

денари, што претставува 33,9% од вкупниот промет на Берзата.

Во ноември 2002 година, значително е намалена продажбата на државните резидуални акции, односно продаден е само 1 пакет на резидуални акции за безготовинско плаќање во вредност од 69.800 денари.

Во анализираниот период реализирани се вкупно 16 блок трансакции во вредност од 210.942.698 денари, при што најзабележителни се тргувањата со акциите на Фабриката за шеќер 4-ти Ноември АД Битола.

Во ноември 2002 година, на берзата најмногу се тргуваше со обврзниците издадени од Република Македонија и обичните акции на Топлификација АД Скопје и Алкалоид АД Скопје. Цената на обичните акции на Алкалоид достигна највисока вредност во 2002 година, при што една обична акција на Акалоид АД, Скопје се продаваше и по цена од 2.000 денари.

ПРЕГЛЕД НА РЕАЛИЗИРАНИ БЛОК ТРАНСАКЦИИ

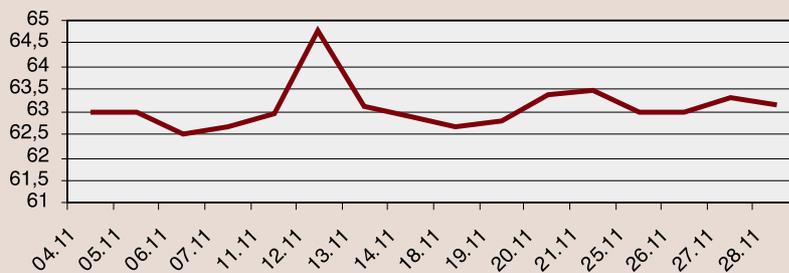
Назив на издавачот	Датум на трансакцијата	Номинална вредност	Цена по акција (во денари)	% од основната главнина	Промет (акции)	Промет (денари)
ТД за Осигурување Макошпед Осиг. Скопје	04.11.2002	1.000 ДЕМ	31.061	10,33	155	4.814.455
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноември АД Битола	04.11.2002	100 ДЕМ	2.135	4,91	3.509	7.491.715
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноември АД Битола	06.11.2002	100 ДЕМ	2.135	4,61	3.294	7.032.690
Дијос АД Струмица	07.11.2002	10 ДЕМ	51,68	55,00	52.254	2.700.487
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноември АД Битола	12.11.2002	100 ДЕМ	4.495	2,80	2.000	8.990.000
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноември АД Битола	13.11.2002	100 ДЕМ	3.050	10,22	7.306	22.283.300
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноември АД Битола	14.11.2002	100 ДЕМ	4.495	2,80	2.000	8.990.000
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноември АД Битола	14.11.2002	100 ДЕМ	4.495	4,89	3.500	15.732.500
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноември АД Битола	14.11.2002	100 ДЕМ	4.495	10,49	4.495	33.712.500
Димче Бањарот АД Прилеп	26.11.2002	10 ДЕМ	1.517	21,49	1.680	2.548.560
Нама АД Куманово	27.11.2002	240 ДЕМ	5.600	23,63	4.432	24.819.200
Нама АД Куманово	27.11.2002	240 ДЕМ	5.600	23,63	4.432	24.819.200
Нама АД Куманово	27.11.2002	240 ДЕМ	5.600	23,08	4.329	24.242.400
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноември АД Битола	27.11.2002	100 ДЕМ	3.233	2,16	1.547	5.001.451
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноември АД Битола	27.11.2002	100 ДЕМ	4.495	1,56	1.120	5.034.400
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноември АД Битола	28.11.2002	100 ДЕМ	4.495	3,96	2.832	12.729.840
ВКУПНО					98.885	210.942.698

ДВИЖЕЊЕ НА ЦЕНИТЕ НА КОТИРАНИТЕ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ ВО НОЕМВРИ 2002 ГОДИНА

Р. Македонија - девизни влогови

Број на денови на тргување	16
Највисока цена	65%
Најниска цена	61%
Почетна цена	62,1%
Последна цена	63,2%
Број на трансакции	485
Промет /ден/	47.958.056
Промет /ЕМУ/	1.237.993

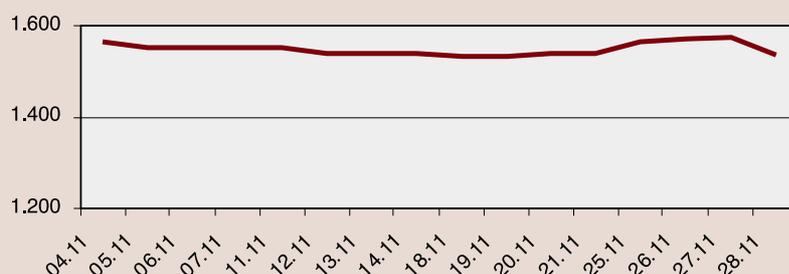
Р. Македонија - девизни влогови

Топлификација АД Скопје

Број на денови на тргување	11
Највисока цена	1.580
Најниска цена	1.530
Почетна цена	1.580
Последна цена	1.531
Број на трансакции	34
Промет /ден/	4.552.890
Промет /хв/	2.940

Топлификација АД Скопје - обични акции

Алкалоид АД Скопје

Број на денови на тргување	7
Највисока цена	2.500
Најниска цена	1.300
Почетна цена	1.300
Последна цена	2.000
Број на трансакции	63
Промет /ден/	10.765.470
Промет /хв/	6.027

Алкалоид АД Скопје - обични акции

ПРОМЕТ НА ЧЛЕНКИТЕ НА МАКЕДОНСКАТА БЕРЗА АД СКОПЈЕ
Ноември 2002 година

Промет во денари

Членка	Класично тргување	% од класично тргување	Државна сопственост	% од државна сопственост	Блок	% од блокови	Вкупно
ББ	5.974.033	2,80	0	0,00	184.902.885	43,82	190.876.918
МИ	59.079.725	27,69	69.804	50,00	83.509.710	19,79	142.659.239
КБ	46.707.551	21,89	0	0,00	79.592.000	18,86	126.299.551
БД	26.375.764	12,36	0	0,00	73.880.800	17,51	100.256.564
МК	33.712.505	15,80	0	0,00	0	0,00	33.712.505
ТН	24.090.595	11,29	0	0,00	0	0,00	24.090.595
СБ	13.149.975	6,16	69.804	50,00	0	0,00	13.219.779
БЛ	3.492.503	1,63	0	0,00	0	0,00	3.492.503
ПТ	729.447	0,34	0	0,00	0	0,00	729.447

Број на трансакции

Членка	Класично тргување	% од класично тргување	Државна сопственост	% од државна сопственост	Блок	% од блокови	Вкупно
КБ	441	22,25	0	0,00	10	31,25	451
МИ	431	21,75	1	50	5	15,63	437
МК	313	15,79	0	0,00	0	0,00	313
ТН	281	14,18	0	0,00	0	0,00	281
СБ	211	10,65	1	50	0	0,00	212
БД	167	8,43	0	0,00	3	9,38	170
ББ	92	4,64	0	0,00	14	43,75	106
БЛ	39	1,97	0	0,00	0	0,00	39
ПТ	7	0,35	0	0,00	0	0,00	7

ЛЕГЕНДА

БД - БРО - ДИЛ АД Скопје

СБ - Брокер - СБ АД Скопје

МИ - Макос - Инвест Брокер АД Скопје

ТН - Тутунскаброкер АД Скопје

КБ - КБ - Брокер АД Скопје

ФР - ФЕРШПЕД - БРОКЕР АД Скопје

МК - МАК Брокер АД Скопје

ББ - Битола Брокер АД Битола

БЛ - Балканска Банка АД Скопје

ПТ - Поштел Брокер АД Скопје

ЕИ - Експорт Импорт Банка АД Скопје

Промет по пазари во Ноември 2002 година

Пазарен сегмент	Промет во денари	%	Промет во хартии од вредност	%
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	64.014.801	60,02	1.266.944	66,10
НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	42.641.248	39,98	649.780	33,90
ВКУПНО СИТЕ ПАЗАРИ	106.656.049	100,00	1.916.724	100,00

Државен Сегмент - безготовинско плаќање

Назив на издавачот	Датум на трансакција	Номинална вредност	Цена по акција	Промет (акции)	Промет (денари)	% од номинал. вредност
Макпетрол ТЕАС Скопје	07.11.2002	10 ДЕМ	63	1.108	69.804	20,00
ВКУПНО				1.108	69.804	

МАКЕДОНСКА БЕРЗА НА ДОЛГОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ А.Д. СКОПЈЕ

Извештај за тргување од 1.11.2002 до 30.11.2002

Опис на хартијата од вредност	Номинална вредност	Највисока цена	Најниска цена	Почетна цена	Последна цена	Бр. на трансак.	Вредност	Количина	Бр. ден. на тргув.
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР									
Официјален пазар - обични акции									
Алколоид Скопје	25,56 ЕУР	2.500	1.300	1.300	2.000	63	10.765.470	6.027	7
Топлификација Скопје	100 ДЕМ	1.580	1.530	1.580	1.531	34	4.552.890	2.940	11
Официјален пазар - обврзници									
Р. Македонија – девизни влогови		65	61	62,1	63,2	485	47.958.056	1.237.993	16
Р.Македонија – денационализација 01		63,5	59	60	59	7	738.384	19.984	3
ВКУПНО ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР						589	64.014.801	1.266.944	
НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР									
Неофицијален пазар - обични акции									
29 Ноември Скопје	460 ДЕМ	2.000	2.000	2.000	2.000	4	76.000	38	3
Агросервис Скопје	2905 ДЕН	550	550	550	550	1	58.300	106	1
Алгрета Ресен	100 ДЕМ	1.200	1.200	1.200	1.200	2	91.200	76	1
Алколоид Скопје	25,56 ЕУР	1.301	1.240	1.240	1.300	43	4.159.275	3.216	7
Ангропромет – Тиквешанка Кавадарци	100 ДЕМ	3.001	3.001	3.001	3.001	2	438.146	146	2
Рудници Бањани Скопје	50 ДЕМ	620	620	620	620	2	68.200	110	2
Благој Горев Велес	50 ДЕМ	393	388	388	393	3	861.718	2.207	3
Живин. фарма Белимбегово Скопје	10 ДЕМ	47	47	47	47	1	18.800	400	1
Бетон Скопје	500 ДЕМ	1.500	1.500	1.500	1.500	13	279.000	186	7
БИМ Свети Николе	200 ДЕМ	3.100	3.100	3.100	3.100	3	167.400	54	1
Вардар осигурување Скопје	100 ДЕМ	1.500	1.500	1.500	1.500	1	3.000	2	1
Ветекс Велес	100 ДЕМ	2.170	2.170	2.170	2.170	1	58.590	27	1
Гевгелија Турист Гевгелија	10 ДЕМ	156	156	156	156	5	231.660	1.485	1
Гранит Скопје	10 ДЕМ	80	70	70	70	24	392.440	5.563	8
Дајмон МД Кавадарци	100 ДЕМ	312	312	312	312	1	349.752	1.121	1
Металец Битола	100 ДЕМ	1.500	1.500	1.500	1.500	14	223.500	149	6
Европа Скопје	100 ДЕМ	1.095	1.005	1.005	1.094	7	534.492	506	5
ЕМО Охрид	60 ДЕМ	400	380	380	380	8	1.655.680	4.357	6
Жито Лукс Скопје	100 ДЕМ	599	599	599	599	1	29.950	50	1
Жито Скопје Скопје	100 ДЕМ	750	750	750	750	10	2.200.500	2.934	6
Жито Струмица Струмица	100 ДЕМ	1.000	1.000	1.000	1.000	1	745.000	745	1
Земјод. комб. Пелагонија Битола	100 ДЕМ	450	305	305	305	3	990.480	3.247	2
Ф–ка за св. плат. Илинден Битола	100 ДЕМ	620	620	620	620	2	17.360	28	1
Инекс Горица Охрид	100 ДЕМ	1.600	1.600	1.600	1.600	1	1.068.800	668	1
Јаворшпед Битола	10 ДЕМ	309	309	309	309	2	6.798	22	1
Јака табак Радовиш	100 ДЕМ	1.099	1.099	1.099	1.099	2	219.800	200	2
Југотутун Скопје	153,27 ДЕМ	2.100	2.000	2.000	2.100	3	60.100	29	2
Комерцијална банка Скопје	5000 ДЕН	1.740	1.500	1.740	1.700	6	772.550	456	4
Јавор Стоковна кука Корзо Битола	10 ДЕМ	310	300	310	310	33	1.996.397	6.455	3
Краиште – Тиквеш Кавадарци	100 ДЕМ	200	200	200	200	6	322.800	1.614	2
Култура Кавадарци	10 ДЕМ	10	10	10	10	1	55.010	5.501	1
Лотарија на Македонија Скопје	100 ДЕМ	176	175	176	175	2	105.500	600	1
Лихнида Охрид	20 ДЕМ	63	63	63	63	4	33.390	530	1
Македонија Гостивар	100 ДЕМ	2.500	2.200	2.200	2.500	4	3.384.620	1.531	2
Макошпед Скопје	1000 ДЕН	100	100	100	100	1	300.000	3.000	1
Млаз Богданци	45,06 ДЕМ	500	500	500	500	3	644.500	1.289	3
Макпетрол Скопје	1000 ДЕМ	10.850	9.100	9.200	10.523	67	5.287.238	557	16
Македонија Турист Скопје	50 ДЕМ	800	700	795	800	12	982.600	1.283	5
Македонска Штедилница	2653 ДЕН	3.200	3.200	3.200	3.200	1	640.000	200	1
ОКТА Скопје	100 ДЕМ	500	500	500	500	1	10.000	20	1
Пелагонија комерц Битола	100 ДЕМ	630	630	630	630	6	68.670	109	3
Мебел Штип	5 ДЕМ	10	10	10	10	1	73.230	7.323	1
ПКБ Скопје Скопје	90 ДЕМ	100	100	100	100	1	362.000	3.620	1
Прилепска Пиварница Прилеп	250 ДЕМ	5.900	3.500	3.500	5.900	2	933.000	198	2
Пелагонија Транс Прилеп	100 ДЕМ	1.500	1.500	1.500	1.500	1	22.500	15	1
Раде Кончар Скопје	25 ЕУР	160	160	160	160	1	10.560	66	1
Реплек Македонија Скопје	1100 ДЕМ	13.001	13.001	13.001	13.001	1	13.001	1	1
РЖ Економика Скопје	10 ДЕМ	50	50	50	50	2	2.200	44	2
Рудник Демир Хисар с. Сопотница	10 ДЕМ	250	250	250	250	1	52.750	211	1
Стопанска банка Битола	3000 ДЕН	3.000	3.000	3.000	3.000	1	42.000	14	1
Силекс Кратово	85 ДЕМ	70	62	62	70	3	44.920	668	2
Словин Југоокта Скопје	10 ДЕМ	88	88	88	88	1	71.632	814	1
Скопски Пазар Скопје	100 ДЕМ	2.202	2.011	2.200	2.202	5	374.880	185	4
Сигурносно стакло Прилеп	100 ДЕМ	900	900	900	900	22	1.283.400	1.426	2
Табак осигур. и реосигур. Скопје	1000 ДЕМ	35.000	30.511	30.511	35.000	2	3.340.149	103	1
Тетекс Тетово	100 ДЕМ	310	310	310	310	2	2.678.090	8.639	2
Технометал Вардар Скопје	100 ДЕМ	600	500	500	600	10	125.200	210	6
Тутунски комбинат Прилеп	100 ДЕМ	300	300	300	300	2	12.000	40	1
Транскоп–Патнички сооб. Битола	100 ДЕМ	600	600	600	600	4	130.200	217	1
Фотоцетар Скопје	456,6 ДЕМ	1.000	1.000	1.000	1.000	1	548.000	548	1
Ф–ка за шеќер 4ти Ноември Битола	100 ДЕМ	4.750	4.402	4.402	4.402	9	1.330.100	302	3
Агрохемизација Скопје	10 ДЕМ	100	100	100	100	1	691.900	6.919	1
Црвена Свезда Пехчево	267 ДЕМ	1.000	800	1.000	800	2	34.000	37	2
Црвен трендафил Скопје	32 ДЕМ	320	320	320	320	3	122.240	382	2
Неофицијален пазар - приоритетни акции									
Комерцијална банка Скопје	1000 ДЕН	890	800	840	820	11	456.429	556	7
Тутунска банка Скопје	1000 ДЕН	1.800	1.600	1.600	1.800	2	80.000	48	2
ВКУПНО НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР						398	42.443.597	83.403	
ДРУГИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ									
Државни хартии од вредност									
Конвертиб. сертификат – за штедилници	1 Денар	39,8	33	39,8	33	4	197.651	566.377	3
ВКУПНО ДРУГИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ						4	197.651	566.377	
ВКУПНО СИТЕ ПАЗАРИ						991	106.656.049		

МАКЕДОНСКА БЕРЗА ЗА ДОЛГОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ ДЕКЕМВРИ 2002

- ▶ **Започнато е тргување со 45 котирани друштва на официјалниот Пазар на берзата;**
- ▶ **Пазарната капитализација на котираните друштва достигна 172 милиони евра;**
- ▶ **Берзанскиот индекс МБИ се зголеми за 5.5% и достигна 1.094,75;**
- ▶ **Вкупниот промет е зголемен за 21%;**
- ▶ **Просечната цена на државните обврзници за старо девизно штедење изнесуваше 62.8% (за 0.7% пониско од претходниот месец);**
- ▶ **Просечната цена на државните обврзници за денационализација изнесуваше 60.7% (за 0.2% повисоко од претходниот месец);**
- ▶ **Просечната цена на конвертибилните сертификати изнесуваше 31.7% (за 3% пониско од претходниот месец);**
- ▶ **Не е продаден ниту еден пакет на резидуални акции во сопственост на државата.**

Аktivностите кои се преземаат во врска со интеграционото поврзување на берзите во регионот ќе овозможат директно тргување на котираните компании на сите берзи во регионот, поголема конкуренција меѓу брокерите, зголемување на транспарентноста и свеста на акционерските друштва, зголемување на понудата на хартии од вредност, односно привлекување на странските инвеститори.

Во врска со започнатиот проект за интеграција на берзите во регионот, Македонската берза за долгорочни хартии од вредност во моментов е информационо поврзана со Љубљанската берза, додека до крајот на 2003 година се планира целосно интегрирање на овие две берзи.

Основна интенција претставува целосното информационо поврзување на берзите во Скопје, Белград, Љубљана и Загреб, до крајот на 2003 година. Со Атинската берза моментно се работи на дуална котација на хартиите од вредност.

Почнувајќи од декември 2002 година, значително е зголемен бројот на друштвата чии акции котираат на официјалниот пазар на Македонската берза за хартии од вредност (вкупно 45 друштва). Во јануари 2003 година, нивниот број се зголеми на 91 друштво. Овие бројки зборуваат за се поголемата понуда на хартии од вредност евидентен развој на Македонската берза, што меѓу другото, ќе придонесе за привлекување на странските инвеститори како резултат на зголемената транспарентност и интеграционото поврзување со берзите во регионот.

Берзански показатели - декември 2002

	Ноември 2002	Декември 2002
□ Вкупен промет во денари:	106.656.049	128.789.157
□ Вкупен промет во акции:	92.370	112.580
□ Вкупен промет во обврзници во ЕВРА:	1.257.977	905.720
□ Вкупен број во конвертибилни сертификати (во денари)	566.377	4.137.573
□ Вкупен број на трансакции:	991	1.152
□ Вкупен број на денови на тргување:	16	18
□ Блок трансакции (во денари):	210.942.698	660.444.163
➤ Просечен дневен промет (во денари):	6.666.003	7.154.953
➤ Просечен број на трансакции дневно:	62	64
➤ Просечна вредност на една трансакција (во денари):	107.624	111.796
МБИ (02.12.2002)	930,87	1.037,46
(31.12.2002)	1.055,65	1.094,75

Берзански показатели - декември 2002 година

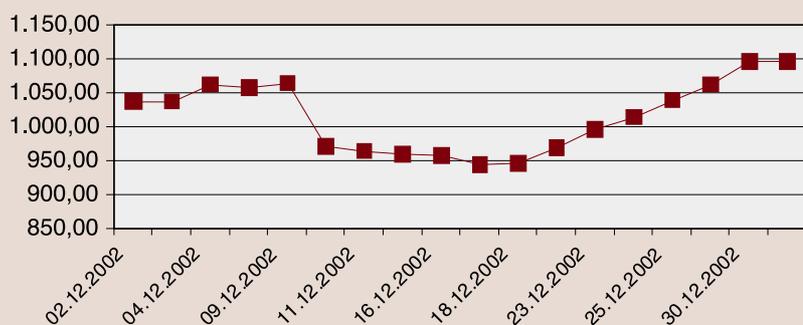
Карактеристично за овој месец е што на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност започна тргувањето со акциите на 45 ново котирани друштва, со што се зголеми понудата на обични акции. Новонастанатат состојба веројатно ќе придонесе и за зголемен интензитет на тргување на Македонската берза.

Пазарната капитализација на котираните друштва достигна 172 милиони евра.

Во декември 2002 година, берзанскиот индекс (МБИ) како индикатор на движењето на цените на акциите, се зголеми за 5,5% и достигна износ од 1.094,75 денари.

Во исто време, вкупниот промет на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност бележи

Движење на Македонскиот берзански индекс - МБИ

зголемување од 21% во однос на ноември истата година и достигна износ од 128.789.157 денари. Врз основа на вкупниот промет на берзата на хартии од вредност е зголемен во однос на претходниот месец и изнесува 128.789.157 денари.

Просечната цена на државните обврзници за старото девизно штедење во декември изнесуваше 62,8% (0,7% пониско во споредба со претходниот месец). Просечната цена на државните обврзници за дена-

ционализација изнесуваше 60,7% од вредноста на обврзниците, што е за 0,2% повисоко во споредба со претходниот месец).

Просечната цена на конвертибилните сертификати достигна ниво од 31,7% (намалување од 3% во споредба со претходниот месец).

Во последниот месец од 2002 година, најголем промет е остварен на неофицијалниот пазар во вредност од 4.237.834 денари, што претставува 82,2% од вкупниот промет. Од друга страна, на официјалниот пазар на Берзата е остварен промет во вредност од 918.039 денари, односно 17,8% од вкупниот промет на Берзата.

Во декември се реализираа вкупно 20 блок трансакции во вредност од 660.444.163 денари, при што најзабележителни се тргувањата со акциите на Скопска Пивара и Цементарница УСЈЕ АД Скопје.

Во овој месец, на берзата најмногу се тргуваше со обичните акции на Топлификација АД Скопје, Макпетрол АД Скопје и Алкалоид АД Скопје, при што цената на акциите на Алкалоид забележа намалување во однос на претходниот месец, при што највисоката цена изнесуваше 1.670 денари.

ПРЕГЛЕД НА РЕАЛИЗИРАНИ БЛОК ТРАНСАКЦИИ

Назив на издавачот	Датум на трансакцијата	Номинална вредност	Цена по акција (во денари)	% од основната главнина	Промет (акции)	Промет (денари)
Огражден Берово	03.12.2002	100 ДЕМ	551	74,45	24.778	13.652.678
Жито Лукс Скопје	09.12.2002	70 ДЕМ	620	1,52	12.500	7.750.000
Цементарница УСЈЕ Скопје	09.12.2002	100 ДЕМ	3.105	10,00	56.378	175.053.690
Полет Скопје	12.12.2002	50 ДЕМ	3.220	87,85	2.046	6.588.120
Табак Осиг. и Реосиг. Скопје	12.12.2002	500 ЕУР	32.000	8,09	448	14.336.000
Реплек Скопје	12.12.2002	1.100 ДЕМ	15.000	6,68	1.140	17.100.000
Инвестбанка Скопје	16.12.2002	2.670 ДЕН	2.600	3,36	6.110	15.886.000
Благој Горев Велес	17.12.2002	25,56 ЕУР	311	3,16	16.353	5.085.783
Жито Леб Охрид	18.12.2002	51,3 ЕУР	3.119	50,32	7.877	24.568.363
Месна индустрија Свети Николе	18.12.2002	63 ДЕМ	1.550	5,99	3.230	5.006.500
Жито Леб Охрид	18.12.2002	51,13 ЕУР	3.119	48,98	7.667	23.913.373
Скопска Пивара Скопје	23.12.2002	361,17 УСД	35.143	0,65	1.172	41.187.596
Скопска Пивара Скопје	23.12.2002	361,17 УСД	35.143	2,69	4.847	170.338.121
Скопска Пивара Скопје	23.12.2002	361,17 УСД	35.143	0,93	1.681	59.075.383
Интернешенал Хотелс Скопје	23.12.2002	1 ЕУР	62	30,17	160.080	9.924.960
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноем. АД Битола	24.12.2002	100 ДЕМ	4.495	2,07	1.484	6.670.580
Градски Трговски Центар Скопје	25.12.2002	50 ЕУР	2.415	0,28	5.100	12.316.500
Ф-ка за шеќер 4-ти Ноем. АД Битола	26.12.2002	100 ДЕМ	3.237	21,31	15.239	49.328.643
Град. институт Македонија Скопје	26.12.2002	100 ДЕМ	6.344	18,35	2.569	16.297.736
Комерцијална Банка Скопје	30.12.2002	5.000 ДЕН	2.500	1,08	4.373	10.932.500
ВКУПНО					327.195	660.444.163

ДВИЖЕЊЕ НА ЦЕНИТЕ НА КОТИРАНИТЕ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ ВО ДЕКЕМВРИ 2002 ГОДИНА

Алкалоид АД Скопје

Број на денови на тргување	11
Највисока цена	1.870
Најниска цена	1.555
Почетна цена	1.850
Последна цена	1.670
Број на трансакции	31
Промет /ден/	4.001.231
Промет /ЕМУ/	2.314

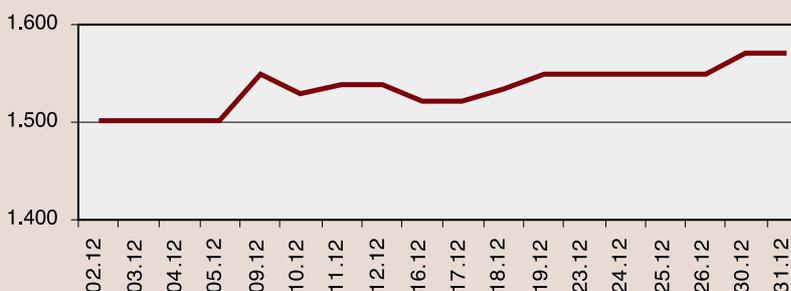
Алкалоид А.Д. Скопје - обични акции

Топлификација АД Скопје

Број на денови на тргување	11
Највисока цена	1.570
Најниска цена	1.500
Почетна цена	1.530
Последна цена	1.570
Број на трансакции	35
Промет /ден/	5.040.787
Промет /хв/	3.281

Топлификација АД Скопје - обични акции

Макперол АД Скопје

Број на денови на тргување	14
Највисока цена	10.690
Најниска цена	9.610
Почетна цена	10.000
Последна цена	10.500
Број на трансакции	49
Промет /ден/	7.265.280
Промет /хв/	700

Макперол АД Скопје - обични акции

ПРОМЕТ НА ЧЛЕНКИТЕ НА МАКЕДОНСКАТА БЕРЗА АД СКОПЈЕ Декември 2002 година

Промет во денари

Членка	Класично тргување	% од класично тргување	Државна сопственост	% од државна сопственост	Блок	% од блокови	Вкупно
МИ	40.170.167	15,6	0	0	639.769.672	48,43	679.939.839
КБ	53.402.903	20,73	0	0	495.630.642	37,52	549.033.545
ББ	2.058.182	0,8	0	0	111.998.446	8,48	114.056.628
ТН	56.283.981	21,85	0	0	10.013.000	0,76	66.296.981
МК	47.628.046	18,49	0	0	0	0	47.628.046
БД	36.770.303	14,28	0	0	10.171.566	0,77	46.941.869
СБ	13.332.033	5,18	0	0	24.633.000	1,86	37.965.033
БЛ	6.135.636	2,38	0	0	28.672.000	2,17	34.807.636
ПТ	1.780.563	0,69	0	0	0	0	1.780.563
СЛ	16.500	0,01	0	0	0	0	16.500

Број на трансакции

Членка	Класично тргување	% од класично тргување	Државна сопственост	% од државна сопственост	Блок	% од блокови	Вкупно
КБ	591	25,65	0	0	14	0	605
МИ	408	17,71	0	0	12	0	420
МК	374	16,23	0	0	0	0	374
ТН	334	14,5	0	0	2	0	336
БД	281	12,2	0	0	2	0	283
СБ	184	7,99	0	0	2	0	186
ББ	72	3,13	0	0	4	0	76
БЛ	48	2,08	0	0	2	0	50
ПТ	11	0,48	0	0	0	0	11
СЛ	1	0,04	0	0	0	0	1

ЛЕГЕНДА

БД - БРО - ДИЛ АД Скопје

СБ - Брокер - СБ АД Скопје

МИ - Макос - Инвест Брокер АД Скопје

ТН - Тутунскаброкер АД Скопје

КБ - КБ - Брокер АД Скопје

ФР - ФЕРШПЕД - БРОКЕР АД Скопје

МК - МАК Брокер АД Скопје

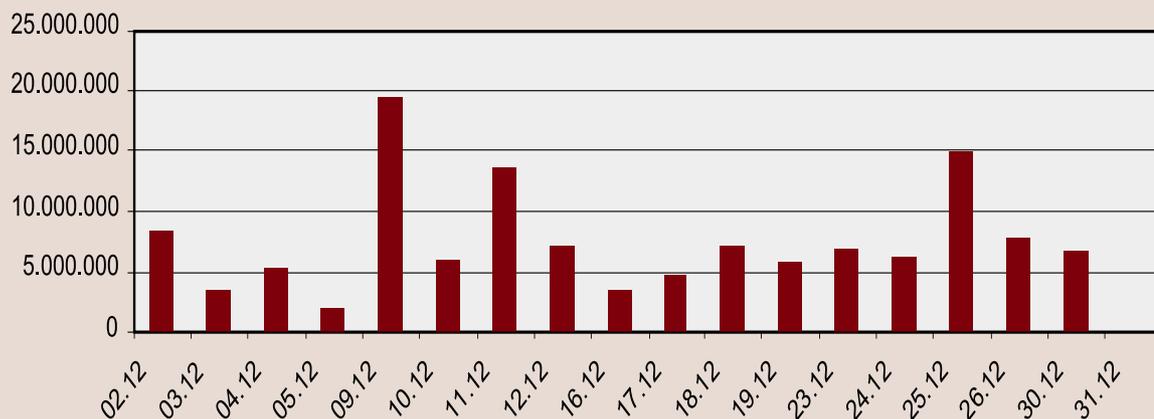
ББ - Битола Брокер АД Битола

БЛ - Балканска Банка АД Скопје

ПТ - Поштел Брокер АД Скопје

ЕИ - Експорт Импорт Банка АД Скопје

Промет по денови на тргување Декември 2002 (во денари)

Промет по пазари во Декември 2002 година

Пазарен сегмент	Промет во денари	%	Промет во хартии од вредност	%
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	55.117.324	42,80	918.039	17,81
НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	73.671.833	57,20	4.237.834	82,19
ВКУПНО СИТЕ ПАЗАРИ	128.789.157	100,00	5.155.873	100,00

МАКЕДОНСКА БЕРЗА НА ДОЛГОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ А.Д. СКОПЈЕ

Извештај за тргување од 1.12.2002 до 31.12.2002

Опис на хартијата од вредност	Номинална вредност	Највисока цена	Најниска цена	Почетна цена	Последна цена	Бр. на трансак.	Вредност	Количина	Бр. ден. на тргув.
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР									
Официјален пазар - обични акции									
Адинг Скопје	51,13 ЕМУ	4.150	4.150	4.150	4.150	1	83.000	20	1
Алколоид Скопје	25,56 ЕМУ	1.870	1.555	1.850	1.670	31	4.001.231	2.314	11
ЕМО Охрид	60 ДЕМ	381	380	380	381	3	529.729	1.392	3
Жито леб Охрид	51,13 ЕМУ	3.119	3.119	3.119	3.119	1	1.624.999	521	1
Инвестбанка Скопје	2670 ДЕН	630	630	630	630	4	45.360	72	1
Комерцијална банка Скопје	5000 ДЕН	1.750	1.105	1.105	1.750	15	1.260.655	775	6
Макпетрол Скопје	511,29 ЕМУ	10.500	9.610	10.000	10.500	29	4.378.460	424	10
Македонија Турист Скопје	25,56 ЕМУ	1.200	900	1.200	900	23	3.028.166	3.131	3
Охридска банка Охрид	2650 ДЕН	1.500	1.360	1.500	1.360	2	139.620	97	2
Топлификација Скопје	100 ДЕМ	1.570	1.500	1.530	1.570	35	5.040.787	3.281	11
Фустеларко Борец Битола	100 ДЕМ	500	500	500	500	2	12.500	25	1
Официјален пазар - приоритетни акции									
Инвестбанка Скопје	2670 ДЕН	1.100	1.100	1.100	1.100	1	1.100	1	1
Комерцијална банка Скопје	1000 ДЕН	860	850	860	850	7	226.800	266	5
Официјален пазар - обврзници									
Р. Македонија – девизни влогови		64,8	61,8	63,6	62,1	507	34.195.367	890.890	17
Р.Македонија – денационализација 01		62,7	59	59	62,7	3	549.550	14.830	2
Вкупно Официјален Пазар						664	55.117.324	918.039	
Неофицијален Пазар									
Неофицијален пазар - обични акции									
Печатница 11 Октомври Прилеп	100 ДЕМ	1.600	1.600	1.600	1.600	7	1.312.000	820	2
29 Ноември Скопје	460 ДЕМ	2.000	2.000	2.000	2.000	6	110.000	55	5
Адинг Скопје	51,13 ЕМУ	4.150	2.000	2.000	4.150	2	104.150	51	2
Алгрета Ресен	100 ДЕМ	1.101	1.101	1.101	1.101	2	104.595	95	1
Ангропромет–Тиквешанка Кавадарци	100 ДЕМ	3.001	3.001	3.001	3.001	3	414.138	138	2
Благој Горев Велес	25,56 ЕМУ	355	355	355	355	1	203.415	573	1
Бетон Скопје	500 ДЕМ	1.500	1.499	1.499	1.500	53	1.249.471	833	9
Брик Берово	100 ДЕМ	250	250	250	250	1	46.500	186	1
Витаминка Прилеп	51,13 ЕМУ	2.000	2.000	2.000	2.000	8	1.050.000	525	2
Гевгелија Турист Гевгелија	10 ДЕМ	156	156	156	156	3	290.316	1.861	1
Град. институт Македонија Скопје	100 ДЕМ	7.500	7.500	7.500	7.500	1	630.000	84	1
Гранит Скопје	10 ДЕМ	81	70	70	81	35	618.428	8.590	12
Градски Трговски Центар Скопје	100 ДЕМ	2.414	100	100	2.300	14	4.392.742	4.290	6
Европа Скопје	100 ДЕМ	1.355	1.162	1.250	1.355	12	1.009.428	788	6
ЕМО Охрид	60 ДЕМ	380	380	380	380	1	333.640	878	1
Челичен лив и гранулат Железник Д. Хисар	100 ДЕМ	620	620	620	620	1	218.860	353	1
Жито Лукс Скопје	100 ДЕМ	620	500	500	600	4	2.087.050	3.475	2
Жито Скопје Скопје	100 ДЕМ	900	750	751	750	147	24.802.059	28.090	12
ЗЕМ Промет Скопје	100 ДЕМ	1.000	1.000	1.000	1.000	1	13.000	13	1
Земјод. комб. Пелагонија Битола	51,13 ЕМУ	305	305	305	305	4	33.855	111	1
Инекс Горица Охрид	100 ДЕМ	2.135	2.135	2.135	2.135	1	710.955	333	1
Интернешенал Хотелс АД Скопје	1 ЕМУ	600	600	600	600	2	6.000	10	1
Јака табак Радовиш	100 ДЕМ	1.099	1.099	1.099	1.099	1	142.870	130	1
КЈУБИ Македонија Скопје	100 ДЕМ	255	255	255	255	1	187.935	737	1
Комерцијална банка Скопје	5000 ДЕН	1.701	1.100	1.700	1.100	9	2.731.460	2.306	2
Краиште –Тиквеш Кавадарци	100 ДЕМ	200	200	200	200	3	299.400	1.497	1
Лозар–Пелистерка Скопје	100 ДЕМ	3.260	3.260	3.260	3.260	1	136.920	42	1
Лозар –Свињарска фарма Велес	5 ЕМУ	73	73	73	73	1	1.426.858	19.546	1
МЗТ Опрема за возила Скопје	100 ДЕМ	661	661	661	661	1	16.525	25	1
Македонија Гостивар	100 ДЕМ	2.305	2.200	2.200	2.305	6	885.600	393	2
Млаз Богданци	35 ЕМУ	500	500	500	500	2	132.000	264	1
Макпетрол Скопје	511,29 ЕМУ	10.690	10.100	10.690	10.100	20	2.886.820	276	4
Македонија стакло Битола	200 ДЕМ	1.780	1.780	1.780	1.780	2	1.498.760	842	2
Македонија Турист Скопје	25,56 ЕМУ	1.211	770	770	1.130	44	4.965.728	4.754	10
Макошпед осигурување Скопје	1000 ДЕМ	31.050	31.050	31.050	31.050	2	1.863.000	60	1
Очна оптика Скопје	44 ДЕМ	1.395	1.395	1.395	1.395	1	772.830	554	1
Пелагонија комерц Битола	100 ДЕМ	630	630	630	630	5	49.770	79	4
Раде Кончар Скопје	25 ЕМУ	160	160	160	160	2	319.040	1.994	2
Радобанк Скопје	10000 ДЕН	8.500	8.490	8.490	8.500	2	951.000	112	2
РЖ Економика Скопје	5,11 ЕМУ	50	50	50	50	2	2.250	45	2
Силекс Кратово	43,77 ЕМУ	70	64	70	64	4	82.848	1.272	4
Славеј Скопје	100 ДЕМ	1.900	1.900	1.900	1.900	1	286.900	151	1
Словин Југококта Скопје	10 ДЕМ	88	88	88	88	2	138.688	1.576	1
Скопски Пазар Скопје	100 ДЕМ	2.700	2.500	2.500	2.700	2	327.000	130	2
Тајмиште Кичево	100 ДЕМ	1.550	1.550	1.550	1.550	3	153.450	99	2
Таља Бикова Гевгелија	47 ДЕМ	1.464	1.464	1.464	1.464	1	68.808	47	1
Табак осигур. и реосигур. Скопје	1000 ДЕМ	32.000	32.000	32.000	32.000	2	8.640.000	270	2
Тетекс Тетово	51,13 ЕМУ	310	310	310	310	11	2.887.650	9.315	3
Технометал Вардар Скопје	100 ДЕМ	600	600	600	600	10	111.600	186	7
Тутунски комбинат Прилеп	51,13 ЕМУ	300	300	300	300	3	29.400	98	2
Тутунска банка Скопје	1000 ДЕН	1.500	1.500	1.500	1.500	1	115.500	77	1
Трготекстил Ангро 6 Скопје	50 ДЕМ	100	100	100	100	8	66.000	660	6
Треска 30 Август Виница	100 ДЕМ	150	150	150	150	2	9.000	60	1
Неофицијален пазар - приоритетни акции									
Комерцијална банка Скопје	1000 ДЕН	830	800	800	830	4	371.420	453	3
Стопанска банка Скопје	400 ДЕН	249	249	249	249	1	7.470	30	1
Тутунска банка Скопје	1000 ДЕН	1.500	1.500	1.500	1.500	1	43.500	29	1
Вкупно Неофицијален Пазар						470	72.348.602	100.261	
Други хартии од вредност									
Државни хартии од вредност									
Конвертибилен сертификат – за штедилници	1 Денар	36	28	32	35	18	1.323.232	4.137.573	7
Вкупно Други хартии од вредност						18	1.323.232	4.137.573	
Вкупно сите пазари						1.152	128.789.157		

ПАЗАР НА ПАРИ И КРАТКОРОЧНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ

Во ноември 2002 година пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност бележи зголемена активност во споредба со претходниот месец, манифестирана преку зголемениот вкупен промет на пари остварен меѓу деловните банки. Во анализираниот период, вкупниот промет реализиран на пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност, во однос на претходниот месец се зголеми за 872.625 илјади денари, односно за 29,4% и изнесува 3.843.050 илјади денари.

Вкупната побарувачка на ликвидни средства во овој месец изнесуваше 4.833.450 илјади денари, што претставува зголемување од 1.035.925 илјади денари во однос на октомври 2002 година, или изразено во проценти, 27,3%. Истовремено, вкупната понуда на ликвидни средства на пазарот на пари изнесуваше 3.897.050 илјади денари, што претставува зголемување од 766.625 илјади денари, односно 24,5% повеќе во однос на претходниот месец.

Просечната дневна реализација на пазарот на пари во ноември 2002 година изнесува 183.002 илјади денари, за разлика од минатиот месец кога изнесуваше 135.019 илјади денари.

Во исто време, состојбата на поголема побарувачка во однос на понудата на пазарот на пари и хартии од вредност резултираше во зголемување на просечната пондерирана каматна стапка од 11,35% во октомври на 13,36% во ноември 2002 година.

Во декември 2002 година на пазарот на пари и хартии од вредност, евидентирано е значително зголемување на пазарните активности споредено со претходниот месец. Вкупниот реализиран промет изнесува 5.213.200 илјади денари, што претставува зголемување од 35,7% или зголемена реализација за 1.370.150 илјади денари во однос на ноември истата година. Што се однесува до вкупната побарувачка на ликвидни средства, таа бележи зголемување од 832.550 илјади денари, или 17,2% повеќе во однос на претходниот месец и изнесува 5.666.000 илјади денари. Вкупната понуда на ликвидни средства во декември изнесува 5.353.200 илјади денари, што претставува значително зголемување на понудата за 37,4%. Тоа значи дека во декември 2002 година, на пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност се понудени повеќе ликвидни средства во износ од 1.456.150 илјади денари во однос на претходниот месец.

Просечната дневен промет на пазарот на пари во декември оваа година достигна ниво од 236.963 илјади денари, што претставува зголемување од 29,5% во однос на ноември 2002 година, кога просечниот дневен промет изнесуваше 183.002 илјади денари.

Бидејќи во последниот месец од годината, понудата и побарувачката на ликвидни средства на пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност се речиси еднакви, просечната пондерирана каматна стапка забележа намалување во однос на ноември 2002 година и изнесува 11,92%.

Вкупен промет и пондерирана каматна стапка на пазарот на пари

Пазар на пари - 2001 и 2002 година (по месеци)

	VI-2001	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I-2002	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	1033.4	580.9	746.8	654.2	1067.4	1542.9	2323.4	2491.6	3390.2	4888.6	4473.2	4145,9	5631,1	3938,9	2460,1	3008,9	2.970	3.843	5.213
Каматна стапка (% , на годишно ниво)	13,75	17,15	18,44	19,34	18,55	12,58	11,92	12,03	11,62	10,84	11,41	11,62	12,11	12,33	10,84	10,83	11,35	13,36	11,92

ДЕПОЗИТИ НА ФИЗИЧКИТЕ ЛИЦА КАЈ БАНКИТЕ И ШТЕДИЛНИЦИТЕ

Во **ноември** 2002 година, депозитите на физичките лица кај банките и штедилниците достигнаа ниво од 33.528.009 илјади денари, односно 549 милиони евра, што претставува зголемување од 605.574 илјади денари, или 1,84% повеќе во однос на минатиот месец.

Споредено со ноември 2001 година, депозитите на граѓаните кај банките и штедилниците сега се поголеми за 10.677.325 илјади денари, односно за 46,73%.

Анализирано според валутната структура на депозитите, 29,1% од вкупните депозити претставуваат денарски депозити, додека останатите 70,9% се девизни депозити. Споредено со состојбата на крајот на третиот квартал, денарските депозити во ноември 2002 година се зголемени за 7,77%, односно се поголеми за 703.271 илјада денари, а нивниот вкупен износ достигна 9.755.522 илјади денари. Во овој месец, зголемување е остварено и кај девизните депозити во висина од 2,33% споредено со состојбата на крајот на третиот квартал, односно за 540.330 илјади денари, при што вкупните девизни депозити достигнаа износ од 23.772.487 илјади денари.

Во однос на рочноста на депозитите во анализираниот период, 56,89% или 19.072.931 илјади денари претставуваат депозити по видување, што претставува зголемување од 267.570 илјади денари во однос на претходниот месец. Вкупната вредност на орочените депозити изнесува 14.455.078 илјади денари, или 43,11% од вкупните депозити. Во ноември 2002 година, вкупната вредност на орочените депозити е зголемена за 976.031 илјада денари во однос на минатиот месец истата година.

Во **декември** 2002 година, депозитите на физичките лица кај банките и штедилниците достигнаа износ од

34.445.184 илјади денари, односно 564 милиони евра, што претставува зголемување од 2,74%, односно 917.176 илјади денари во однос на ноември истата година.

Споредено со истиот период минатата година, во декември 2002 година депозитите на граѓаните се намалени за 7.384.140 илјади денари, односно за 21,44%. Сепак, споредбата на овие два месеци не ја дава реалната слика за интензитетот на штедењето во 2002 година. Зголемениот износ на штедните влогови во последните три месеци од 2001 година настана како резултат на конверзијата на странските валути во евра (најповеќе германската марка), која граѓаните ја вршеа во комерцијалните банки.

Анализирано според валутната структура на депозитите, 29,42% од вкупните депозити претставуваат денарски, додека останатите 70,58% се девизни депозити. Во декември 2002 година, денарските депозити се зголемени за 11,95% во споредба со претходниот месец, односно се поголеми за 1.081.883 илјада денари, при што достигнаа ниво од 10.134.134 илјади денари. Кај девизните депозити, споредено со ноември 2002 година зголемувањето изнесува 4,64%, односно вкупното ниво на девизните депозити изнесува 24.311.050 илјади денари.

Во однос на рочната структура на депозитите во анализираниот период, 56,78% претставуваат депозити по видување и истите изнесуваат 19.557.905 илјади денари, што претставува зголемување од 2,5% во однос на ноември 2002 година. Вкупната вредност на орочените депозити изнесува 14.887.279 илјади денари, што претставува 43,22% од вкупните депозити. Во декември 2002 година, вкупната вредност на орочените депозити е зголемена за 1.408.232 илјади денари.

КРАТКИ ВЕСТИ

ПОЧНУВААТ ПРЕГОВОРИТЕ СО ММФ ЗА СТЕНД-БАЈ АРАНЖМАН

Преговорите на Македонија со Мисијата на Меѓународниот монетарен фонд за склучување стенд-бај аранжман ќе почнат на 22 јануари и ќе траат до седми следниот месец, изјави вчера министерот за финансии, Петар Гошев. „Ги подготвивме основните политики, а за тоа в понеделник ќе расправа и Владата. Со тоа на маса за преговорите со ММФ ќе имаме платформа на Владата,, изјави Гошев.

На прашањето дали може да гарантира дека пред преговорите се исполнети сите услови од наша страна кои ги поставува ММФ, министерот за финансии одговори дека „има повеќе барања, но дека ние имаме повеќе одговори“, како и дека „тоа е процес на усогласување на ставови, погледи и различни мислења, што понекогаш е најфикасно да се направи,,.

„Ќе направиме се за да дојде до склучување аранжман со ММФ и нашиот дел од задачите ќе го извршиме бидејќи знаеме колкаво е неговото значење.

Политичката порака до светските инвеститори и до светските центри на управување е дека овде во Република Македонија има здрави реформски кредибилни политики и конечно, тоа е услов да добиеме многу финансиски средства кои нетрпеливо ги очекуваме и кои ни се потребни во овој момент“, изјави Гошев.

ОТВОРЕН ПРВИОТ МЕЃУНАРОДЕН САЕМ ЗА ФИНАНСИИ И ДЕЛОВНИ МОЖНОСТИ

Под мотото „Иднината е предизвикот“, на Скопски саем се одржа првиот Меѓународен саем за финансии и деловни можности „Финекспо 2002“, на кој се претставиле околу шеесетина фирми од областа на финансии. Целта на овој саем, како што соопшти организаторот, е на едно место да се сретнат финансиската понуда и побарувачка во Македонија, да се пласираат информации за можностите за инвестирање, потоа да

се популаризираат услугите на финансискиот сектор, како и да се промовираат финансиските институции пред странските фирми и финансиери.

Отворајќи го „Финекспо 2002“, заменик-министерот за финансии, Димко Кокаровски изрази надеж дека искуствата што ќе бидат презентирани на оваа саемска манифестација ќе дадат придонес кон реформскиот курс во насока на создавање современ монетарен, фискален, кредитен и банкарски систем, кој ќе биде компатибилен со Европската унија.

Свесни сме дека реформите во која било сфера се долги и макотрпни,, рече Кокаровски, додавајќи притоа дека Владата е цврсто решена да опстои на реформскиот курс. „Целта е Македонија да воспостави стабилен и сигурен финансиски сектор во кој ќе имаат доверба граѓаните, бизнисмените и потенцијалните инвеститори и кој ќе биде во можност да понуди производи и услуги со европски квалитет и ефикасност“, рече Кокаровски.

"МАКСТИЛ ИНЖЕНЕРИНГ"- ПРВ КЛАСТЕР ВО МАКЕДОНИЈА

Во просториите на Скопската железарница, официјално беше промовирано ново друштво од областа на металско-преработувачкиот комплекс, „Макстил инженеринг“. Инженерингот ќе биде составен од пет фирми кои ќе ги здружат своите интереси во него: „Макстил“ од Скопје кој го држи јадрото на Скопската железарница - Челичарницата и Топла валалница, потоа „Факом“ - Скопје, „Искра“ - Куманово, „Металец“ - Прилеп и ИГМ - Кавадарци.

Според зборовите на претседателот на компанијата „Макстил“, Минчо Јорданов, ова е практично првиот македонски кластер и тоа токму во металско-преработувачкиот комплекс со специјална намена што ќе го олесни нашето влегување и ќе биде моторна сила за влез во Европската унија. Со помош на „Дуферко“, стратегискиот инвеститор во „Макстил“, од кој очекуваме финансиско-производствена поддршка, ќе се обидеме да станеме супконтрактори на големите компании од челичната индустрија во Западна Европа.

Како што изјави првиот човек на „Макстил инженеринг“, Ѓорѓи Савов, ова друштво е направено со цел да се излезе надвор од македонскиот пазар кој станува претесен.

Според обраќањата на директорите од петте компании-здружувачи, на овој начин ќе се обезбеди пок-

валитетно и поконкурентно производство на лимови, поширок асортиман на производи и поддршка од ЕБРД која стои зад „Дуферко“, како и подобар пристап на украинскиот и рускиот пазар. И покрај тоа, како што беше речено, конкуренција меѓу производителите внатре во кластерот ќе остане и понатаму со цел да се обезбеди поквалитетно производство.

ПОЧНА СВЕТСКИОТ ЕКОНОМСКИ ФОРУМ ВО ДАВОС

Под мотото „Изградба на доверба“, започна Светскиот економски форум во швајцарскиот град Давос, на кој присуствуваат околу 2.300 водечки луѓе од политичкиот, деловниот, банкарскиот и академскиот свет. Корпоративните скандали и можната војна со Ирак се двете теми кои ќе доминираат на годинаш-

ниот Светски економски форум. Иако официјалната церемонија на отварање беше предвидена за попладневните часови, состаноците почнаа претходно за низа главни светски теми, како што се економијата, безбедноста, бизнисот, финансиите и екологијата.

Главна тема на годинашниот состанок е „Изградба на доверба“. Организаторите на форумот изјавија дека е потребно да се врати довербата во компаниите и владите. „Брановите на корпоративни скандали коишто се откриени во 2002 придонесоа за сериозно поткопување на довербата“, се вели во водичот на форумот. Светскиот економски форум е основан во 1971 година, а се враќа повторно во Давос, откако минатата година се одржа во Њујорк во знак на солидарност по терористичките напади на САД од 11 септември 2001.

ЗЕЛЕНО СВЕТЛО ЗА ВЛЕЗ НА МАКЕДОНИЈА ВО СТО

Пратениците едногласно го усвоија Законот за ратификација на Протоколот за пристапување на Република Македонија во СТО, оценувајќи го како чекор напред кон интегрирање во европските економски текови. Пристапувањето кон СТО е чин еднаков на

влезот на нашата земја во ОН и треба да се сфати како привилегија, но и обврска со која на Македонија и се наметнуваат одредени активности кои таа треба да ги презема заради остварување на економска благосостојба во земјата.

„Ние не можеме да го затвораме нашето стопанство, а заштитата која се предвидува за некои производи има кус рок на траење и има за цел да го подготват нашето стопанство за конкуренцијата која неизбежно ќе биде присутна со отворање на стопанството кон земјите-членки на СТО“, истакна министерот за економија Илија Филиповски.

Со ратификација на протоколот за влез во СТО, Македонија добива многубројни обврски како членка на трговското семејство, за што треба да се изработи програма за структурно адаптирање кон новите услови на работење, диктирани од светскиот пазар.

ВЛАДАТА ЈА ПРИФАТИ ПРОГРАМАТА ЗА ПОДДРШКА НА ПРЕТПРИЕМНИШТВОТО

Владата на Република Македонија ја прифати Програмата на Министерството за економија која содржи мерки и активности за поддршка на претприемаштвото и создавање конкурентност на малите и на средните бизниси во Република Македонија.

Основна цел на програмата е уште во првата година да се воведат антибирокуратските постапки, односно регистрацијата на фирмите да оди само преку едно место, што би можело да се оствари веќе кон мај оваа година. Инаку, оваа програма е поддржана и од Светска банка и предвидува 500 бизнисмени од Македонија да одат на стручно усовршување кај соодветни фирми во странство. Покрај тоа, со неа се планира реструктурирање на 40-50 домашни фирми, потоа

проектот „20 клуча“, но сепак главните резултати може да се видат дури на среден рок, истакна министерот за економија.

Програмата се фокусира на четири сфери и тоа создавање мрежа за деловна поддршка на малите и на средните бизниси, изградба на поволно економско опкружување, промоција и нефинансиска поддршка на претприемаштвото и, конечно, финансиска поддршка на овие бизниси.

За кредитна поддршка на малите бизниси само во Банката за поддршка на развојот има фонд од 63 милиони евра, но ќе се стапи и во директни преговори со донатори кои би инвестирале во инфраструктурата за реализација на програмата.

ТРГУВАЊЕТО НА МАКЕДОНСКАТА БЕРЗА ВО ЖИВО НА ИНТЕРНЕТ

Почнувајќи од 1 Јануари 2003 година, Македонската берза на долгорочни хартии од вредност ќе почне со примена на Интернет-апликацијата „Бест-нет“, која е наменета за инвеститорите, како и за компаниите кои се заинтересирани да го следат тргувањето на пазарот на капитал кај нас.

Како што објасни директорот на Македонската берза, Евгениј Зографски, Берзанскиот електронски

систем на тргување овозможува директно следење на тргувањето што се одвива на Берзата преку Интернет. Апликацијата нуди следење на три вида информации во живо. Првиот вид е наменет за увид во цените на сите претпријатија кои котираат на Берзата. Вториот ги нуди информациите од дневното тргување, додека третиот овозможува преглед на сите хартии од вредност, односно преглед на сите тргувања со хартии од почетокот на работата на Берзата, преку табели и графикони.

Целиот производ ќе биде достапен за сите заинтересирани за директно следење на тргувањето на берзата и токму поради тоа од Берзата се нудат три вида претплата: за домашни физички лица (со цена од 720 денари месечно), за домашни правни лица (3.600 денари месечно) и за странски физички и правни лица (100 евра месечно).

РЕСТАРТИРАНИ ДВЕТЕ ПЕЧКИ НА „ЈУГОХРОМ“

По повеќе од една година неработење, двете од вкупно деветте печки за топење на руда во тетовскиот комбинат „Југохром“ повторно се активирани и се очекува пред крајот на годинава да почнат со производство, откако ќе се изврши набавка на потребните суровини. Француската компанија СЦММ, која во септември годинава стана газда на ова претпријатие, кое сега се преименува во „Силмак“, потпиша договор со „Електростопанство на Македонија,“ за испорака на електрична енергија по цена од 22 евра за секој потрошен мегават-час во наредните три години, како што беше прецизирано и во склучениот договор меѓу СЦММ и Владата.

Во наредните неколку месеци ќе се подготвува за старт и третата печка на комбинатот. „Со германскиот концерн „Тисен Круп“ е договорено да биде откупено целото произведено количество на феросилициум,“ соопшти Михајло Михајловски, извршен директор на „Силмак,“ инаку македонска филијала на француската СЦММ. Инаку, во „Силмак,“ досега со договор на дело се вработени околу 500 работници од поранешен „Југохром“ од кои најголем број се ангажирани во производството. Ним им се исплатени платите за октомври и ноември, како што претходно имаше ветено францускиот партнер.

ЛОШИТЕ ПЛАСМАНИ ВО МАКЕДОНСКИТЕ БАНКИ СЕ НА НАЈНИСКО НИВО ДОСЕГА

Според Глигор Бишев, прв генерален директор на Стопанска банка - Скопје, нивото на лошите пласмани

во државата изнесува 16,8% и тоа е историски најниско ниво од монетарното осамостојување на земјата. Ова е постигнато за само година и пол. Само за споредба, во 1999 година во услови на косовската криза, нивото на лошите пласмани се зголеми од 32% на 44%. Во однос на тој процент сега имаме намалување за повеќе

од 3,5 пати. Значи, можеме да констатираме дека банкарскиот систем на земјава е подготвен и има капацитет да одговори на сите предизвици, а тоа значи да го прибере не само домашното, туку да привлече и странско штедење. И тоа веќе се случува. Податоците кои беа објавени за крајот на септември 2002 година, укажуваат дека вкупните кредити во земјава се зголемуваат по стапка од околу 10 отсто, при што девизните кредити растат со побрзо темпо од денарските. Значи, „во еден исклучиво тежок макроекономски амбиент, банкарството успеа да се реструктурира и сега е подготвено да ги поддржи сите здрави и профитабилни проекти во земјата“, изјави Бишев.

ОД ЈАНУАРИ СТАПУВА ВО СИЛА ПРИНЦИПОТ ПРВ ДОЈДЕН-ПРВ УСЛУЖЕН

Од почетокот на 2003 година, Царината ќе применува нов начин за увоз на стоки за кои постојат царински контингенти, согласно со спогодбите за слободна трговија што ги има потпишано Република Македонија со 10 земји. Царинските квоти отсега ќе функционираат по принципот „прв дојден - прв корисник“. Со цел да се избегне субјективизмот, отсега контингентите ќе бидат објавувани на веб-сајтот (Интернет-страницата на Републиката царинска управа) и потенцијалните корисници сами ќе се пријавуваат за добивање на ваквата бесцаринска квота.

Република Македонија има склучено вакви договори за количински ограничен увоз без да се плаќа царина, главно, на земјоделски и прехранбени производи со Словенија, Хрватска, Југославија, Турција, Бугарија, ЕУ, ЕФТА, Босна и Херцеговина, Албанија и со Украина.

Од царинските квоти единствено се изземени млекото и пченицата како сензитивни производи и тие ќе одат на аукциска продажба, при што ќе се тргне од основната царина за овие производи и кој увозник ќе понуди повеќе, тој ќе добие. објаснува министерот за економија Илија Филиповски.

ОДОБРЕН КРЕДИТ ОД 5 МИЛИОНИ ДОЛАРИ ЗА РАЗВОЈ НА ОПШТИНИТЕ

Македонскиот амбасадор во САД, Никола Димитров и директорот на Светска банка за Македонија, Кристијан Портман, вчера во Вашингтон потпишаа Договор за кредит за развој на општините во износ од пет милиони долари. Кредитот е со рок на отплата од 20

години и грејс период од 10 години.

Проектот за развој на општините е со вкупна вредност од 9,6 милиони долари. Дополнителни три милиони долари се очекуваат од донации на странски држави, како и средства од буџетот на Република Македонија и буџетот на општините. Основната цел на проектот е поддршка на напорите на Владата за економски развој и социјална интеграција на населението од подрачјата зафатени со воениот конфликт во 2001 година.

Во реализацијата на проектите се предвидува активно учество на Министерството за локална самоуправа, локалното население и локалната власт со цел јакнење на институционалниот капацитет на локалната власт како предуслов на процесот на децентрализација.

КОНФЕРЕНЦИЈА НА ТЕМА "СТРАТЕГИЈА ЗА НАМАЛУВАЊЕ НА СИРОМАШТИЈАТА"

Според домашни критериуми, „речиси една четвртина од населението во Македонија е сиромашно“. Според светските параметри за сиромаштија во светот, иако има и многу посиромашни земји, целата

наша држава влегува во зоната на сиромаштија“. Оваа констатација ја изнесе министерот за финансии, Петар Гошев на конференцијата посветена на Стратегијата за намалување на сиромаштијата во Македонија, спонзорирана од Светска банка, а финансирана од холандската влада. Според Гошев, чиј ресор ќе го координира овој проект, борбата против сиромаштијата за македонската Влада е од врвен приоритет. Причините за овој проблем тој ги лоцира во еднореченската воена криза во поранешна СФРЈ, која ја зафати и Македонија, како и системот на полупазарна економија и политичка некомпетиција, но и потезите на некои од лидерите во овие држави. „Дел

од овие причини се надминати, но уште не се довршени процесите на воспоставување ефикасна пазарна економија, владеење на правото, парламентарната демократија и непристрасност на државни институции,, нагласи Гошев, додавајќи дека отсуството на реформи, недостигот од странски инвестиции и несоодветната бизнис-клима, се фактори кои генерираат сиромаштија.

НОВИНА ВО РАБОТЕЊЕТО НА НАЈСТАРАТА БАНКА КАЈ НАС

Стопанска банка Скопје воведо брз трансфер на парични средства меѓу кои било домашни клиенти кои немаат сметки во ниту една банка, соопшти на вчерашната прес-конференција генералниот директор на Стопанска банка, Глигор Бишев. Ваквиот трансфер досега го вршеше само поштата преку уплатници што се префрлаа од едно на друго лице.

Оваа услуга е наменета и за физички и за правни лица. Трансферот на средствата ќе трае најмногу пет минути, а провизијата е пониска за 0,3% од онаа што ја наплаќа поштата и изнесува 0,7% од износот на средствата.

Само денарските трансакции во Македонија се целосно либерализирани и од тој аспект овој систем е во согласност со законската регулатива,, рече Бишев.

Во декември, како што најави Бишев, Стопанска банка ќе отвори нова експозитура, која ќе биде лоцирана кај централата на оваа банка во Градскиот трговски центар во Скопје.

ВЛАДАТА ЈА ПОНИШТИ РАСПРЕДЕЛБАТА НА СОЦИЈАЛНИТЕ СТАНОВИ

Владата ги поништи огласите за распределба на социјални станови градени и доделувани по Проектот за изградба на станови за лица со ниски приходи. Според информацијата од Владата, во изминатиот период во ресорното Министерство е извршена распределба на 144 социјални стана во Скопје, исто толку во Велес, 42 во Гостивар, 24 во Кичево, 38 во Делчево и во Битола се распределени 43 стана.

Ваквата владина одлука следува по извршениот увид во документацијата на распределените станови, направен од страна на формираната комисија составена од претставници од министерствата за транспорт и врски, за труд и социјална политика и за финансии. Притоа, Комисијата утврдила низа неправилности при доделувањето на станите.

Инаку, социјалните станови требаше да се доделат првенствено на станбено необезбедените граѓани со

ниски лични примања, децата без родители со навршени 18 години, млади брачни двојки со деца помали од 12 години, како и семејствата со просечни приходи по член на семејство не поголеми од 75 отсто од бруто-домашниот приход по глава на жител.

УЈП ЌЕ ГО ИНТЕНЗИВИРА ПРОЦЕСОТ НА ФИСКАЛИЗАЦИЈА

„Процесот на фискализација беше стопиран пред парламентарните избори, така што досегашниот процент на фискализација е исклучително низок, односно само 10%, иако требаше да биде најмалку 30%. Фискализацијата ќе продолжи, а овој систем ќе се врати во нормално функционирање. Сепак, не сме сигурни дека годинава ќе успееме целосно да го завршиме тој процес,, изјави новиот директор на Управата за јавни приходи, Зоран Васковски.

Според податоците на Управата за јавни приходи, во трговските објекти во државата досега се инсталирани вкупно 4.190 фискални каси, а околу 815 апарати се поставени, но се уште не се фискализирани. Овде станува збор за големите и средните трговски фирми, односно двете групи што досега требаше да го фискализираат своето работење.

Со цел да се забрза фискализацијата, како една од мерките што ќе ги преземе УЈП, е засилување на контролите кај даночните обврзници. Доколу трговскиот објект нема каса, Управата поднесува прекршочна пријава. „И во минатата година биле поднесени голем број пријави, но тие се уште чекаат судска разврска,, вели Васковски. Инаку, казните за непоседување фискална каса се високи и се движат меѓу 250.000 и 300.000 денари.

ЗАГУБАРИТЕ - ПРИОРИТЕТ И НА НОВАТА ВЛАДА

Условите за повлекување на средства од ФЕСАЛ 2 - аранжманот од Светска банка се исполнети, бидејќи е решен статусот на „еден плус четири загубари“, така што единствено се чека на потпишување на договорот со Меѓународниот монетарен фонд за да се повлечат овие средства во износ од 20 милиони долари. Поточно, како решени од оваа група се сметаат „Југохром“, „Годел“, „Готекс“, „Злетово батерии“ и „Порцеланка“.

Според официјалната информација од Владата, за исполнување на условите од овој аранжман во наредниот период треба да се решат од седум до девет претпријатија преку стечајна постапка и две фирми со продажба на акции. Според проекциите, за тоа се потребни вкупно 83,5 милиони евра. Оваа огромна сума се должи на огромните обврски кои ги наталожуваат фирмите и тоа по основа на неплатени долгови, како и заостанатите плати и придонеси и тоа за период од неколку години наназад. Владата на својата последна седница предложила мерки за побрзо и поефикасно решавање на загубарите, задолжувајќи ги ресорните министерства да преземат мерки и активности за надминување на затекнатите состојби во овие фирми.

ЕКСПОРТ-ИМПОРТ БАНКА ПОД ПРИНУДНА УПРАВА

Со решение на гувернерот на Народна банка на Република Македонија, поради констатирани неправилности и незаконитости во работењето на Експорт-импорт банка, именуван е привремен управник за период од шест месеци, а банката е исклучена од платниот промет. Согласно со Законот за банки, тој е должен во рок од 45 дена да поднесе извештај до Централната банка за евентуалните можности за нејзин натамошен опстанок и тоа преку основање нова банка, со средства од несолвентната банка преку докапитализа-

ција, од страна на инвеститори кои делумно или целосно ќе ја откупат банката или побарувањата и обврските за период не подолг од една година. Постои можност банката да биде продадена на друга банка за период од една година, а доколку се оди на евентуална ликвидација, ќе треба да се оцени висината на средствата кои би се оствариле од оваа постапка.

До крајот на февруари се очекува да биде готов извештајот на привремениот управник за затечената состојба во банката, како и неговата оценка за идните можности за нејзино работење.

СОЛУНСКОТО ПРИСТАНИШТЕ ИМ ГИ НУДИ УСЛУГИТЕ НА МАКЕДОНСКИТЕ ПАРТНЕРИ

Акционерското друштво Солунско пристаниште, во хотелот „Александар палас“ одржа презентација на своите потенцијали и услуги за македонските бизнисмени и деловни партнери со цел да ја прошири и продлабочи соработката што ја има на овие простори веќе неколку децении.

За почетоките на соработката со Македонија по осамостојувањето говореше претседателот на Одборот на директори, Апостолос Геницарис, кој нагласи дека соработката со македонските фирми поинтензивно почна пред седум години, така што тие сега се значаен и релевантен партнер. На почетокот за ова друштво важеше дека нуди скапи услуги за товаране и истоварување, но со модернизацијата, и пред се со приватизацијата на пристаништето, тоа навлезе во пазарните води и, соочено со конкуренцијата, постепено ги намалуваше цените на услугите. Сега, според директорите на Солунското пристаниште, тоа е најевтиното пристаниште на Балканот кое нуди најквалитетни услуги за товаране и истоварување на стоки, складирање во магацински простор и најмодерна технологија. Инаку, по приватизацијата Солунското пристаниште и официјално котира на Атинската берза.

АНАЛИЗА НА ЕКОНОМСКИОТ РАСТ ВО МАКЕДОНИЈА ВО ПЕРИОДОТ 1997-2001 ГОДИНА

Д-р. Брајан В. РОБЕРТС

Сметководството на економскиот раст е метод кој го користат економистите за расчленување на економскиот раст на компоненти кои се припишуваат на растот на фактори на производството како што е работната сила, капиталот и продуктивноста

Вовед

Споредбата на економскиот раст во Македонија со искуствата на другите земји покажува дека придонесот на порастот на капитал во вкупниот економски раст е далеку помал од она што би се очекувало. Искуствата со долгорочниот раст на многу развиени земји и земји во развој укажуваат на фактот дека порастот на физичкиот капитал треба да има удел од околу 50% во порастот на реалниот БДП. Во Македонија, во периодот 1997-2000/01, порастот на физичкиот капитал учествува со само 14%. Активностите во врска со сметководството на растот во Македонија покажуваат дека најважна причина за релативно нискиот економски раст во последно време е ниската стапка на инвестиции во физичкиот капитал. Затоа, разбирањето на причините за оваа ниска стапка на инвестиции и развивањето соодветни и посакувани политики за стимулирање на капиталните инвестиции мора да добијат висок приоритет од страна на Владата на Македонија.

Теорија и методи за сметководство на економскиот раст

1. Сметководството на економскиот раст е метод кој го користат економистите за расчленување на економскиот раст на компоненти кои се припишуваат на растот на фактори на производството како што е работната сила, капиталот и продуктивноста. Сметководството на растот започнува со одредување на основна теорија на производство, обично прикажана во математичка спецификација на функцијата на производство. Вообичаената форма на неокласичната функција на производство е:

$$(i) \quad Y=A \cdot F(K,L)$$

каде Y е мерка за реален аутпут, како што е БДП, K е мерка за инпутот на капитал во производството, L е мерка за инпутот на работна сила во производството, A е „вкупна факторска продуктивност“, (некогаш се нарекува и „резидуал“) а $F(K,L)$ е математичка функција која го трансформира инпутот во резултат.

2. Вкупната факторска продуктивност е концепт од централна важност за макроекономијата и економијата на растот, бидејќи беше воведен во економијата во 50-ите години, од страна на економистот Роберт Солоу. Таа претставува вкупен степен на ефикасност со кој се користат факторите на производство- K и L . Да земеме две економии со идентични нивоа на инпути на капитал и работна сила. Доколку A е повисока во една од нив, тогаш земјата ги користи нејзиниот капитал и работната сила поефикасно од другата, односно нејзината продуктивност е повисока и таа произведува повеќе. Основниот наод на Солоу во доцните 50-ти години беше дека во американската економија во првата половина на дваесеттиот век, околу половина од растот на економијата беше резултат на пораст на вкупната факторска продуктивност. Овој наод беше неочекуван и запрепастувачки и укажа на фактот дека е неоправдано нагласувањето на акумулацијата на капитал, која ја посочуваа економистите како извор на растот. Поновите студии на растот во повоен период покажуваат дека порастот на физичкиот капитал учествува со околу 50% во порастот на реалниот БДП, а порастот на вкупната факторска продуктивност со околу 30% (види табела во Анексот).

3. Класичната спецификација на функцијата на производство што се користи во овој меморандум е функцијата на Cobb-Douglas:

Д-р Брајан В. Робертс е советник за макроекономија на Министерството за финансии на Република Македонија. Тој работи со Секторот за макроекономска и развојна политика на националната економија со цел да развие модели за предвидување и изведување на анализа на економските политики. Д-р Робертс е економски советник уште од 1990 година и има работено со владите на Русија, Полска, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Ерменија, Казахстан и Киргистан. Тој исто така бил доцент професор по економија при Универзитетот во Мајами, Флорида, САД. Неговата истражувачка работа е во полето на макроекономијата, економскиот раст, развојната економија и економиите во транзиција.

$$(ii) \quad Y=A \cdot K^{\alpha} L^{1-\alpha}$$

Каде $0 < \alpha < 1$. Спецификацијата на Cobb-Douglas често се применува во макроекономската анализа бидејќи задоволува некои важни услови кои произлегуваат од теоријата на економско производство и бидејќи е мошне погодна од математичка гледна точка. Особено е поедноставно да се изрази функцијата на производство на Cobb-Douglas како однос помеѓу стапките на пораст на производството и инпутите наместо на нивоата:

$$(iii) \quad dY/Y = dA/A + \alpha \cdot dK/K + (1-\alpha) \cdot dL/L,$$

каде dY/Y , dK/K и dL/L се процентни стапки на пораст на реалниот БДП, капитални услуги и услуги

Во периодот 1997-2000/01 година, реалниот БДП во Македонија имаше просечен пораст од околу 2,8% годишно. Ова е онолку добра проценка колку и оние на оценетиот потенцијал за среднорочен пораст на македонската економија, претпоставувајќи ги сличните внатрешни и надворешни економски и политички опкружувања.

со работна сила, соодветно, а dA/A е пораст на вкупната факторска продуктивност.

4. Ја користиме равенката (iii) за проценување на просечната годишна стапка на пораст на вкупната факторска продуктивност во Македонија со нејзино преуредување како:

$$(iv) \quad dA/A = dY/Y - \alpha \cdot dK/K - (1-\alpha) \cdot dL/L$$

За да може да ја искористиме равенката (iv), ни требаат емпириски податоци за пораст на реалниот БДП, пораст на капиталните услуги, пораст на услугите со работна сила и параметарот α . Идеалната мерка за капитални услуги кои се користени во производството би требало да ги земе предвид: обемот на физички капитал, кој ѝ е на располагање на економијата, и стапката на негова искористеност. Податокот за стапката на искористеност на капиталот обично не е расположлив и економистите мораат да ја користат мерката на вкупниот фонд на физички капитал, која е соодветно прилагодена за амортизацијата. Слично на тоа, мерката за работна сила која обично се користи за сметководство на растот е вкупниот број на вработени лица.

5. Параметарот α може да се пресмета економетриски со користење на историски податоци за стапките на пораст на инпутот и производството, или може да се изведе од податоците на националните сметки. Нема доволно податоци во Македонија за економетриско пресметување на α . Може да се покаже дека ако се претпостави дека економијата е конкурентна, параметарот α е еднаков на делот на доходот од капитал во вкупниот национален доход. За жал, податоците кои се потребни за проценување на делот на доходот од капитал сè уште не се расположливи за Македонија. Сепак, во многу студии за сметководство на растот, α се проценува или економетриски или со користење на податоци од националните сметки и за развиените земји и за земјите во развој и постојат цврсти докази дека во типична развиена земја (земја на OECD) α изнесува околу 0,33, а во типична земја во развој, α изнесува околу 0,4. Ние ја користиме вредноста од $\alpha=0,4$ во овој меморандум.

Сметководство на економскиот раст во Македонија во периодот 1996-2001 година

6. Со цел да се пресмета порастот на вкупната факторска продуктивност, потребни ни се податоци за порастот на производството, dY/Y , вработеноста, dL/L и порастот на капиталниот фонд, dK/K . Во табела 1

Табела 1

	Податоци за националниот доход		Податоци од Анкетата за работна сила			Фонд на физички капитал	
	Вкупен БДП (цени во 1997)	Создавање на бруто основен капитал	Месец на анкета на анкета	Вкупна вработеност		Номинален нето фонд на капитал (нефинансиски сектор)	Процент на нето фонд на капитал (цени во 1997)**
				(А)	(Б)		
1991	208.506	44.236				260.289	
1992	191.409	36.893				271.152	
1993	189.112	33.978				278.015	
1994	185.785	31.061				281.274	
1995	183.715	34.226				287.373	
1996	185.891	36.457	Април	537.591	524.946	295.093	
1997	188.568	34.889	Април	512.301	526.032	300.473	
1998	194.979	33.982	Април	539.762	542.492	304.407	
1999	203.363	33.506	Април	545.222	547.534	307.473	
2000	212.514	32.434	Април	549.846	574.577	309.160	
2001	202.951	28.931*	Октомври	599.308	580.325	307.175	
2002			Април	561.341			

(А): Вработеност во април во годината X

(Б): Просечна вработеност во април во годината X и X+1

* Процентот врз основа на номинална вредност на создавањето бруто основен капитал во 2001 година и инфлација на цени на капитални добра во 2001 година.

** Пресметано како капитален фонд во годината t-1 плус создавање на бруто основен капитал во годината t минус амортизација во годината t. Амортизацијата е проценета со претпоставена стапка на депресијација од 10% на вкупниот капитален фонд.

Извор: Различни публикации на Државниот завод за статистика. Вредноста на номиналниот нето капитален фонд во 1997 беше добиена од Министерство за финансии која што ја доби од Државниот завод за статистика.

подолу се прикажани расположливите податоци за овие варијабли:

7. Постојат два начини на мерење на вработеноста во економијата на Македонија. Еден начин е анкетата на фирми која Државниот завод за статистика ја спроведуваше со години во Македонија. Квалитетот на овие податоци драстично се намали во текот на транзицијата. Како резултат на тоа, ДЗС започна со спроведување на Анкетата за работна сила според меѓународни стандарди од 1996 година. Со оваа Анкета се добиваат поточни податоци за вистинската вработеност во Македонија и ние ќе ја користиме оваа анкета како извор на податоци за Л. Сепак, бидејќи Анкетата се спроведува само еднаш годишно (во април освен во 2001 година, кога се спроведе во октомври), не е можно да се пресмета просечно ниво на вработеност во текот на календарската година. Затоа сме соочени со проблемот да се пресметаат стапките на пораст од година на година со користење само на вредностите од април или да се пресмета просек на вредностите за годината X и X+1, па потоа да се пресметаат стапките на пораст. За да бидеме темелни, ги прикажуваме резултатите од двата пристапа.

8. Постојат расположливи податоци за бруто и нето вредноста на капиталниот фонд во нефинансискиот сектор во Македонија во периодот 1997-1999 година. Со цел да се создадат временски серии за фондот на капитал, ја земаме номиналната вредност на нето капиталниот фонд во 1997 година и ја прошируваме наназад и нанапред користејќи ги временските серии за бруто инвестициите во физички капитал (земено од националните сметки) и ја одземаме амортизацијата. Немаме директна мерка за амортизацијата и претпоставуваме дека физичкиот капитал се амортизира со стапка од 10% годишно. Ова е стандардна претпоставка при развивањето на сериите на капитален фонд во другите земји.

9. Податоците за реалниот БДП во Македонија се прикажани графички погоре. Постои драстичен пад во 1992 година поради истовремените влијанија на транзицијата кон пазарна економија и последиците од распадот на Југославија. БДП продолжи да паѓа до 1996 година, кога ослабнаа ефектите од транзицијата и регионалните конфликти и започна пораст. Како што може да се види од табелата подолу, во 1996 и 1997 година имаше пораст од околу 1,3%, но истиот се забрза во 1998 година на 3,4% а во 1999 и 2000 година достигна околу 4,4%. Растот во 1999 и 2000 година беше посебно стимулиран од последиците на конфликтот во Косово. Во 2001 година, БДП падна за 4,5% поради избивањето на граѓанскиот конфликт. За целите на овој меморандум, ќе го земеме предвид периодот почнувајќи после 1995 година, кога повторно дојде до пораст. Посебен предизвик се годините 2000 и 2001: порастот беше невообичаено голем во 2000 година поради позитивниот надворешен шок, а во 2001 година беше невообичаено негативен пора-

Прелиминарната проценка на просечниот пораст на вкупната факторска продуктивност во анализираниот период е нешто повисока од 1% годишно. Со правење на стандардни претпоставки користени во анализата за економски раст, основната равенка за сметководството на економскиот раст ни дава стапка на пораст на вкупната факторска продуктивност од околу 1,15%. Ова во основа е исто со стандардната стапка на долгорочен пораст на вкупната факторска продуктивност која ја имаат развиените земји и земјите во развој во повоениот период. Затоа, скорешниот пораст на продуктивноста во Македонија е соодветен, иако не е спектакуларен.

Табела 2

	Пораст на БДП	Пораст на капитален фонд	Пораст на вработеноста		Пораст на вкупната факторска продуктивност*	
			(А)	(Б)	(А)	(Б)
1992	-8,2%	4,2%				
1993	-1,2%	2,5%				
1994	-1,8%	1,2%				
1995	-1,1%	2,2%				
1996	1,2%	2,7%				
1997	1,4%	1,8%	-4,7%	0,2%	3,5%	0,6%
1998	3,4%	1,3%	5,4%	3,1%	-0,3%	1,0%
1999	4,3%	1,0%	1,0%	0,9%	3,3%	3,3%
2000	4,5%	0,5%	0,8%	4,9%	3,8%	1,3%
2001	-4,5%	-0,6%	9,0%	1,0%	-9,6%	-4,8%
1997-2001	1,8%	0,8%	2,2%	2,0%	0,1%	0,2%
1997-2000	3,4%	1,2%	0,6%	2,3%	2,6%	1,6%
1997-авг (2000-2001)	2,8%	1,1%	1,7%	2,4%	1,4%	0,9%

Пораст на вкупната факторска продуктивност*

ди негативниот внатрешен шок. Овие години треба да се „испеглаат“ за да се филтрира влијанието на овие невообичаени шокови на економијата. Еден начин да се испеглаат овие шокови од сериите на податоци е да се земе предвид просекот на вредностите за 2000 и 2001 година наместо да се земат годините поединечно. Затоа ќе прикажеме резултати за периодот 1997-2000, 1997-2001 и 1997-просек (2000:2001).

10. Стапките на пораст на БДП, вработеност и капитален фонд се дадени во табела 2 подолу за секоја година за периодот 1997-2001 година, како и просечната годишна стапка на пораст за периодите 1997-2000, 1997-2001 и 1997-просек (2000-2001). Со користење на равенката (ив) и претпоставката дека $\beta=0,4$, вкупната факторска продуктивност се движи од ниска вредност од околу 0,1% до висока вредност од околу 2,1% во периодот 1997-2000 година. Ги претпочитаеме

Потенцијалната стапка на пораст од 2,8% може да се расчлени на три фактори кои придонесуваат за порастот: 45% се должат на порастот на вработеноста, 14% на порастот на физичкиот капитал и 41% на порастот на вкупната факторска продуктивност. Ова покажува дека во последните години, голем дел на растот во Македонија резултираше од порастот на продуктивноста, а помал дел од порастот на физичкиот капитал. Креаторите на макроекономските политики и јавноста треба да и посветат поголемо внимание на улогата која ја имал и која може да ја има во иднина порастот на продуктивноста за економскиот раст во Македонија.

резултатите за периодот 1997-просек (2000-2001), бидејќи невообичаените шокови од 2000 и 2001 година се анулирани. Со ова добиваме резултат дека просечниот годишен пораст на вкупната факторска продуктивност бил помеѓу 0,9-1,4% (во зависност од мерката на вработеност која се употребува). Просекот на овие крајни резултати е 1,2%. Сметаме дека ова е најдобрата проценка на вкупната факторска продуктивност што може да се направи во Македонија за блиското минато имајќи го предвид ограничениот број на расположливи набљудувања и податоци.

11. Овие резултати ни наведуваат на следниве важни заклучоци. Прво, потенцијалната стапка на раст на македонската економија на краток рок, како што може да се види од искуството од периодот 1997-2001 е околу 3%. Ова е под претпоставка дека внатрешното и надворешното економско и политичко опкружување ќе биде слично на она кое преовладувало во тој период. Второ, оваа потенцијална стапка на раст може да се расчлени на три инпути на пораст: 45% од пораст на вработеноста, 14% од пораст на капиталот, а 41% од пораст на вкупната факторска продуктивност. Ова покажува дека голем дел од растот во Македонија е резултат на порастот на продуктивноста, а помал дел

на пораст на капиталот. Иако креаторите на макроекономските политики и јавноста посветуваат големо внимание на потребата од повеќе инвестиции во физичкиот капитал, треба да се стави акцент на мерките за стимулирање на продуктивноста.

12. Конечно, важно е да се спореди неодамнешното искуство на Македонија со економскиот раст на другите земји. Би било интересно да се спореди искуството на Македонија со искуствата на другите земји, но постојат малку студии на располагање. Сепак, голем дел на емпириските докази за искуствата со растот на развиените земји и земјите во развој се расположливи. Во табелите 3 и 4 се прикажани искуствата со растот на земјите од групата Г-7 во периодот 1960-1990 година, на земјите од Латинска Америка во периодот 1940-1980 година и на земјите од Источна Азија во периодот 1966-1990. Од овие резултати и споредбата со неодамнешното искуство на Македонија може да се извлечат следниве клучни заклучоци:

- И во развиените земји и во земјите во развој, главен извор на раст е порастот на физичкиот капитал, кој учествува со околу 50% во порастот на реалниот БДП на земјите од групата Г-7, Латинска Америка и земјите од Источна Азија;
- Учеството на порастот на физичкиот капитал во порастот на реалниот БДП во Македонија е само 14%, далеку под вообичаеното учество од 50%. Ова укажува на фактот дека инвестирањето во физичкиот капитал е далеку помало отколку што би се очекувало, имајќи го предвид вообичаеното пост-воено искуство со растот;
- Порастот на вкупната факторска продуктивност во сите три региони е во просек 1,2-1,3% годишно. Македонската стапка од 1,15% е прилично блиску до ова ниво. Затоа, порастот на продуктивноста во Македонија е соодветен, иако не е спектакуларен.

Табела 3

	Тренд на пораст на реален БДП	Учество на капитал	Учество на работна сила	Вкупна факторска продуктивност
Македонија, 1997-2000/01	2,8	0,40 (14%)	1,26 (45%)	1,15 (41%)
Сите земји во развој, 1971-1992	5,2	2,5 (48%)	1,3 (23%)	1,3 (25%)
-Африка	3,4	1,9 (58%)	1,3 (36%)	0,2 (6%)
-Азија	6,5	2,8 (43%)	1,1 (17%)	2,6 (40%)
-Блискиот исток и Европа	5,0	3,3	1,6	НА
-Западна хемисфера	4,0	1,9 (48%)	1,5 (35%)	0,5 (13%)

Извор: Pierre-Richard Agenor i Peter J. Montiel, Development Macroeconomics (Princeton: Princeton University Press, 1999), табела 17.2, страна 676. Оригинален извор на податоците: ММФ.

Табела 4

	пораст на реален БДП	Учество на капитал	Учество на работна сила	Вкупна факторска продуктивност
Македонија, 1997–2000/01				
	2,8	0,40 (14%)	1,26 (45%)	1,15 (41%)
Земји од групата Г–7: 1960–1990				
Канада	4,1	2,3 (56%)	1,4 (33%)	0,5 (11%)
Франција	3,5	2,0 (58%)	0,0 (1%)	1,5 (41%)
Германија	3,2	1,9 (58%)	–0,3 (–8%)	1,6 (49%)
Италија	4,1	2,0 (49%)	0,1 (3%)	2,0 (48%)
Јапонија	6,8	3,8 (57%)	1,0 (14%)	2,0 (29%)
Велика Британија	2,5	1,3 (52%)	–0,1 (–4%)	1,3 (52%)
САД	3,1	1,4 (45%)	1,3 (42%)	0,4 (13%)
Латино–американски земји: 1940–1980				
Аргентина	3,6	1,6 (43%)	1,0 (26%)	1,1 (31%)
Бразил	6,4	3,3 (51%)	1,3 (20%)	1,8 (29%)
Чиле	3,8	1,3 (34%)	1,0 (26%)	1,5 (40%)
Колумбија	4,8	2,1 (43%)	1,6 (32%)	1,2 (25%)
Мексико	6,3	2,6 (41%)	1,5 (23%)	2,3 (37%)
Перу	4,2	2,9 (68%)	1,4 (32%)	0,0 (0%)
Венецуела	5,2	3,0 (57%)	1,8 (34%)	0,5 (10%)
Просек	4,9	2,4 (48%)	1,3 (28%)	1,2 (24%)
Земји од Источна Азија : 1966–1990				
Хонг Конг	7,3	3,1 (42%)	2,0 (28%)	2,2 (30%)
Сингапур	8,5	6,2 (73%)	2,7 (32%)	–0,4 (–5%)
Јужна Кореа	10,3	4,8 (46%)	4,4 (42%)	1,2 (12%)
Тајван	9,1	3,7 (40%)	3,6 (40%)	1,8 (20%)
Просек	8,8	4,4 (50%)	3,2 (36%)	1,2 (14%)

Извор: Robert Barro i Xavier Sala-i-Martin, *Economic Growth* (Cambridge: MIT Press, 2001), табела 10.8, стр. 380–81.

Овие активности за сметководство на растот ги прилагодија инпутите на капитал и работна сила на промените во квалитетот на инпутите.

Ограничувања на анализата

13. Постојат неколку ограничувања во врска со горе-објаснетата анализа кои треба да се имаат на ум при проценка на резултатите. Прво, го проценивме искуството со растот во текот на само пет години,

Анекс: Коефициент на капитал во однос на аутпут

Табела 5

Македонија, 1997 година	
Нето капитален фонд	1,59
Бруто капитален фонд	2,89
Други земји, 1990 година	
Сите земји	2,94
Земји од Африка	2,85
Земји од Азија	2,42
Земји од Блискиот исток	2,80
Земји од Латинска Америка	3,20
Земји на OECD	3,16

Извор: Коефициентите капитал-аутпут за другите земји се пресметани од податоците прикажани во Збирката на податоци на Nehru и Dharehwa (www.worldbank.org/research/growth/ddnehdha.htm). Nehru и Dharehwa користеа различни техники за проценка на почетниот фонд на капитал (вообичаено во 1950 година) и за најсоодветен беше сметан изменетиот пристап на Харбергер. Серијата на капитален фонд потоа беше генерирана со употреба на податоците за инвестиции кои беа собрани според методот на постојан попис.

што е многу краток временски период. Активностите на сметководство на растот вообичаено се прават за периоди од 20 до 40 години. Ова ограничување е зајакнато од фактот што македонската економија беше предмет на многу висок степен на колебливост во текот на овие пет години, и годишните стапки на раст на БДП и вработувањето прилично се разликуваа од година во година. Како резултат на ова, годишниот раст на производството беше прилично колеблив (види табела 2). Петгодишното движење дава повеќе информации отколку која било едногодишна вредност, но не е невообичаено да се видат големи промени во петгодишните движења во активностите за сметководство на растот за земјите во развој во повоениот период.

14. Второ, нашите мерила за инпутите во производството, како капиталот, така и трудот, не се прилагодени на промените во квалитетот. Многу активности на сметководството на растот кои се извршени од времето на пионерската работа на Солоу во педесеттите години на дваесеттиот век, се обидоа да направат разлика меѓу промените во количината на капиталот и трудот кој се користи за производство, како и нивниот квалитет. Постојат различни техники за мерење на промената на квалитетот на инпутите; нивната примена на случајот на Македонија е задача за идно истражување. Можеме само да забележиме дека прашањата за промена на квалитетот може да се поважни во текот на транзиционото искуство, како во случајот на Македонија, отколку во текот на постабилен раст, раст при „стабилна ситуација“, кој е карактеристичен за земјите во развој и развиените земји.

МАКРОЕКОНОМСКИТЕ ПРЕДИЗВИЦИ - I ДЕЛ

Во наредниот период, креаторите на политиката треба да ја обноват пазарната рамнотежа преку новиот микс на фискална, монетарна и девизна политика. Истите ќе создадат благопријатен деловен амбиент и солидна подлога за фундаментално заснован раст и издржани економски реформи на пазарот на работна сила, пост-приватизационо реструктурирање на претпријатијата, подобрување на корпоративното управување и продолжување на оперативното реструктурирање на финансискиот сектор

Д-р Глигор
БИШЕВ

Д-р Глигор Бишев е Прв генерален директор на Стопанска банка А.Д. Скопје. Роден е во 1958 година во Струмица, Република Македонија. Дипломирал на Економскиот факултет во Скопје во 1980 година, а магистрирал на истиот во 1985 година на тема „Понуда на пари во современата монетарна теорија...“ Докторира на Економскиот факултет во Скопје во 1991 година. Извршувал голем број на одговорни функции, меѓу кои ќе ги споменеме: Заменик гувернер на Народната банка на Република Македонија, член на Управниот одбор на Агенцијата за санација на банка, член на Управниот одбор на Пазарот на пари, Скопје и многу други функции. Во моментов, покрај функцијата Прв генерален директор, Глигор Бишев е Вонреден професор на дипломските студии на Економски факултет – Прилеп, Професор на пост-дипломските студии на Економскиот институт во Скопје, член на Societe Universitaire Europeenne de Recherches Financieres (SUERF) и член на Комисијата за хартии од вредност. Одлично го владее англискиот јазик.

Република Македонија влезе во зрела транзициона фаза на пазарна економија во 1998 година. Процесот беше прекинат во 1999 година за време на косовскиот конфликт и во 2001 година за време на безбедносната криза на земјата. Рецесијата во 1999 година беше избегната благодарение на експанзијата на услужниот и угостителскиот сектор, кои беа директно поврзани со косовската криза. Меѓутоа, основите на економијата беа поткопани.

Реструктурирањето на реалниот сектор беше во застој. Домашната потрошувачка, особено државните расходи значително се зголемија. Фискалниот дефицит иако достигна 6,1% од БДП во 2001 година, сепак, остана под контрола. Поопасни беа квази-фискалните дефицити на јавните претпријатија и јавните фондови (фондот за патишта и фондот за здравствено осигурување), кои официјално не прикажуваа дефицити туку ги зголемија своите достасани, а неплатени обврски. Данокот на финансиски трансакции кој беше воведен во втората половина на 2001 година го намали фискалниот дефицит кој за 2002 година се предвидува да изнесува 3,6%, но доведе и до зголемување на сивата економија. Парите во оптек, кои служат како главен показател на неофицијалната економија, двојно се зголемија во 2002 година споредено со 2001 година.

Поради тешката безбедносна криза и високата политичка нестабилност, економијата во 2001 година влезе во тешка рецесија. Рецесијата продолжи и во 2002 година. Во 2002 година постојната висока невработеност (30,5% во 2001) се зголеми за 2 процентни поени. Населението кое живее под линијата на сиромаштија во средината на 2002 година претставуваше 27% од вкупното население. Слабо здравување се очекува во вториот квартал на 2003 год-

ина. Меѓутоа, здравувањето нема да биде толку силно, за да ја намали невработеноста во 2003 година.

Безбедносната криза и политичката нестабилност неповолно влијаеја врз спроведувањето на законските прописи и функционирањето на правните институции. Истовремено, корупцијата на администрацијата цветаше. Ова секако не претставуваше благопријатен амбиент за претприемачите и за економското здравување. Приливот на странски приватен капитал исчезна. Дефицитот на тековната сметка главно се финансираше од тековни трансфери.

Донациите на странските влади го спречија одливот на девизни резерви. Тие останаа на високо ниво (УСД 833 милиони на крајот на август 2002 година или 4,9 месеци од увоз). Стабилноста на цените се одржуваше преку стратегијата на насочување на курсевите. Курсот на денарот дефакто беше врзан за еврото, а неговата стабилност се одржуваше преку превисоките каматни стапки. Стапките на пазарот на пари се зголемија за три

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

пати во рок од шест месеци (од 6,7% во јануари 2001 година на 20% во јули 2001 година). Во 2002 година беа воведени монетарни рестрикции, но каматните стапки останаа високи. На крајот на ноември 2002 година, каматната стапка на пазарот на пари изнесуваше 13,6%.

Стратегијата на таргетирање на курсевите се покажа многу успешна во контролирањето на инфлацијата. Стабилноста на цените во 2002 година (1,2% на крајот на ноември) се врати на нивото на индустриските земји.

Продолжената рецесија и високите каматни стапки немаа неповолни дејства врз финансискиот сектор. Монетарното затегање се совпадна со брзото реструктурирање на банкарството што беше диктирано од најголемата банка - Стопанска банка Скопје, по нејзиното преземање од страна на Националната банка на Грција, Европската банка за обнова и развој и Меѓународната финансиска корпорација. Така, превисоките каматни стапки и тешката рецесија не беше проследена како што обично се случува со финансиска криза. Напротив, во македонскиот случај, таа не само што беше избегната, туку ефикасноста на банкарскиот сектор се зголеми.

Главен предизвик во наредните месеци ќе биде негување на функционирањето на институциите, спроведување на владеењето на законот и интеграцијата на земјата. Паралелно со тоа, креаторите на политиката треба да ја обноват пазарната рамнотежа преку новиот микс на фискална, монетарна и девизна политика. Истите ќе создадат благопријатен деловен амбиент и солидна подлога за фундаментално заснован раст и издржани економски реформи на пазарот на работна сила, пост приватизационо реструктурирање на претпријатијата, подобрување на корпоративното управување и продолжување на оперативното реструктурирање на финансискиот сектор.

Деталната анализа на горе наведените прашања е прикажана во петте дела кои следуваат по уводното поглавје. Второто поглавје е посветено на резултатите на реалниот сектор и процената на успешноста на макроекономската политика. Во третото поглавје се обработува пазарот на работна сила: квалитет на работната сила, флексибилност и мобилност на работната сила, стапка на невработеност, и сиромаштијата. Рамнотежата на платниот биланс, задолжувањето во странство, и странските директни инвестиции се прикажани во четвртото поглавје. Политиката на управување на побарувачката: монетарна политика и фискална политика се анализирани во петтото и шестото поглавје. Завршните забелешки се прикажани на крајот во седмото поглавје.

Табела 1: Основни макроекономски индикатори

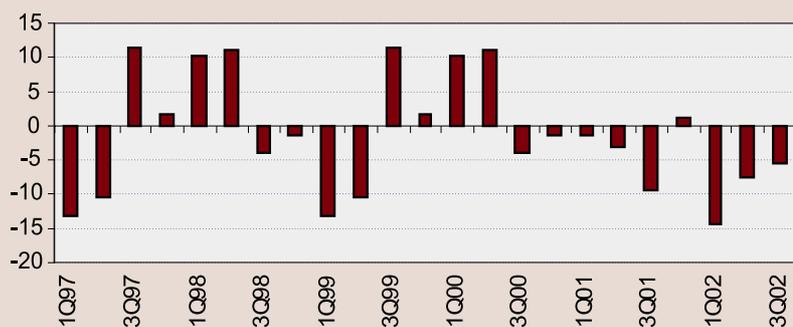
Години	1997	1998	1999	2000	2001	2002*
Производство:						
процентна промена						
- БДП	1.4	3.4	4.3	4.5	-4.1	0.0
-Индустриско производство	-0.1	4.5	-2.6	3.5	-3.1	-5.8
-Земјоделско производство	1.0	4.0	1.0	3.5	-9.8	2.5
Економски развој						
- БДП во мил. УСД	3,735	3,577	3,673	3,587	3,467	3,689
- БДП по жител	1,867	1,788	1,836	1,708	1,651	1,677
- Бруто национално штедење како % од БДП	12.7	14.0	18.8	20.1	12.3	14.1
- БДП Дефлатор	103.4	101.4	102.7	108.2	104.2	101.8
Вработеност и плати						
- Број на вработени лица (крај на годината)	313,808	312,951	315,092	307,220	292,892	278,350
- Број на невработени (крај на година)	254,666	260,000	357,000	366,211	360,340	381,012
- % на невработеност	36.0	34.5	32.4	32.1	30.5	32.5
- Индекси на реални нето заработки (1990=100)	65.1	67.6	70.0	69.8	68.5	69.3
- Нето просечна плата во УСД	182	172	170	155	154	168
Процентни промени на цени						
- Индекс на цени на производители	4.2	4.0	-0.1	8.9	2.0	-1.0
- Индекс на трошоци на живот	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	2.2
- Годишен просек	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	2.1
- Крај на годината						

* Проценка

Економска активност

По тешката рецесија во 2001 година, кривото економско здравување започна во вториот квартал на 2002 година кога БДП на годишно ниво се зголеми за 0,3%. Предвидувањата за 2002 година варираат помеѓу 0% и 0,5%. Економската активност во индустрискиот сектор, која претставува 26% од БДП, беше забавена шеснаесет месеци по ред. До крајот на третиот квартал на 2002 година, намалувањето на индустриското производство се' уште не е запрено. Во периодот јануари - септември 2002 година, споредено со истиот период од претходната година, индустриското производство беше помало за 9,5%. Падот на производството е забележано во 13 од 24 индустриски гранки. Пораст е забележан во 11 индустриски гранки од кои најважни се производството на храна и пијалоци и производството на текстил. Пресвртот се очекува на крајот на првиот квартал на 2003 година.

Индустриско производство: годишни промени

Структурата на потрошувачката не беше поволна и не беше ориентирана кон долгорочно закрепнување на економијата. Политиките на побарувачката главно беа ориентирани кон одржување на ценовната стабилност наместо на стабилноста на економскиот раст. Инвестициите во основни средства, кои се движечка сила на одржлив висок економски раст, опаѓаат од 1997 година. Највисокиот пад беше забележа во 2001 година (10,8%). Во 2001 година учеството на бруто инвестициите во основни средства во БДП се намали на 16,2%. Проекциите за 2002 година го одржуваат истото учество на инвестициите во БДП. Иако ниски, во периодот од 1997 година до 2002 година, инвестициите во земјата беа повисоки од домашното штедење, просечно за 5,3 процентни поени. Во 2001 година дупката беше 3,9%.

Стратегијата на таргетирање на курсевите се покажа многу успешна во контролирањето на инфлацијата. Стабилноста на цените во 2002 година (1,2% на крајот на ноември) се врати на нивото на индустриските земји

Главниот заклучок е двоен. Прво, на среднорочна основа, без увоз на странско штедење (капитал), македонското стопанство не може да постигне брз пораст. На долгорочна основа, склоноста кон штедење треба да расте со побрз чекор отколку во развиените пазарни економии. Со цел на придружување на групата на економии со брз пораст, штедењето во земјата треба да го достигне нивото од 24% до 26% од БДП. Второ, потребата за увоз на странско штедење, на среднорочна основа ќе ја соочи земјата со значителни дефицити на тековната сметка. Овие дефицити не ќе може да се надоместат со корекции на девизниот курс. Напротив, такви корекции ќе произведат само повисока инфлација. Алтернативата за креаторите на политиката би била да прифатат пониски стапки на економски раст. Според тоа, за наредните години главниот предизвик за креаторите на политиката ќе биде да изнајдат соодветна мешавина помеѓу домашното штедење, дефицитот на тековната сметка

и стапката на економски раст. Ефикасната алокација на домашното и странското штедење ќе одигра клучна улога. Главниот тест за банкарската индустрија како главен столб на финансискиот сектор, ќе биде дали е таа цврста и дали има капацитет да ја одигра нејзината историска улога.

Штедење и инвестиции како процент од БДП

Имајќи ја во предвид теоријата на намалени приноси на капиталот и искуството од напредните економии во транзиција, потенцијалната стапка на економски раст во наредната декада би била многу висока, во интервалот од 5% до 7% годишно. Тоа треба да биде среднорочна цел на макроекономските политики. Во исто време, тоа ќе бара обемно и детално реструктурирање на реалниот сектор и пазарот на работна сила, што на краток рок ќе води кон понатамошен привремен пораст на и онака многу високата невработеност.

Освен инвестирањето во земјата, растот треба да биде воден од нето извозот. Ова значи дека економскиот раст повеќе би се потпираше на светската (странската) отколку на домашната побарувачка. Ова е судбина за мали и отворени економии како што е Македонија (2,1 милиони жители и БДП од 3,5 милијарди УСД во 2001). Освен тоа, „отворените економии имаат тенденција на побрз раст од затворените“⁴¹.

Последица е дека извозот на стоки и услуги треба да расте значително побрзо од увозот на стоки и услуги. Овој предуслов не беше постојана карактеристика на македонската економија. Во 2000 година, стапката на пораст на увозот на стоки беше 19,2%, додека стапката на пораст на извозот на стоки беше 11,0%. Заради силната рецесија, во 2001 година извозот и увозот на стоки имаа тренд на опаѓање. Меѓутоа, стапката на опаѓање на увозот беше за 3,9 процентни поени повисока од стапката на извоз на стоки. За 2002 година проектирано е дека извозот на стоки ќе продолжи да опаѓа за 4,3%, додека увозот на стоки ќе се зголеми за 13,1%. Ваквите движења претставуваат доказ дека македонското стопанство не произведува разменливи стоки. Напротив, најголемиот дел од производството претставуваат неразменливи стоки наменети за потрошувачка во земјата. Ова бара брзо реструктурирање на стопанството со мерки на еконо-

⁴¹ Развој на трговијата и намалување на сиромаштијата, Светска банка

мијата на понудата како што се порастот на инвестициите во основни средства, дизајнирање на нови производи, воведување на нови технологии, зголемување на продуктивноста и ефикасноста и намалување на производните трошоци. Мерките на економија на понудата, треба да се комбинираат со соодветни политики за управување со побарувачката.

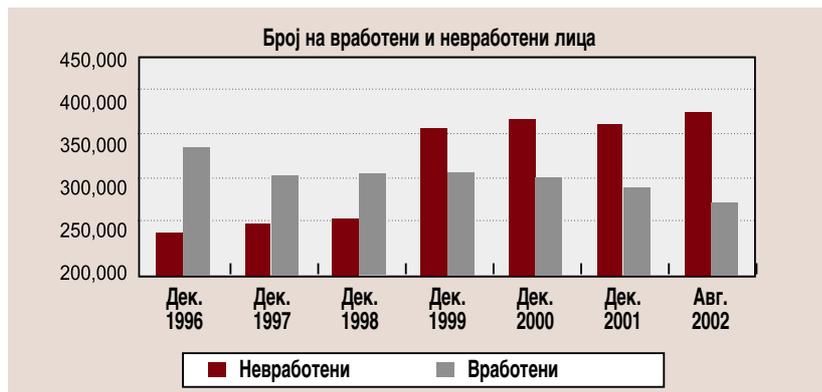
Политиките за раководење со побарувачката се успешни во одржувањето на стабилноста на цените. Од 1996 година, стапката на инфлација се одржува на ниво на земјите од европската унија. Меѓутоа, крајната цел на макроекономските политики: повисок животен стандард и пониска невработеност, како единствена мерка за успешни макроекономски политики, не е постигната. Во текот на последните шест години стапката на невработеност не се симна под 30%. Освен тоа, животниот стандард опаѓаше. Според тоа, БДП по глава на жител по сегашниот курс се намали од УСД 1.867 во 1997 година на УСД 1.677 во 2002 година (оценка). Се докажа дека само политиките за управување со побарувачката не се доволни за одржлив пораст. Фундаменталните услови за пораст: макроекономската стабилност, обезбедување на сопственичките права, некорумпирана администрација, основни јавни услуги, ефикасно корпоративно управување и ефикасен реален и финансиски пазар и пазар на рабона сила мора да постојат за да се постигне крајната цел на макроекономските политики: висок животен стандард и ниска невработеност.

Пазар на работна сила

Главните карактеристики на пазарот на работна сила се: висока понуда на квалификувана работна сила, ниска побарувачка на работна сила во преработувачката индустрија, нееластични трошоци за работна сила во однос на нивото на невработеност, ниска мобилност и флексибилност на работната сила и високи институционални заштитни шеми за вработените. Ова создаде волшебен круг: „работниците се преправаа дека работат, а работодавците се преправаа дека им плаќаат.“ Исходот беше декада на економска стагнација, висока невработеност и низок животен стандард.

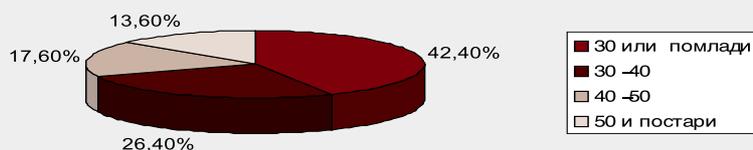
На крајот на август 2002 година, вкупниот број на вработени се намали на 279.009 (не броејќи ги вработените во секторот на индивидуални земјоделци), што е историски најниско ниво за земјата. Освен тоа, 66.125 вработени, или 23,7% не ги добиваа редовно нивните плати. Истовремено, бројот на невработени лица го достигна рекордното ниво: 376.076 на крајот на октомври 2002 година. Така, бројот на невработени лица беше за 97.067 повисок од вработените лица, или имаше 1,3 невработени лица на едно вработено лице. Истовремено, на крајот на октомври 2002 година, имаше 259.185 пензионери. Ако бројот на лица кои бараат вработување и бројот на пензионери се земат заедно, излегува дека коефициентот на вработени лица наспроти зависните лица е 1:2,04.

Освен инвестирањето во земјата, растот треба да биде воден од нето извозот. Ова значи дека економскиот раст повеќе би се потпирал на светската (странската) отколку на домашната побарувачка. Ова е судбина за мали и отворени економии како што е Македонија. Освен тоа, "отворените економии имаат тенденција на побрз раст од затворените"

Во текот на транзиционата декада, бројот на невработени лица ја достигна бројката од 205.000 или 117,8%. Повеќето луѓе кои бараат работа се млади, во најпродуктивна возраст. Така 42,4% од невработените се на возраст од, или се помлади од 30 години. Лицата кои бараат работа, а кои се на возраст помеѓу 31 и 40 години опфаќаат 26,4% од збирот или во кумулативна смисла, невработените на возраст на 40 години или под таа возраст опфаќаат 68,8% од вкупниот број на невработени. Лицата над 40 години возраст опфаќаат 31,1% од вкупниот број на невработени. Скоро 60% од навработените чекаат работа повеќе од четири години. Лицата кои чекаат вработување 12 месеци или помалку се 16,7 % од вкупниот број. Ова укажува дека високата невработеност е структурна, одредена од фундаментални фактори. Како таква, таа може да биде решена само долгорочно, преку поддршка на развојот.

Невработеност по возраст

Во однос на половата структура на невработените, 56,9% од вкупниот број на невработени се мажи. Според квалификација, 69,2% од невработените имаат средно образование, или пониско ниво на образование. Покрај високата невработеност има и високо учество на неактивно население.

Брзиот пазарно воден раст, е најмоќното оружје против сиромаштијата со која се соочува Македонија. Годишните на ценовна стабилност треба да се заменат со години на економска стабилност и динамика. Креаторите на политиката се свесни дека се неопходни сеопфатни и храбри реформи со цел да се намали сиромаштијата. Сепак, потребен е дијалог, прифаќање на реформите и социјален мир

Просечната нето плата по вработен на крајот на август 2002 беше 11,665 Денари или 183 УСД. Во реална смисла таа беше повисока за 4,6% во споредба со истиот месец од претходната година, кога економската активност беше во опаѓање. Во годината на рецесија, 2001 год., реалните плати паднаа за

само 1,9%. Нето платата од 3.000 Денари (УСД 48) или помалку се прима од страна на 5,9% од вработените, нето плата помеѓу 3.001 - 5.000 Денари (УСД 48 - 80) од 15,0% и помеѓу 5.001 до 12.000 Денари (УСД 80 - 198) од 55,1% од вработените. Само 1,4% од вкупниот број на вработени примаат нето плата преку 30.000 Денари (УСД 472).

Македонските домаќинства имаат просечни примања од 13.576 денари (214 УСД) што е 7,1 УСД на ден или 1,8 УСД на ден на лице. Со тоа животниот стандард на населението се сведува на ниво на најслабо развиените земји. Околу 76.722 домаќинства беа корисници на социјална помош во просек во износ од 2.428 Денари (УСД 38) месечно. Социјална помош добиваа 4.918 лица, во износ од 2.645 Денари (УСД 42) месечно, а 17.513 лица користеа социјална помош за домашна грижа во просечен износ од 3.150 Денари (УСД 49).

Брзиот пазарно воден раст, е најмоќното оружје против сиромаштијата со која се соочува Македонија. Годишните на ценовна стабилност треба да се заменат со години на економска стабилност и динамика. Креаторите на политиката се свесни дека се неопходни сеопфатни и храбри реформи со цел да се намали сиромаштијата. Сепак, потребен е дијалог, прифаќање на реформите и социјален мир. Да се има социјален мир, луѓето мора да се чувствуваат безбедни, да имаат гаранции, реална цена на нивниот труд и изгледи кои се базираат на одржлив развој.

(продолжува)

ДИЛЕМАТА "ТОШОВСКИ" - НАПЛИВ НА КАПИТАЛ ВО ЗЕМЈИТЕ ВО ТРАНЗИЦИЈА

Доколку во земјите во транзиција домашните реални каматни стапки не се држат на релативно ниско ниво, ап्रेसијацијата на валутата би можела да привлече огромни приливи на капитал - текови кои се толку големи што би можеле да ги надвладаат напорите на креаторите на политиката за контролирање на инфлацијата и одржливиот дефицит на тековната сметка на платниот биланс. Проблемот за прв пат беше идентификуван во средината на деведесеттите години при разговорите со тогашниот Гувернер на Чешката Народна банка Јосеф Тошовски, поради што и е наречен "дилемата Тошовски"

Стилизиран факт број 1: Постоеше, а и понатаму постои нагласена реална ап्रेसијација на валутите на напредните земји во транзиција од Централна и Источна Европа во однос на валутите во соседните индустриски земји. Доколку во овие земји во транзиција домашните реални каматни стапки не се држат на релативно ниско ниво, апресијацијата на валутата би можела да привлече огромни приливи на капитал - текови кои се толку големи што би можеле да ги надвладаат напорите на креаторите на политиката за контролирање на инфлацијата и одржливиот дефицит на тековната сметка на платниот биланс.

Стилизиран факт број 2: Коефициентот меѓу капиталот и трудот е понизок во земјите во транзиција споредено со понапредните западни соседи. Ограниченоста на физичкиот капитал, надополнета со силното присуство на квалификувана работна сила и инфраструктура, упатува на заклучокот дека за да се постигне рамнотежа меѓу штедењето и инвестициите, потребна е релативно висока каматна стапка. Доколку каматните стапки се ниски, инвестициите во голема мерка ќе го надминат штедењето, што ќе доведе до зголемување на инфлацијата и на нерамнотежата на тековната сметка на платниот биланс.

Судирот меѓу реалната каматна стапка со која се постигнува рамнотежа на ниско ниво, произлезена од стилизираниот факт број еден и реалната каматна стапка со која се постигнува рамнотежа на повисоко ниво, произлезена од стилизираниот факт број два, ги поддржува аргументите кои следат и поставува тешка дилема за економската политика. Проблемот за прв

пат беше идентификуван во средината на деведесеттите години при разговорите со тогашниот Гувернер на Чешката Народна банка Јосеф Тошовски, поради што и е наречен „дилемата Тошовски,“. Пазарот може да ја реши оваа дилема на тој начин што воспоставува ризик-премии за инвестициите во една транзициона економија. Меѓутоа, бидејќи премиите за ризик понекогаш се непостојани и, во секој случај, чувствителни на фактори кои се надвор од моќта на властите, капиталните приливи може да ги надвладаат напорите за стабилизирање на економијата. Оваа статија завршува со определени стратешки императиви кои креаторите на политиките во земјите во транзиција постојано треба да ги имаат на ум; тие, исто така би можеле да се применуваат и во други земји со пазари во развој кои поседуваат релативно добро развиена човечка и физичка инфраструктура.

Табела 1: Високи апресии на валутите

Високите апресии на реалниот девизен курс (РДК) во земјите на Централна и Источна Европа се одговорни за големите добивки во БДП на овие земји мерени во германски марки.¹

(кумулятивна промена во проценти)

1992-1997			1997-2002 ²		
Реален БДП	БДП во ДЕМ	РДК	Реален БДП	БДП во ДЕМ	РДК
7,0	177,7	147,3	18,6	66,9	34,5

Извор: ММФ, *Светски економски преглед (WEO)*, различни години (Вашингтон)

¹ Земји од Централна и Источна Европа се: Бугарија, Чешка, Естонија, Унгарија, Латвија, Литванија, Полска, Романија, Словачка и Словенија. ДЕМ БДП е БДП на земјите од Централна и Источна Европа мерен во германски марки. РЕР е реалната апресиијација на валутите на земјите од Централна и Источна Европа во однос на германската марка.

² Проценки и проекции на World Economic Outlook за 2001-02

Валутите во пораст

Табелата 1 го претставува стилизираниот факт број еден: одржлива реална ап्रेसијација на валутите на напредните земји во транзиција во однос на валутите на земјите од Западна Европа. Таа покажува дека вкупниот пораст на БДП за 10 напредни земји од Централна и Источна Европа е скромен кога се мери на вообичаен реален начин, но е висок кога се мери во однос на германската марка (најголемиот дел од периодот кој се испитуваше е пред воведувањето на еврото). Оваа разлика - која главно е резултат на мошне големата реална ап्रेसијација во однос на германската марка - е најизразена во текот на првите пет години од транзицијата и си уште значителна во вторите пет години.

Најприсутни се две објаснувања за ваквата реална апресијација, при што и двете сметаат дека трендот е урамнотечувачки:

- Реалната вредност на валутата можеби била премногу ниска на почетокот на транзицијата, одразувајќи го одумирањето на традиционалниот советски пазар и отсуството на продирање на пазарот или пласирање на производи на западните пазари. Со надминување на овие пречки, трендот на реална апресијација би бил природен.
- Најверојатно, продуктивноста во секторот на стоки со кои се тргува е поголема во споредба со секторот на стоки со кои не се тргува, пред се поради отвореноста на првиот кон западните пазари и кон странските директни инвестиции и трансферот на технологија. Ваквата нерамнотежа ќе резултира во

нагорен притисок за рамнотежување врз релативните цени на стоките со кои не се тргува (а оттука и на реалниот девизен курс), преку управување со платите и притисоци врз побарувачката.

Постојаната апресијација има свое влијание врз домашните каматни стапки преку таканаречениот услов за паритет на каматната стапка - односно, доколку за момент се игнорираат премиите за ризик, трендот на реална апресијација на валутите од Централна и Источна Европа наспроти еврото на пример, значи дека реалната каматна стапка за валутите од земјите во транзиција е пониска отколку за еврото. Доколку реалните каматни стапки се исти или повисоки во една земја во транзиција, капиталот би истекувал од евро зоната кон земјата во транзиција како би се искористиле предностите од очекуваната добивка од апресијацијата - таканаречени арбитражни камати текови.

Како пример, рамнотежната реална каматна стапка во Полска би требало да биде еднаква со онаа во Германија минус очекуваната реална апресијација на злотата. Доколку реалната каматна стапка во Германија е 2,5% и се очекува злотата во просек да апресира за 6% годишно во реална вредност, тогаш, од гледиште на меѓународните арбитражни текови, рамнотежната каматна стапка на полската злота треба да биде - 3,5% на годишно ниво. Било кој друг повисок процент ќе доведе до големи приливи, предизвикувајќи или надолен притисок врз каматната стапка (во рамките на режимот на врзан девизен курс) или нагорен притисок врз валутата (во рамките на режимот на флукуирачки девизен курс).

Податоците за овој пример приближно кореспондираат со податоците во Табелата 2, во која се прикажани вистинските реални каматни стапки во текот на петгодишен период и реалните каматни стапки кои, еџ пост, би биле конзистентни со паритетот на каматната стапка. Во најголем број случаи, вистинските каматни стапки беа доста повисоки во споредба со оние пресметани од паритетот на каматната стапка, одразувајќи ги веројатно, увидените ризици за инвестирање или рестрикциите и несовершеноста на пазарите на капитал. Сепак, монетарните власти во многу земји се во голема мера свесни за овој механизам, кој ја ограничува нивната можност за зголемување на каматните стапки без ризик од големи приливи или силен нагорен притисок врз девизниот курс.

Табела 2: Каматни стапки

Реалните каматни стапки во земјите од Централна и Источна Европа главно се повисоки отколку што е имплицирано со паритетот на каматната стапка.

	Вистинска реална каматна стапка ³	Апресијација на реалната валута ⁴	Паритет на реалната каматна стапка ⁵
Бугарија	-10,4	8,5	-5,8
Чешка	-2,0	4,9	-2,6
Естонија	-6,2	10,1	-7,2
Унгарија	3,1	2,4	-0,3
Латвија	3,4	11,4	-8,3
Литванија	8,8	14,5	-10,8
Полска	4,4	5,8	-3,4
Романија	21,7	4,1	-1,9
Словачка	7,4	4,4	-2,1
Словенија	-5,1	2,3	-0,1

Извор: ММФ, *International Financial Statistics* (различни години) и пресметки на персоналот

³ Користени се стапките на краткорочни благајнички записи освен за Чешката Република, Естонија и Република Словачка, за кои ги користиме депозитните стапки.

⁴ Просечна каматна стапка, декември 1994 до декември 1999.

⁵ Пресметано со користење на просечната реална каматна стапка во Германија за декември 1994 до декември 1999.

Ограниченост на капиталот и инвестициите

Кога станува збор за стилизираниот факт број два, знаеме дека наследството на капитал во земјите од Централна и Источна Европа е доста помало во споредба со наследството во развиените земји од Западна Европа. Колку е помал коефициентот капитал/труд - или коефициентот производство/работник - во однос на Западна Европа, толку е повисок релативниот маргинален производ на капитал и рамнотежната реална каматна стапка во една затворена економија. Оттука, иако според условот за паритет на каматна стапка опишан погоре рамнотежната каматна стапка за земјите во транзиција може да биде пониска во споредба со онаа во Западна Европа, разликата во наследството на капитал значи дека теоретската рамнотежна реална каматна стапка на затворена економија е многу повисока од онаа во Западна Европа.

Концептуално, добивањето на релативни маргинални производи на капитал е директно, додека некои илустративни пресметки се прикажани во Табелата 3.

Во Колоната 1 е прикажан БДП по работник во економиите во Централна и Источна Европа, како процент од германскиот БДП по работник. Врз основа на ова, во Колоната 2 е прикажан соодветниот маргинален производ на капитал; според тоа, на пример маргиналниот производ на капитал во Чешката Република е три и пол пати поголем отколку во Германија.

Овие бројки секако го заматуваат умот. Доколку овој едноставен модел е барем малку вистинит, стапката на принос од капитал во земјите во транзиција е значително повисока отколку во Западна Европа. Доколку овие транзициони економии би се затвориле, реалните каматни стапки потребни за врамнотежување на штедењето и инвестициите би биле многу високи. Имајќи предвид дека овие економии се отворени и мали во споредба со глобалните пазари на капитал, би требало да постојат огромни приливи на капитал во овие земји.

Како крајна спротивност, под претпоставка на нефрикционо приспособување во една година - односно, дека до крајот на годината би се инјектирал толку голем капитал така што производството по работник во земјата во транзиција би се зголемило и би било еднакво на производството од неговиот колега во Германија - во Колоната 3 се прикажани капиталните

текови кои се протегаат од 150% до преку 800% од годишниот БДП пред капиталниот тек. Може да се „приговара,, околу пресметките, но бројките се толку големи што не може да се „приговара,, околу основниот резултат. Разликата во коефициентот меѓу капиталот и работната сила и коефициентот меѓу производството и работната сила, меѓу Западна Европа и земјите во транзиција е таква што ја прави теоретската, врамнотежена реална каматна стапка на една затворена економија во земјите во транзиција многу висока во споредба со онаа во Западна Европа, и го прави врамнотежениот тек на капитал многу голем, се разбира доколку нема попречувања на таквите текови.

Табела 3: Ограниченост на капиталот

Расположивоста на капиталот и производството по жител се многу помали во земјите од Централна и Источна Европа споредено со Западна Европа, што имплицира големи потенцијални приливи на капитал во регионот.

	БДП по работник ⁶	Соодветен маргинален производ на капитал ⁷	Потенцијални приливи ⁸
Бугарија	22,9	19,1	753
Чешка	53,6	3,5	275
Естонија	31,1	10,3	543
Унгарија	55,7	3,2	259
Латвија	20,9	22,9	825
Литванија	28,5	12,3	596
Полска	38,6	6,7	425
Романија	26,9	13,8	634
Република	42,2	5,6	381
Словенија	72,8	1,9	147
Просек	34,9	8,5	484
Минимум	20,9	1,9	147
Максимум	72,8	22,9	825

Извор: ММФ, *Свешки економски иреглео* и Светска банка, *Свешки индикатори за развој (СИР)*, различни години.

⁶ Во процент од германскиот БДП по жител (основа е паритетот на куповна моќ).

⁷ Коб-Дагласова производна функција.

⁸ Во процент од почетниот БДП (пред прилив).

Дилема во врска со политиките

Досега, двете страни на аргументот поставија пред политиката една невозможна дилема. Условите за арбитражна камата сугерираат дека доколку монетарните власти во земјата во транзиција ед анте ги утврдуваат каматните стапки доволно високо за да се рефлектира реалната ограниченост на капитал во земјата (како што е прикажано во Табелата 3), во тој случај ќе постојат огромни приливи на капитал (за да се искористи разликата во реалните каматни стапки). Ваквите огромни приливи на капитал би довеле до еднакво голем дефицит на тековната сметка. Доколку домашните монетарни власти ги утврдат каматните

стапки на доволно ниско ниво за да се спречат овие арбитражни приливи, каматните стапки ќе бидат далеку под маргиналниот производ на капиталот така што ќе постои голема нерамнотежа меѓу штедењето и инвестициите и огромен дефицит на тековната сметка. И во двата случаја, било кое финансиско ограничување ќе претставува неуспех и ќе доведе до соодветно голем дефицит на тековната сметка.

Проблемот е прилично независен од избраниот режим на девизен курс. Во случај на режим на фиксен девизен курс, ќе се појават реални текови на капитал. Доколку монетарните власти се обидат да го стерилизираат монетарното влијание, таквата стерилизација ќе биде скапа и, на крај, неуспешна. Оттука, економијата ќе стане многу ликвидна, каматните стапки ќе се намалат далеку под реалниот принос од капитал, а огромната нерамнотежа помеѓу домашното штедење и инвестициите ќе доведе до голем дефицит на тековната сметка. Во случај на флукуирачки девизен курс, почетните текови на капитал ќе доведат до апresiasiја на девизниот курс, со слични резултати за тековната сметка. (И навистина, речиси сигурно ќе дојде до пречекорување на девизниот курс, бидејќи девизниот курс ќе треба да се помести до точката каде се очекува значителна депresiasiја.)

Коефициентот меѓу капиталот и трудот е понизок во земјите во транзиција споредено со понапредните западни соседи. Ограниченоста на физичкиот капитал, надолполнета со силното присуство на квалификувана работна сила и инфраструктура, упатува на заклучокот дека за да се постигне рамнотежа меѓу штедењето и инвестициите, потребна е релативно висока каматна стапка. Доколку каматните стапки се ниски, инвестициите во голема мерка ќе го надминат штедењето, што ќе доведе до зголемување на инфлацијата и на нерамнотежата на тековната сметка на платниот биланс

Пазарно решение

Реалниот свет, сепак не е толку ужасен. Иако приливите на капитал понекогаш можеби се големи, од Табелата 2 јасно се гледа дека тие се недоволни за да ја истиснат арбитражата иницирана од разликите во реалните каматни стапки. Зошто ова се случува? Пазарните недоречености, рестрикции и несовршености се дел од приказната, меѓутоа ризик-премиите може да бидат пазарното решение за дилемата.

Да го разгледаме го наједноставниот модел: пазарот утврдува ризик-премии кои се високо чувствителни на дефицитите на тековната сметка. Во овој случај, секо-

ја земја без разлика колку е мала во споредба со глобалните пазари на капитал, се соочува со растечка понуда на средства. Оттука, во случај на балансирана тековна сметка, ќе постојат мошне големи почетни приливи на капитал и мала независност за домашната монетарна политика. Меѓутоа, како што се појавуваат овие приливи и како што се зголемува дефицитот на тековната сметка, ќе се зголемуваат и ризик-премиите, дозволувајќи зголемување на домашните каматни стапки на ниво малку повисоко од оние во странство. На крајот, на некое врамнотежено ниво на дефицит на тековната сметка - во најдобар случај ниво на кое инвестициите ќе бидат високи, но не толку за да доведат до значително приспособување на недостатоците и висока инфлација - ризик-премиите ќе бидат доволно високи за да им овозможат на властите да ги утврдат домашните каматни стапки на ниво на кое ќе се постигне рамнотежа меѓу штедењето и инвестициите.

Доколку ризик-премиите се утврдуваат по овој фиктивен модел, ќе се случи најдоброто. Земјите во транзиција ќе бидат во можност да спроведат реална конвергенција - односно конвергенција на коефициентот капитал/работна сила и нивото на продуктивност - преку оптимална помош од глобалните пазари на капитал.

Сепак, реалниот свет мошне ретко е толку безопасен. Во практика, премиите за ризик претставуваат функција од широка палета на варијабли, некои од нив очигледни - домашните економски, финансиски и политички движења - некои пак, надвор од домашното влијание - како на пример условите на глобалните пазари на капитал - и некои, наизглед непостојани - ефекти од тековните трендови, неповолни влијанија, и слично.

Долната линија

Се поставува прашањето, каде ни води сето ова? Знаеме дека постојат реални механизми, ендемски за процесот на конвергенција, кои ќе ги направат транзиционите економии високо чувствителни на условите на екстерните пазари на капитал и ќе ја ограничат домашната монетарна независност. Исто така знаеме дека, бидејќи овие механизми се реални, а не теоретски, изборот на режимот на девизен курс нема да го реши проблемот (иако, како што се тврди подолу, може да има определени значајни секундарни импликации). Знаеме дека добрите премии за ризик може да обезбедат некаква заштита. Сепак, кога премиите за ризик се непостојани, земјата ќе подлежи на

непостојани и потенцијално големи влијанија од странство - приливи кои ќе ги поткопаат финансиските ограничувања и одливи кои би можеле да доведат до криза во плаќањата и потреба за болно намалување на побарувачката.

Импликациите од овие одлуки се и незгодни и длабоки. Глобалните пазари на капитал се огромни во споредба со големината на овие економии, така што мали промени во портфолиото може да доведат до големо влијание врз капиталните текови и домашните финансиски услови. Оттука, креаторите на политиките треба постојано да бидат свесни за значењето кое го има намалувањето на ранливоста.

Како прво, владите треба да имплементираат здраво економско управување - вклучувајќи транспарентност и дистрибуција на информации - со цел да обезбедат дека поттикот за промени на пазарот на капитал нема да произлезе од непостојаните домашни политики. Ова е многу повеќе од едноставно постоење на разумни политики; ова бара пазарот да биде соодветно информиран за нив. Лесниот пристап до информации (вклучувајќи ги и оние отворени и пристапни извештаи на ММФ) би овозможил инвеститорите самостојно да ги проценат ризиците и најверојатно би го олеснил работењето на многумина.

Второ, отвореноста кон глобалните пазари на капитал го намалува можниот опсег на акции на монетарната политика. Оттука, фискалната позиција станува најважна алатка на политиката на стабилизација. Одржливата фискална строгост ќе ги постави основите за поголеми фискални стабилизатори, кога тоа ќе биде потребно.

Трето, најдобриот начин за отворање на капиталната сметка претставува либерализирање на долгорочниот капитал на пазарот пред краткорочниот - односно странските директни инвестиции пред портфолио инвестициите. До степен до кој промените во ризик-премиите може логично да се објаснат како неуспех на пазарот, постојат случаи на „пазарен неуспех“ при наметнување или продолжување на контролата на капиталот - особено контролата на краткорочните приливи. Меѓутоа, би било лудост премногу да се настојува на ова во практика. Често пати е тешко контролите цврсто да се спроведуваат; контролите кои

може лесно да се избегнат генерираат култура на евазија; и контролите на капиталот во голема мера може да ги намалат корисните капитални приливи на долг рок.

Четврто, институционалниот и регулаторниот режим во финансискиот сектор е мошне важен. Пред да се изврши целосно либерализирање на тековната сметка, треба да се воспостави цврст прудентен режим. Отворената девизна позиција на банките треба да биде цврсто ограничена. Згора на тоа, може да постојат и скриени ризици: иако банките навидум немаат директна нето девизна изложеност, тие можат да бидат изложени преку неосигурени заемопримачи - претпријатија и физички лица. Затоа, земјите треба да најдат политики кои ги тераат претпријатијата и физичките лица да бидат целосно свесни за валутниот ризик.

Секоја земја без разлика колку е мала во споредба со глобалните пазари на капитал, се соочува со растечка понуда на средства. Оттука, во случај на балансирана тековна сметка, ќе постојат мошне големи почетни приливи на капитал и мала независност за домашната монетарна политика. Меѓутоа, како што се појавуваат овие приливи и како што се зголемува дефицитот на тековната сметка, ќе се зголемуваат и ризик-премиите, дозволувајќи зголемување на домашните каматни стапки на ниво малку повисоко од оние во странство

На крај, режимот на девизен курс може значително да влијае врз пазарното однесување и обемот на владините активности. Во врска со домашните заемопримачи, фиксниот девизен курс на долг рок може да го натера приватниот сектор да заземе значително отворена позиција. За креаторите на политиките, големите отворени позиции во банките и корпорациите го прават мошне скапо прилагодувањето на девизните курсеви во време на криза; како резултат на тоа, во определен временски период, владите вообичаено даваат отпор. Што се однесува до учесниците на пазарот, девизниот режим може да поттикне големи, опортунистички, шпекулативни текови на капитал во случите кога станува очигледно дека властите се против неизбежниот прекин на режимот на фиксен девизен курс. Оттука, во повеќето околности, режимот на флукутирачки девизен курс е помалку ранлив во споредба со фиксниот.

ЦЕНАТА НА РАСИПНИШТВОТО

Дали повисоките буџетски дефицити предизвикуваат зголемување на каматните стапки?

Мич Дениелс, највисокиот официјален претставник за буџет во администрацијата на Буш, минатата недела го призна она што обичните економисти го знаат со месеци: дека Америка се „врати во ерата на дефицити во јавните финансии на државата“. Пред само две години, Дениелс го „рекламираше“ проектираниот десетгодишен буџетски суфицит од над 5.000 милијарди американски долари како доказ дека Америка може лесно да си дозволи големо намалување на даноците. Сега, тој очекува дефицит од 200 до 300 милијарди американски долари (2-3% од БДП) во текот на следниве неколку години и скромни загуби „во догледна иднина“. Освен тоа, овие дефицити не ги вклучуваат ниту трошоците за војната во Ирак, ниту планираното намалување на даноците од страна на претседателот Буш, во висина од 670 милијарди американски долари.

Не е спорно дека брзината на влошување на фискалната позиција на Америка беше драматична. Но дали тоа е причина за загриженост? По ова прашање, се разгоре жестока политичка дебата. Демократите (и голем број републиканци - фискални приврзаници) се загрижени дека растечките буџетски дефицити ќе и наштетат на економијата преку намалување на вкупното национално штедење и притисок врз каматните стапки за нивно зголемување. Релациите се идентични со пренасочувањето кон буџетски суфицити во 1990-тите години, кое помогна во намалувањето на каматните стапки и поттикнување на корпоративното инвестирање. Оттука, според нив, враќањето кон дефицитот ќе го стори токму обратното.

Според администрацијата и нејзините сојузници, ваквите тврдења се безмислени. Дениелс тврди дека нема причина да се „задишуваме“ околу буџетските дефицити. Потпретседателот Дик Чејни тврди дека нема доказ дека каматните стапки се движат „во чекор“ со дефицитите. Други конзервативни аналитичари ја отфрлаат идејата дека дефицитите влијаат врз каматните стапки како „рубиномика“ (наречено по Роберт Рубин, секретарот за трезор на претседа-

телот Клинтон). Докажете, според нив, никогаш не ја поткрепувале оваа луда идеја.

Основите на рубиномиката

Всушност, рубиномиката има добра основа во економската теорија. Малкумина економисти негираат дека, доколку другите фактори останат непроменети, повисокиот долгорочен буџетски дефицит - или понискиот суфицит - го намалува националното штедење. Тоа може да се избегне само доколку повисоките дефицити се целосно неутрализирали со поголемо штедење во приватниот сектор, бидејќи домаќинствата, сфаќајќи дека постоењето дефицити денес значи повисоки даноци во иднина, штедат повеќе за да надоместат за расипништвото на владата. Во практиката, не постојат многу знаци дека штедачите се толку далекувиди.

Во тој случај, вкупното штедење најверојатно ќе се намали. Тоа ќе имплицира повисоки каматни стапки бидејќи владата им конкурира на фирмите за ограничените средства за инвестирање. Ваквиот ефект е неутрализиран кога земјата има пристап до странски капитал, бидејќи буџетскиот дефицит може да се финансира од странство. Но дури и на глобалниот пазар на капитал, економската теорија сугерира дека повисокиот дефицит во една голема економија каква што е Америка, би извршил притисок за зголемување на глобалните каматни стапки.

Меѓутоа, се поставува прашањето за колку? Неформалниот политички натпревар во Вашингтон не се одвива околу тоа дали дефицитите можат теоретски да ги зголемат каматните стапки, туку дали тие го прават тоа во значителен обем. Оние кои се скептични во поглед на рубиномиката посочуваат дека дефицитите беа ставени под контрола во 70-тите години, додека каматните стапки растеа. Каматните стапки се намалуваа во 80-тите години, додека дефицитите „постојано се зголемуваа“. Во текот на последните две години, долгорочните каматни стапки се намалија како што се „затемнуваше“, буџетската перспектива. Овие аналитичари исто така истакнуваат дека формалните економетриски докази се неуверливи: при

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

голем број студии се откри статистичка врска меѓу каматните стапки и дефицитите; во голем број студии пак, не се откри никаква поврзаност.

Токму така. Тешко е да се издвои ефектот од промените во денешниот буџетски дефицит, од другите фактори кои влијаат врз каматните стапки. Како и фискалната политика, и монетарната политика и економските услови имаат определена улога. Во текот на изминатите неколку години, послабата економија и лабавата монетарна политика најверојатно извршија притисок за намалување на долгорочните каматни стапки, надминувајќи го влијанието од повисоките дефицити. Згора на ова, не е доволно само да се погледне ефектот од денешниот буџетски дефицит (како што се прави во многу студии). Очекувањата на инвеститорите околу идните дефицити најверојатно ќе влијаат врз долгорочните каматни стапки. Значи, тие треба исто така да се проценат и да се земат предвид.

Според новиот документ од Вилијам Гејт и Петер Оршаг, двајца економисти во институцијата „Брукингс“, доказите дека дефицитите влијаат врз каматните стапки стануваат појасни откако ќе се вклучи мерката за очекуваните идни дефицити. Гејл и Оршаг разгледале 58 економетриски студии. На прв поглед, скептиците се во право: доказот е неуверлив. Во помалку од половина од студиите (28) се открива дека повисоките дефицити значително ги зголемиле каматните стапки. Во 19 студии не се пронајдени никакви значајни ефекти, а во 11 има комбинирани резултати.

Меѓутоа, Гејл и Оршаг тврдат дека само 17 од овие студии вклучуваат претпазлива мерка за очекуваните идни дефицити. Во не помалку од 12 од нив се открива значајна врска меѓу дефицитите и каматните стапки. Авторите заклучуваат дека **проектираното зголемување на буџетскиот дефицит од 1% од БДП ги**

зголемува долгорочните каматни стапки за 0,4 до 0,6 процентни поени.

Овие резултати се слични со броевите вградени во голем број макроекономски модели за проектирање, користени од страна на официјални организации и организации од приватниот сектор (вклучувајќи ги Федералните резерви и ММФ). Сите тие претпоставуваат дека постои врска меѓу промените во буџетските дефицити и долгорочните каматни стапки. Во просек, тие сугерираат дека долгорочните каматни стапки би се зголемиле за половина процентен поен по една година и за цел поен по десет години доколку буџетскиот дефицит на Америка се зголеми за 1% од БДП.

Постои загриженост дека растечките буџетски дефицити ќе и наштетат на економијата преку намалување на вкупното национално штедење и притисок врз каматните стапки за нивно зголемување. Релациите се идентични со пренасочувањето кон буџетски суфицити во 1990-тите години, кое помогна во намалувањето на каматните стапки и поттикнување на корпоративното инвестирање. Оттука, враќањето кон дефицитот ќе го стори токму обратното

Овој документ нема да ја реши дебатата во Вашингтон, барем не поради тоа што и Гејл и Оршаг се истакнати демократи. Навистина, во уводникот на Wall Street Journal како и на други места, нивната работа веќе беше отфрлена како партиско политизирање. Навистина штета. Документот можеби има недостатоци, но тој не се обидува да ги преиспита доказите и затоа заслужува сериозна дискусија. За жал, аргументот околу тоа дали дефицитите влијаат врз каматните стапки, денес во Вашингтон е поврзан повеќе со идеологијата отколку со економијата.

Преземено од: „The Economist“
25 Јануари, 2003 година

ПОДГОТВУВА И ИЗДАВА

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ул. "Даме Груев" 14, 1000 Скопје, Тел: (389) 02 117 288, Факс: (389) 02 117 280

Интернет адреса: <http://www.finance.gov.mk>

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Д-р Димко Кокароски

ПРВ ЗАМЕНИК ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Дејан Рунтевски

ВТОР ЗАМЕНИК ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Мишо Николов

ДИЗАЈН:

ДС Винсент

ПЕЧАТИ

Винсент Графика, Скопје

ТИРАЖ

500 примероци

ПРЕВОД

Јасминка Васкова

Жана Шокаровска

Емилија Сиркаровска

Маја Петровска

**ПРИ КОРИСТЕЊЕТО НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ОВАА
ПУБЛИКАЦИЈА, ГИ МОЛИМЕ КОРИСНИЦИТЕ
ЗАДОЛЖИТЕЛНО ДА ГО НАВЕДАТ ИЗВОРОТ**

ISSN 1409 - 9209

Билт. Минист. Финанс.

11-12/2002